

Scanned with CamScanner

**ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานนิคมอุตสาหกรรม
แหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี**

นางสาวปิยรัตน์ พรหมงาม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ
วิชาเอกการพัฒนาครอบครัวและสังคม สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

พ.ศ. 2550

**Factors Influencing Indebtedness of Worker's Families in Laem Chabang
Industrial Estate, Chon Buri Province**

Miss Piyarat Promngram

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Home Economics in Family and Social Development

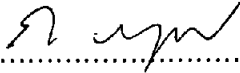
School of Human Ecology

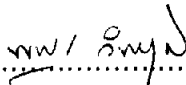
Sukhothai Thammathirat Open University

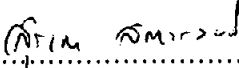
2007

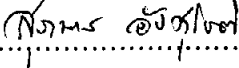
หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานนิคมอุตสาหกรรม
แหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี
ชื่อและนามสกุล นางสาวปิยรัตน์ พรหมงาม
วิชาเอก การพัฒนาครอบครัวและสังคม
สาขาวิชา มนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์พูนศิริ วัจนะภูมิ
2. รองศาสตราจารย์สุชาดา สถาวรวงศ์
3. รองศาสตราจารย์ ดร.สุกมาส อังสุโชติ

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้ให้ความเห็นชอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว

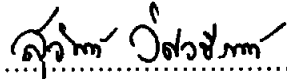

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษณิษฐ์ ราเชนบุญวัฒน์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์พูนศิริ วัจนะภูมิ)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์สุชาดา สถาวรวงศ์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุกมาส อังสุโชติ)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต วิชาเอก
การพัฒนาครอบครัวและสังคม สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

.....ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินต์ วิสวธีรานนท์)

วันที่....22.....เดือน.....พฤษภาคม...พ.ศ.....2551...

ชื่อวิทยานิพนธ์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี
ผู้วิจัย นางสาวปิยรัตน์ พรหมงาม **ปริญญา** ทักษะเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาครอบครัวและสังคม)
อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์พูนศิริ วิจารณ์ภูมิ (2) รองศาสตราจารย์สุชาติ สดาวรวงศ์
 (3) รองศาสตราจารย์ ดร.สุภมาส อังคุโชติ **ปีการศึกษา** 2550

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนามีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาหนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี (2) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

กลุ่มตัวอย่างคือครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง ซึ่งเป็นพนักงานรายวันและรายเดือนจำนวน 320 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้คำนวณจากสูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิและตรวจสอบความเที่ยงของแบบสอบถาม โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามเกี่ยวกับการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวและความเที่ยงของแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เท่ากับ 0.85 การรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยส่งและรับแบบสอบถามด้วยตนเองโดยผ่านการประสานงานกับผู้จัดการ โรงงานที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า (1) ครอบครัวพนักงานที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีหนี้สินร้อยละ 81.9 ไม่มีหนี้สินร้อยละ 18.1 ค่าเฉลี่ยของจำนวนหนี้สินของครอบครัวเท่ากับ 207,795.99 บาท โดยมีหนี้สินอยู่ในจำนวนที่มากกว่า 5,000 บาท มากที่สุด แหล่งที่ครอบครัวพนักงานเป็นหนี้มากที่สุดคือธนาคาร (ร้อยละ 50.5) และสาเหตุที่เป็นหนี้มากที่สุดคือ นำไปใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน (ร้อยละ 37.2) รองลงมานำไปใช้จ่ายในการปลูกบ้าน (ร้อยละ 32.2) ซื้อมอเตอร์ไซด์ (ร้อยละ 20.6) (2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สิน พบว่าครอบครัวพนักงานมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 22,865.87 บาท รายจ่ายของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน 15,673.64 บาท มีการใช้บัตรเครดิตน้อยกว่าไม่ใช้บัตรเครดิตในกลุ่มที่ใช้บัตรเครดิตส่วนใหญ่มีบัตรเครดิต 1 ใบ และสาเหตุส่วนใหญ่ที่ใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต เพราะสามารถซื้อสินค้าได้ก่อนแล้วชำระภายหลัง และพบว่าส่วนใหญ่สามารถจ่ายเงินคืนตามจำนวนที่เรียกเก็บในแต่ละเดือนได้ การวางแผนการใช้จ่ายในแต่ละเดือนนั้น พบว่าอยู่ในระดับน้อย การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงนั้นอยู่ในระดับปานกลาง และครอบครัวมีอัตราการพึงพิงมากกว่าครอบครัวที่ไม่มีอัตราพึงพิง โดยที่อัตราพึงพิงเป็นผู้มีอายุมากกว่า 60 ปี มากที่สุด สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินที่สามารถพยากรณ์หนี้สินของครอบครัวพนักงานได้อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 คือ การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต รายได้ของครอบครัว และรายจ่ายของครอบครัว โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์หนี้สินได้ ร้อยละ 14 ($R^2 = .141$)

คำสำคัญ หนี้สินครอบครัว นิคมอุตสาหกรรม จังหวัดชลบุรี

Thesis title: Factors Influencing Indebtedness of Worker's Families in Laem Chabang Industrial Estate, Chon Buri Province

Researcher: Miss Piyarat Phromngam; **Degree:** Master of Home Economics (Family and Social Development);

Thesis advisors: (1) Poonsiri Watjanapoom, Associate Professor; (2) Suchada Sathaworawong, Associate Professor; (3) Dr. Suparnas Aungsuchoti, Associate Professor; **Academic year:** 2007

ABSTRACT

This research was a descriptive research with the purposes to study (1) indebtedness conditions of worker's families in Laem Chabang Industrial Estate, Chon Buri Province; and (2) factors influencing indebtedness of worker's families in Laem Chabang Industrial Estate, Chon Buri Province.

The research sample consisted of 399 families of daily-employed and monthly-employed workers in Laem Chabang Industrial Estate, Chon Buri Province, obtained by multi-stage sampling. The sample size was calculated based on Taro Yamane's formula at the .05 significance level. The data collecting instrument was a questionnaire which had undergone experts' verification of validity and try-out for reliability, with the obtained Cronbach's alpha coefficient of 0.87. The researcher collected research data by sending out and receiving back the questionnaires by herself through coordination with the managers of the factories in the sample. Research data were analyzed with the use of a computer program to calculate the percentage, mean, standard deviation, correlation coefficient, and multiple regression analysis.

Research findings showed that (1) of the total number of worker's families in the sample, 81.9 percent were in debt, while only 18.1 percent were debt-free; the averaged debt of worker's families amounted to 207,795.99 baht, with the largest group of families having debts of more than 5,000 baht; the most frequently mentioned source of debt was the bank (49.40 percent); and the most frequently mentioned cause of indebtedness was the need to have money for daily expenses (37.2 percent), followed by expenses on house building (32.2 percent), and buying a car (20.6 percent), respectively; (2) as for factors influencing indebtedness, it was found that the averaged monthly income of the worker's families was 22,865.87 baht; the averaged monthly expense of the family was 15,673.64 baht; the families using credit cards outnumbered those not using credit cards; of those families using credit cards, the majority had only one credit card; the most frequently mentioned reason for using credit cards was that they enabled the user to buy merchandise first and pay later; the majority of families could pay back the amount collected in each month; the families were found to practice on monthly expense planning at the low level; they lived according to the sufficiency economy principles at the moderate level; families with dependency rate outnumbered those without dependency rate, with the most frequently mentioned dependency rate being persons over 60 years old; and (3) factors influencing indebtedness that could be combined to predict indebtedness of the worker's families at the .05 significance level were spending through credit cards, family income, and family expenses, with the combined predictability of 14 percent ($R^2 = .141$).

Keywords: Family indebtedness, Laem Chabang Industrial Estate, Chon Buri

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จล่วงด้วยดี ซึ่งผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์พูนศิริ วัจนะภูมิ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์สุชาดา สดาวรวงศ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.สุภมาส อังสุโชติ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ท่านได้กรุณา ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นและปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยความเมตตา เอาใจใส่ ตลอดระยะเวลาการทำวิทยานิพนธ์ที่ผ่านมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณทุกท่าน เป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษณิษฐ์ ราชนนุณยวัฒน์ ประธานกรรมการ สอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ทูลสุข หิงคานนท์ คุณจิรพรธม โพธิ์ทอง ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำการดำเนินการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จล่วง ด้วยดี

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาราชทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาการด้านต่าง ๆ ให้ผู้วิจัย และขอขอบพระคุณ ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ครอบครัว เพื่อนนักศึกษาพร้อมทุกท่านของผู้วิจัยที่ได้ให้การ สนับสนุนและให้กำลังใจในการดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จ และขอขอบพระคุณ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ที่ให้ทุนสนับสนุนในการทำวิจัยครั้งนี้

นางสาวปิยรัตน์ พรหมงาม

พฤศจิกายน 2550

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	4
สมมติฐานของการวิจัย.....	4
ขอบเขตการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	8
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว	8
ความหมายครอบครัว วงจรชีวิตของครอบครัว	8
การดำเนินชีวิตของครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	13
รายได้ของครอบครัว	24
รายจ่ายของครอบครัว	28
การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว	33
การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต	36
หนี้สินและประเภทของหนี้สิน	45
นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง.....	50
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	50

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	56
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	56
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	58
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	60
การวิเคราะห์ข้อมูล	60
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	62
ส่วนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	62
ส่วนที่ 2 หนี้สินของครอบครัวพนักงานและการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต	66
ส่วนที่ 3 การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวพนักงาน	71
ส่วนที่ 4 การดำเนินชีวิตของครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง.....	75
ส่วนที่ 5 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับหนี้สินของครอบครัวพนักงาน.....	82
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	86
สรุปการวิจัย.....	86
อภิปรายผล.....	92
ข้อเสนอแนะ	96
บรรณานุกรม.....	98
ภาคผนวก	104
ก ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ (แบบสอบถาม)	105
ข แบบสอบถาม	108
ประวัติผู้วิจัย	120

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 การคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงงาน โดยเทียบสัดส่วน.....	57
ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของครอบครัวพนักงานจำแนกตามลักษณะพื้นฐาน ด้านประชากร	63
ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รายได้ประจำ รายได้เสริม รายได้รวม และรายจ่าย รวมต่อเดือนของครอบครัวพนักงาน	64
ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของอัตราหึ่งพิงของครอบครัวพนักงาน	65
ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของจำนวนอัตราหึ่งพิงของครอบครัวพนักงาน	65
ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละของครอบครัวพนักงาน จำแนกตาม การมีหนี้สิน แหล่งเงิน ที่เป็นหนี้และสาเหตุของการเป็นหนี้ และวัตถุประสงค์ก่อให้เกิดหนี้สิน	66
ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของจำนวนครอบครัวพนักงานที่มีหนี้สิน.....	68
ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละของการใช้บัตรเครดิตของครอบครัวพนักงาน.....	69
ตารางที่ 4.8 จำนวนร้อยละ และค่าเฉลี่ย ของจำนวนเงิน/เดือนที่ใช้จ่ายบัตรเครดิตและระยะเวลา ที่ชำระคืนของครอบครัวพนักงาน	70
ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปฏิบัติกิจกรรมการวางแผนการใช้จ่าย ของครอบครัวพนักงาน	71
ตารางที่ 4.10 จำนวนและร้อยละของระดับการปฏิบัติในการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว พนักงาน	75
ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการปฏิบัติในการดำเนินชีวิตตามแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวพนักงาน โดยภาพรวม	76
ตารางที่ 4.12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการปฏิบัติในการดำเนินชีวิตตามแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวพนักงาน จำแนกรายด้าน	77
ตารางที่ 4.13 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เป็นตัวแปรพยากรณ์กับตัวแปรตาม ...	83
ตารางที่ 4.14 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณ (R) ระหว่างตัวพยากรณ์ที่ได้รับเลือกเข้าสู่สมการ ถดถอย ค่าอำนาจในการพยากรณ์ที่เพิ่มขึ้น (R ²) ค่าอำนาจการพยากรณ์ที่เพิ่มขึ้น (R ² change) ในการพยากรณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัว	84

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.15 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบ (B) และคะแนนมาตรฐาน (Beta) และ ผลการทดสอบความมีนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์ถดถอยที่ใช้พยากรณ์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงาน	84

ฉ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	4
ภาพที่ 2.1 แสดงความสัมพันธ์ของบุคคล 3 ฝ่าย ที่เกี่ยวข้องกับบัตรเครดิต.....	40

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นโยบายเศรษฐกิจของประเทศไทยได้เน้นให้มีการนำเงินเข้าประเทศโดยการส่งเสริมให้บริษัทข้ามชาติเข้ามาลงทุนในกิจการต่าง ๆ ในลักษณะการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งประเทศไทยได้มีการดำเนินการพัฒนาที่ดินสำหรับการสร้างโรงงานเพื่อเป็นฐานกิจการโรงงาน ในหลายภูมิภาค ทั้งนี้บริเวณที่เหมาะสมกับการลงทุนประเภทโรงงานอุตสาหกรรมนั้นจะต้องเป็น บริเวณที่สะดวกต่อการคมนาคมขนส่งทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ ซึ่งจังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่ เหมาะสมกับการเป็นเขตเศรษฐกิจดังกล่าว โดยเฉพาะบริเวณตำบลทุ่งสุขลา อำเภอศรีราชา จังหวัด ชลบุรี ซึ่งเป็นบริเวณที่เป็นท่าเรือน้ำลึกที่สะดวกต่อการคมนาคม ขนส่งทางน้ำทางบกและทาง อากาศ โดยมีระยะทางห่างจากสนามบินดอนเมือง 140 กิโลเมตร สนามบินสุวรรณภูมิ 120 กิโลเมตร ท่าเรือแหลมฉบัง 1 กิโลเมตร ท่าเรือมาบตาพุด 60 กิโลเมตร รัฐบาลจึงได้มีการ จัดสรรที่ดินบริเวณดังกล่าวเพื่อการนิคมอุตสาหกรรมเรียกว่านิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2535 (สำนักงานการนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง 2549 :1)

นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบังมีพื้นที่ทั้งสิ้น 3,556 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ในเขตอุตสาหกรรม ทั่วไป 1,824 ไร่ เขตอุตสาหกรรมส่งออก 979 ไร่ พื้นที่สาธารณูปโภคและอื่น ๆ 753 ไร่ และ มีโรงงานทั้งสิ้นจำนวน 140 โรงงาน จำแนกเป็นโรงงานในเขตอุตสาหกรรมทั่วไป 54 โรงงาน มีพนักงาน จำนวน 12,364 โรงงานในเขตอุตสาหกรรมส่งออก 86 โรงงาน มีพนักงาน จำนวน 48,120 คน และเมื่อจำแนกประเภทอุตสาหกรรมจะพบว่า มีโรงงานอุตสาหกรรมยานยนต์ชิ้นส่วน รถยนต์ ร้อยละ 21.66 คอมพิวเตอร์/อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ร้อยละ 20.00 เครื่องครัว/ อุปกรณ์ พลาสติกขึ้นรูป ร้อยละ 14.17 อุตสาหกรรมคลังสินค้าและบริการขนส่ง ร้อยละ 10.83 อุตสาหกรรม สิ่งทอ เส้นใย สี กระดาษพิมพ์ ร้อยละ 8.33 (สำนักงานการนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง 2549 :1 และ Industrial Estate Authority of Thailand คั่นกัน 25 มิถุนายน 2550 จาก [http:// www.ieat.go.th](http://www.ieat.go.th))

พนักงานที่ปฏิบัติงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จะมีความหลากหลายความรู้ ความสามารถ เนื่องจากประเภทของโรงงานแต่ละ โรงงานที่มีความแตกต่างกันในด้านการผลิต ผลิตภัณฑ์ และมีความหลากหลายในระดับค่าจ้างแรงงาน สวัสดิการ การพักอาศัยและความเป็นอยู่

จากการศึกษาข้อมูลสถานภาพทั่วไปของพนักงานในโรงงานพบว่า เป็นผู้ที่มิภูมิฐานะจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด ส่วนใหญ่อยู่ในวัยแรงงานอายุเฉลี่ย 26 ปี เป็นผู้ที่มาเช่าที่พักอาศัยในบริเวณนิคมแหลมฉบัง เป็นห้องเช่า พัก 1-3 คนต่อห้อง มีรายได้ โดยเฉลี่ย 8,100 บาท มีรายได้พิเศษจากโบนัสประมาณ 5,000 บาทต่อปี สำหรับรายจ่ายหลักนั้นจะเป็นรายจ่ายในการยังชีพค่าเช่าบ้าน ค่าเลี้ยงดูบุตร โดยค่าใช้จ่ายที่มากที่สุดคือส่งเงินให้ครอบครัวคือบิดา มารดาญาติต่างจังหวัด เมื่อเทียบรายได้รายจ่ายต่อเดือนพบว่าเงินพอจ่ายแต่ไม่มีเงินเก็บและมีแนวโน้มว่าจะไม่มีเงินออม (บรรยง หอมศรีวรานนท์ 2542: ข)

ในสถานะที่ค่าใช้จ่ายเพิ่มสูงขึ้น แครรายได้ก็น้อยนั้น พนักงานที่ไม่สามารถหาเงินมาใช้จ่ายได้เพียงพอ จำเป็นที่ต้องมีการกู้หนี้ยืมสินเงินคนอื่นมาใช้ ส่งผลต่อภาวะหนี้สิน ซึ่งพบว่าพนักงานของโรงงานอุตสาหกรรมแหลมฉบัง ที่มารับการรักษาตัวเนื่องจากอาการเจ็บป่วยในโรงพยาบาลจะมีหนี้สิน ร้อยละ 82 เนื่องจากการผ่อนซื้อบ้านพัก และรถยนต์และค่าใช้จ่ายส่วนตัวที่สูงขึ้น (ฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลอ่าวอุดม 2547: 2) ซึ่งสภาพความมีหนี้สินของพนักงานในโรงงานเป็นสาเหตุหนึ่งที่ส่งผลต่อความเครียดและประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานในบริษัทได้ประการหนึ่ง ซึ่ง (Ferman และคณะ 1984 : 154) ได้กล่าวว่าสาเหตุของความเครียดมีสาเหตุจากการเงิน เศรษฐกิจ ได้ซึ่งจะส่งผลต่อความสามารถในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้เงินยังเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่ง ที่จะทำให้ครอบครัวสามารถปฏิบัติภารกิจของครอบครัวได้หรือไม่ พัฒนกิจของครอบครัวในระยะต่าง ๆ จำเป็นต้องใช้เงินเพื่อการเลี้ยงดูสมาชิกให้สามารถ เจริญเติบโตได้ ซึ่งหากครอบครัวไม่สามารถจัดการเรื่องการเงินได้ดี เพื่อให้สามารถใช้จ่ายได้อย่างเพียงพอก็จะเกิดปัญหาอันไม่สงบสุขในครอบครัวได้ ซึ่งการจัดการการเงินที่ดีของครอบครัวจะต้องมีการวางแผนการใช้จ่าย การหารายได้ การควบคุมหรือการดำเนินการตามแผนที่กำหนดและการประเมินผล การใช้จ่ายเพื่อการปรับปรุงแก้ไข

สาเหตุของการเป็นหนี้สินส่วนใหญ่ของประชาชนในประเทศไทยนั้น มาจากการที่บุคคลต้องการ ความสะดวกสบาย จับจ่ายจัดซื้อเพื่อจะได้มาซึ่งสิ่งๆ ที่คิดว่าจะช่วยให้อำนาจชีวิต โดยเฉพาะในครอบครัวมีความสุขสบายมากขึ้น มูลเหตุภาวะหนี้สินของครอบครัวพนักงานส่วนใหญ่คือการซื้อหรือสร้างที่อยู่อาศัย นำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน ซื้อ/ผ่อนรถยนต์/จักรยานยนต์ ลงทุนทำอาชีพเสริม ซึ่งการเป็นหนี้สินส่งผลต่อภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้มีรายจ่ายมากกว่ารายได้ทำให้มีหนี้สินที่เกิดขึ้น นอกจากนี้สภาพหนี้สินบางอย่างนั้นเกิดจากการได้รับการจูงใจและมีทัศนคติของความต้องการในสิ่งนั้น โดยไม่ประมาณตน แต่หากพิจารณาค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นทั้งหมด โดยภาพรวมแล้วทุกครอบครัวจะมีรายจ่ายเกิดขึ้นในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือส่วนหนึ่งจะเป็นรายจ่ายที่เกิดขึ้นประจำและอีกส่วนหนึ่งจะเป็นรายจ่ายที่เกิดขึ้นเป็น

ครั้งคราว รายจ่ายประจำของแต่ละครอบครัว อาจแตกต่างกันมากในจำนวนของรายจ่ายที่เกิดขึ้น แต่ชนิดของรายจ่ายจะแตกต่างกันน้อยมาก โดยทั่วไปรายจ่ายประจำของครอบครัว ได้แก่ ค่าอาหาร ค่าเครื่องนุ่งห่ม ค่าสาธารณูปโภค ค่าพาหนะ ค่าการศึกษาและรายจ่ายส่วนตัว ส่วนรายจ่ายส่วนตัว ส่วนรายจ่ายที่มีใช้รายจ่ายประจำของครอบครัว ซึ่งหมายถึงมิได้เกิดขึ้นเป็นประจำนั้นอาจเกิดขึ้นในลักษณะที่แตกต่างกันทั้งชนิดและจำนวนของรายจ่ายในแต่ละครอบครัว

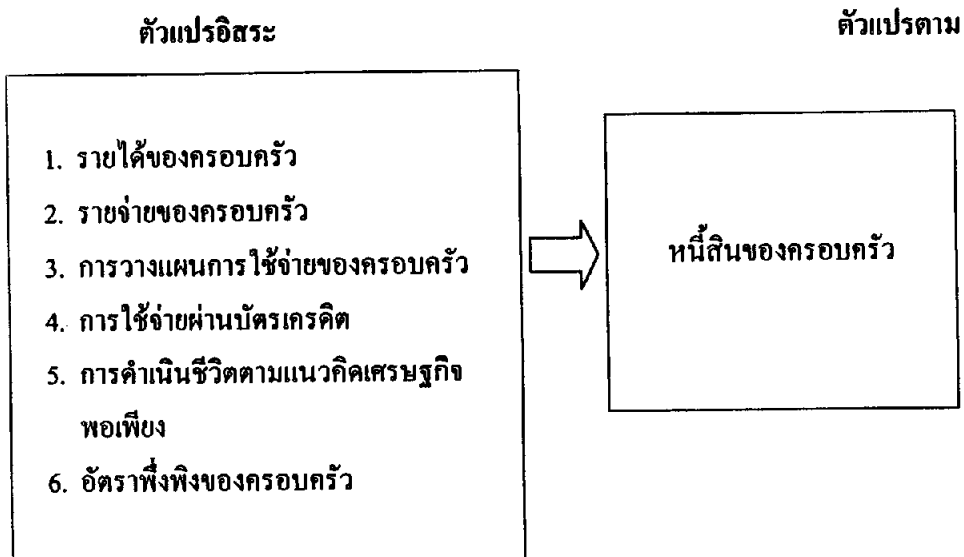
อย่างชัดเจน (วรรณิ ชลนภาสภิกข์ 2545: 92)

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการที่บุคคลมีภาวะหนี้สินนั้น จะส่งผลทั้งต่อการดำเนินชีวิตของตนเอง ครอบครัว และสุขภาพ ซึ่งมีผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อประสิทธิภาพการทำงาน โดยเฉพาะโรงงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง ซึ่งเป็นกลุ่มโรงงานที่มีผลผลิตเป็นอุตสาหกรรมส่งออกของประเทศปีละ 360,000 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 30 ของมูลค่าการส่งออกของประเทศ อันเป็นรายได้สำคัญของประเทศและยังเป็นกลุ่มโรงงานที่ได้รับความเชื่อถือในความสามารถของการผลิต คุณภาพผลิตภัณฑ์ การแข่งขันทางเศรษฐกิจและการร่วมลงทุนจากประเทศต่างๆทั่วโลก และเน้นการดำเนินงานของโรงงานในนิคมอย่างมีประสิทธิภาพ (การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย 2548: 3) หากพนักงานในโรงงานของนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง มีประสิทธิภาพการทำงานที่ลดลงจากภาวะหนี้สิน ย่อมส่งผลกระทบต่อภาพพจน์ของกลุ่มโรงงานและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ และนอกจากในส่วนของการสร้างความมั่นคงในด้านเศรษฐกิจและประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานแล้ว ประชาชนคนไทยควรจะน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต โดยมีความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ทั้งนี้การตัดสินใจและการดำเนินการ ในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียงนั้นต้องประกอบด้วยเงื่อนไขความรู้ และคุณธรรม เพื่อให้ประชาชนอยู่ได้อย่างมีความสุขและสร้างความมั่นคงให้กับตนเองและประเทศชาติ (สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ 2549) จากปัญหาและความเป็นมาดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะพนักงานของบริษัทในโรงงานแห่งหนึ่ง มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดสวัสดิการของพนักงานในโรงงานแห่งหนึ่ง ได้ศึกษาบทบาทงานวิจัยซึ่งเกี่ยวกับภาวะหนี้สินของพนักงานในโรงงานของนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบังแล้วปรากฏว่ายังไม่มีผู้วิจัยในเรื่องดังกล่าวมาก่อน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัย เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี เพื่อเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์แก่ผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินการให้การช่วยเหลือพนักงานให้สามารถบริหารจัดการการใช้จ่ายในครอบครัว ให้ประสิทธิภาพอันจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของหน่วยงานต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาหนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี
- 2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

- 4.1 รายได้ของครอบครัวมีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี
- 4.2 รายจ่ายของครอบครัวมีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี
- 4.3 การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวมีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

4.4 การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตมีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

4.5 การดำเนินชีวิตของครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

4.6 อัตราพึงพิงของครอบครัวมีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

5. ขอบเขตการวิจัย

5.1 ขอบเขตด้านประชากร ประชากรในที่นี้ คือครอบครัวของพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรีซึ่งเป็นพนักงานรายวันและพนักงานรายเดือน จำนวน 47,521 ครอบครัว

5.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาครั้งนี้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

5.3 ขอบเขตด้านเวลา ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรีในรอบปีที่ผ่านมา ระหว่างเดือนมกราคม-ตุลาคม 2550 โดยอยู่บนข้อดกลางเบื้องต้นที่ว่าในขอบเขตเวลาที่ศึกษานั้น ทุกครอบครัวอยู่ในภาวะปกติ

5.4 ขอบเขตด้านตัวแปร การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาตัวแปรต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

5.4.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

- 1) รายได้ของครอบครัว
- 2) รายจ่ายของครอบครัว
- 3) การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว
- 4) การดำเนินชีวิตของครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
- 5) การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต
- 6) อัตราพึงพิงของครอบครัว

5.4.2 ตัวแปรตาม

- 1) หนี้สินของครอบครัว

6. นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

6.1 ครอบครัวนักงาน หมายถึง ครอบครัวของคนงานหรือเจ้าหน้าที่ ที่มีภาระหน้าที่ทำงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

6.2 นิคมอุตสาหกรรม หมายถึง เขตอุตสาหกรรมทั่วไปหรือเขตอุตสาหกรรมส่งออก

6.3 เขตอุตสาหกรรม หมายถึง เขตพื้นที่ที่กำหนดไว้เพื่อประกอบการอุตสาหกรรม และกิจการอื่นที่เป็นประโยชน์หรือเกี่ยวข้องเนื่องกับการอุตสาหกรรม

6.4 เขตอุตสาหกรรมส่งออก หมายถึง เขตพื้นที่ที่กำหนดไว้สำหรับการประกอบอุตสาหกรรม การค้า หรือการบริหารเพื่อการส่งสินค้าออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศและกิจการอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์หรือเกี่ยวเนื่องกับการประกอบอุตสาหกรรม การค้า หรือการบริหาร เพื่อส่งสินค้าออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ

6.5 รายได้เฉลี่ยของครอบครัว หมายถึง รายได้ที่เป็นตัวเงินเฉลี่ยต่อเดือนของพนักงานและครอบครัวที่ได้รับเป็นประจำ คือ เงินเดือน

6.6 รายได้เสริมของครอบครัว หมายถึง รายได้ที่เป็นตัวเงินเฉลี่ยต่อเดือนของพนักงานและครอบครัวที่ได้รับนอกเหนือจากรายได้ประจำ

6.7 รายได้รวมเฉลี่ยของครอบครัว หมายถึง รายได้ทั้งหมดของครอบครัวที่เป็นตัวเงิน เฉลี่ยต่อเดือนของพนักงานและครอบครัวที่ได้รับประจำและรายได้เสริม

6.8 รายจ่ายของครอบครัว หมายถึง เงินที่ต้องจ่ายให้กับผู้อื่นเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของพนักงานและครอบครัวเพื่อการอุปโภค บริโภคและผู้พึงพิง

6.9 การวางแผนการใช้จ่าย หมายถึง การที่ครอบครัวจัดทำแผนในลักษณะของการคาดคะเน เกี่ยวกับรายได้ รายจ่าย และเงินออมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตของครอบครัวเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเป็นลายลักษณ์อักษรหรือเป็นการร่วมรับรู้ระหว่างครอบครัว

6.10 การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต หมายถึง จำนวนเงินที่พนักงานหรือครอบครัวใช้จ่าย โดยผ่านบัตรเครดิตในลักษณะใช้ก่อนจ่ายทีหลัง หรือการจ่ายตามวงเงินที่กำหนดในเงื่อนไขบัตรเครดิต

6.11 การดำเนินชีวิตของครอบครัว หมายถึง การดำเนินชีวิตของครอบครัวพนักงาน ซึ่งเป็นตัวกำหนดแบบแผน การคิด และการปฏิบัติของบุคคล ครอบครัว โดยดำเนินชีวิตครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

6.12 การดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การดำเนินชีวิตอย่างไม่เคอะคร้อน กำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง ใช้จ่ายพอประมาณ มีเหตุผล และ การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี

6.13 อัตราพึงพิง หมายถึง จำนวนสมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี หรือ เกิน 60 ปีหรือ เป็นผู้พิการช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ซึ่งอยู่ในความดูแลของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรม แหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

6.14 หนี้สินของครอบครัว หมายถึง ภาระหรือพันธะทางการเงินทั้งหมดซึ่งเกิดจากการไปยืมเงิน ทรัพย์สินอื่นใดของผู้อื่นมาแล้วยังไม่ได้ใช้คืน ทั้งที่เป็นหนี้สินในระบบซึ่งเกิดจากการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินหรือเป็นการกู้ยืมที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน เช่น ยืมจากญาติพี่น้อง เพื่อน การเล่นแชร์ เป็นต้น

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ผลของการศึกษานี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญดังนี้

7.1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรม แหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี สามารถใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัว

7.1.2 ผู้บริหารโรงงาน/บริษัทต่าง ๆ ในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี มีแนวทางในการกำหนดนโยบาย การพัฒนาจัดสวัสดิการให้กับพนักงานเพื่อลดการเป็นหนี้สินทั้งในและนอกระบบ

7.1.3 ผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพนักงานของโรงงาน/บริษัท มีแนวทางในการให้ความรู้ ความเข้าใจและสร้างความตระหนักถึงความสำคัญในการควบคุมการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นการป้องกัน ระวังภัย และแก้ไขปัญหาหนี้สินที่เกิดขึ้นในครอบครัวพนักงานให้ลดน้อยลง

7.1.4 ผู้บริหารการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ใช้ข้อมูลเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

7.2 ผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางการศึกษาวิจัยของผู้สนใจต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางในการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วยสาระสำคัญ

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว
  - 1.1 ความหมายของครอบครัวและ วงจรชีวิตของครอบครัว
  - 1.2 การดำเนินชีวิตของครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
  - 1.3 รายได้และรายจ่ายของครอบครัว
  - 1.4 การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว
2. การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต
3. หนี้สินและประเภทของหนี้สิน
4. นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว

1.1 ความหมายครอบครัว วงจรชีวิตของครอบครัว

1.1.1 ความหมายครอบครัว

ครอบครัว (family) มีการให้คำนิยามและความหมายไว้แตกต่างกันดังนี้
ครอบครัว หมายถึงกลุ่มของบุคคลที่สมาชิกมีความสัมพันธ์กันโดยสายเลือดหรือการรับเข้าเป็นบุตรบุญธรรม สมาชิกอยู่ร่วมกันในครัวเรือนเดียวกันหรือบริเวณเดียวกัน มีความสัมพันธ์กันตามบทบาทหน้าที่ เช่น บิดา มารดา สามี ภรรยา บุตร ฯลฯ บุคคลเหล่านี้มีกรอบวัฒนธรรม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีของครอบครัวร่วมกัน (Burgess อ้างใน Friedman, 1986)

ครอบครัว หมายถึง สถาบันทางสังคมที่ประกอบด้วย สามี ภรรยาและบุตร เป็นต้น (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525: 167)

เมื่อกล่าวถึงความหมายของ “ครอบครัว” (Family) คณะอนุกรรมการด้านครอบครัวในคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (กสส.) ได้ให้คำนิยามไว้ในคราวจัดประชุมสมัชชาแห่งชาติ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2537 ว่าหมายถึง “กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันทางอารมณ์และจิตใจในการดำเนินชีวิตร่วมกัน รวมทั้งการพึ่งพิงกันทางสังคมและเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กันทางกฎหมายและทางสายโลหิต และบางครอบครัวอาจมีลักษณะเป็นช้อยกเว้นบางประการจากที่กล่าวมา” (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร 2540: 8) และเมื่อพิจารณาความหมายของครอบครัวจากคำนิยามของครอบครัวในแง่เศรษฐกิจจะหมายถึง “ครอบครัวคือคนที่ใช้จ่ายร่วมกันจากเงินงบเดียวกัน ที่ทำการสมรสแล้วแยกบ้านไปอยู่ต่างหาก แต่มีพันธะทางศีลธรรมที่จะเลี้ยงน่อง ก็ต้องส่งเสียให้เงินน่องเล่าเรียน เช่นนี้นับว่าใช้จ่ายจากงบเดียวกัน และเป็นครอบครัวเดียวกัน” (ทวีรัศม์ ธนาคม 2524: 86) นอกจากนี้ ครอบครัวอาจหมายถึงกลุ่มบุคคลที่มาอยู่ร่วมกัน โดยการสมรส โดยสายโลหิต หรือโดยการรับเลี้ยงดู โดยที่บุคคลเหล่านี้มีความสัมพันธ์และมีปฏิริยาโต้ตอบซึ่งกันและกันในฐานะที่เป็นสามีภรรยา เป็นพ่อเป็นแม่ เป็นลูกชายลูกสาว เป็นพี่น้อง ฯลฯ ซึ่งมาใช้จ่ายร่วมกันงบเดียวกัน

เมื่อพิจารณาความหมายของครอบครัวในเชิงเศรษฐศาสตร์แล้ว อาจให้คำนิยามของครอบครัวในทศวิชาเศรษฐศาสตร์ครอบครัวนี้ได้ว่า “ครอบครัว” หมายถึงหน่วยเศรษฐศาสตร์หน่วยหนึ่งที่สมาชิกอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน มีความสัมพันธ์กันทางสายโลหิตหรือกฎหมาย มีการใช้จ่ายร่วมกันจากงบเดียวกัน และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจใช้ทรัพยากรครอบครัวตามลำดับความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว (ณรงค์ศักดิ์ ธนวิบูลย์ชัย และพูนศิริ วัจนะภูมิ 2545: 5)

ความหมายของครอบครัวเมื่อพิจารณาในเชิงพหุศาสตร์ (สมาคมเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทยอ้างใน วันเพ็ญ ปีฉรา 2532: 12) ได้ให้ความหมายครอบครัวไว้ดังนี้

- 1) ทางชีววิทยา ครอบครัว เป็นกลุ่มชนที่มีความผูกพันทางสายโลหิต
- 2) ทางเศรษฐศาสตร์ ครอบครัวเป็นกลุ่มบุคคลที่ใช้จ่ายจากเงินงบประมาณเดียวกันถึงแม้จะอาศัยต่างที่อยู่กัน
- 3) ทางสังคมศาสตร์ ครอบครัวเป็นกลุ่มคนที่อยู่ร่วมเคหะสถานเดียวกันมีปฏิสัมพันธ์ และสนใจต่อทุกข์สุขซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีความปรารถนาดีต่อกันโดยมิจำเป็นต้องสืบสายโลหิตเดียวกัน
- 4) ทางกฎหมายหรือนิติศาสตร์ ครอบครัวที่กฎหมายยอมรับ หมายถึงครอบครัวที่ชายหญิงจดทะเบียนสมรสอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งจะครอบคลุมถึงบุตรและ

บุตรบุญธรรม นอกจากนี้กฎหมาย ยังได้กำหนดหน้าที่รับผิดชอบของบิดามารดาสามี ภรรยา และ บุตร ที่มีต่อกันและกำหนดสิทธิในการรับมรดกทางกฎหมาย

จากความหมายครอบครัวดังกล่าว สรุปได้ว่า ครอบครัวมีความหมาย ครอบคลุมเกี่ยวกับสิ่งต่อไปนี้คือ

- 1) ครอบครัวต้องประกอบด้วยคนมากกว่า 1 คนขึ้นไป
- 2) สมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตหรือทางกฎหมาย
- 3) ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจาก กลุ่มอื่น ๆ

4) สมาชิกจะมีบทบาทในครอบครัวตามที่สังคมให้ความหมายเช่น บิดา มารดา บุตร สามี ภรรยา ฯลฯ ที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบตามบทบาทตน

สมาชิกในครอบครัวควรมีความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์ครอบครัว เพื่อมา กำหนดเป้าหมายในแต่ละระยะหรือขั้นตอนของชีวิตครอบครัวเพื่อเป็นหลักยึดในการกำหนดการ ดำเนินชีวิตในแต่ละระยะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการกำหนดเป้าหมายก็จะต้องคำนึงถึง ทรัพยากรและการตัดสินใจประกอบกันในเรื่องที่อยู่อาศัย การเงิน ระดับความเป็นอยู่ สุขภาพ การศึกษา ขณะเดียวกันในการกำหนดแผนดำเนินการก็ต้องวางแผนว่า จะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่หรือ ที่อาจจะมาหาได้อย่างไรจึงจะได้ประโยชน์สูงสุดและบรรลุเป้าหมายที่กำหนด (ณรงค์ศักดิ์ ธนวิบูลย์ชัย และพูนศิริ วัจนะภูมิ 2545: 11)

เศรษฐศาสตร์ครอบครัวมีส่วนสำคัญในการที่จะช่วยให้ครอบครัวมีการ ใช้จ่ายโดยมีการวางแผนและควบคุมหรือบริหารการใช้จ่ายให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ได้ผลคุ้มค่า มากที่สุด และสอดคล้องกับจำนวนรายได้ที่ได้รับ เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาการเงิน หรือถ้ามี ปัญหาที่สามารถกู้ยืมได้ถูกต้องด้วยดอกเบี้ยที่ถูก (ณรงค์ศักดิ์ ธนวิบูลย์ชัย และพูนศิริ วัจนะภูมิ 2545: 11)

สรุปได้ว่า ครอบครัว หมายถึง สถาบันทางสังคมสถาบันหนึ่งที่มีหน้าที่ สำคัญในการเลี้ยงดูให้ความรักความเอาใจใส่และให้ความช่วยเหลือสนับสนุนแก่สมาชิกรวมทั้งมี หน้าที่ผลิตสมาชิกใหม่ทดแทนให้สังคม สมาชิกในครอบครัวต้องเข้าใจและควรนำหลัก เศรษฐศาสตร์นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เศรษฐศาสตร์ครอบครัว หมายถึง การมีประสิทธิภาพ ในการจัดการทรัพยากรครอบครัวให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งครอบคลุมถึงการวิเคราะห์การ ประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจของสมาชิกในครอบครัว ทั้งการผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยน การจำแนกแจกจ่าย การประกอบธุรกิจ การออมและการลงทุนในธุรกิจต่าง ๆ ตลอดจนการ วิเคราะห์กระบวนการตัดสินใจในการจัดการด้านงบประมาณ การเงินและทรัพยากรของครอบครัว

เพื่อการดำเนินชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคตอย่างมั่นคง บนพื้นฐานความเข้าใจ ในความเชื่อ ค่านิยม และเจตคติ ต่อวิถีการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานตามระดับทรัพยากร ครอบครัวของแต่ละครอบครัว เศรษฐศาสตร์ครอบครัวมีส่วนสำคัญในการที่จะช่วยให้ครอบครัว มีการใช้จ่ายโดยมีการวางแผนและควบคุมหรือบริหารการใช้จ่ายให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ได้ผล คู่้มค่ามากที่สุด และสอดคล้องกับจำนวนรายได้ที่ได้รับจะได้ไม่มีหนี้สินตามมา การที่จะเรียนรู้ วิถีการใช้จ่ายให้เกิดประโยชน์จึงก่อให้เกิดผลดีแก่ตนเองและแก่ประเทศชาติได้มากที่สุด (ณรงค์ศักดิ์ ธนวิบูลย์ชัย และพูนศิริ วัจนะภูมิ 2545: 10-11)

1.1.2 วงจรชีวิตของครอบครัว

วงจรชีวิตครอบครัว (Family Cycle) หมายถึง ระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลง ชีวิตครอบครัวจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่ง เริ่มต้นจากการแต่งงานของหญิงชายและสิ้นสุดลงที่การ จากไปของกลุ่มสมรส โดยมีลำดับขั้นของการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตครอบครัวที่เกิดขึ้นชัดเจน ตั้งแต่เมื่อเริ่มสร้างครอบครัว เมื่อครอบครัวมีสมาชิกใหม่ เมื่อครอบครัวมีสมาชิกลดลง จนกระทั่ง เมื่อครอบครัวสูญเสียชีวิตของกลุ่มสมรสหรือด้วยเหตุผลอื่น ที่ทำให้ไม่สามารถอยู่ร่วมกันในฐานะ ของครอบครัวต่อไปได้อีก จึงถือว่าเป็นการสิ้นสุดครอบครัวของชีวิตครอบครัว (จิตตินันท์ เศรษฐกุล 2545: 6)

การแบ่งระยะของวงจรชีวิตครอบครัวในการดำเนินชีวิตครอบครัวอย่าง ชัดเจน แบ่งออกได้เป็น 4 ระยะ คือ 1. ระยะครอบครัวเริ่มต้น 2. ระยะครอบครัวขยายตัว 3. ระยะ ครอบครัวอยู่ตัว 4. ระยะครอบครัวหดตัว ดังนี้ (จิตตินันท์ เศรษฐกุล 2545: 10-13)

1) ระยะครอบครัวเริ่มต้น ระยะเริ่มต้นของชีวิตครอบครัวเป็นระยะของ การสร้างและตั้งต้นครอบครัวใหม่ ซึ่งเริ่มเมื่อหญิงชายมาอยู่ร่วมกันโดยการแต่งงานหรือการตกลง ใจของทั้งสองฝ่าย ระยะนี้เริ่มตั้งแต่มีการแต่งงานจนกระทั่งเตรียมมีบุตรคนแรก เป็นระยะที่คู่สามี ภรรยาสร้างความคุ้นเคยซึ่งกันและกัน โดยการปรับตัวเข้าหากัน ตลอดจนการตั้งเป้าหมายชีวิตใน อนาคตทั้งระยะสั้นและระยะยาวทั้งนี้ช่วงระยะของแต่ละครอบครัวจะใช้เวลาสั้นยาวแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพและความสามารถในการปรับตัวเข้าหากันของกลุ่มสมรสเป็นสำคัญ

2) ระยะครอบครัวขยาย ระยะครอบครัวขยายตัวเป็นระยะที่ครอบครัวมี สมาชิกใหม่เพิ่มขึ้นในครอบครัว นับเป็นระยะของวงจรชีวิตครอบครัวที่ยาวนานและยาวนานกว่า ระยะอื่นเริ่มตั้งแต่การให้กำเนิดบุตรคนแรกและสิ้นสุดลงเมื่อบุตรคนสุดท้ายแยกจากบ้านหรือ ครอบครัวไปมีชีวิตของตนเอง ช่วงระยะนี้คู่สมรสต้องปรับตัวต่อบทบาทใหม่ของการเป็นพ่อแม่ ในระยะครอบครัวขยายเป็นระยะที่มีภาระการใช้จ่ายสูง เพราะบุตรแต่ละคนมีความต้องการที่ไม่ เหมือนกันในขณะที่รายได้ของครอบครัวเพิ่มขึ้นไม่มากนัก รายจ่ายส่วนใหญ่ได้แก่ อาหาร เสื้อผ้า

คำรักษา พยาบาลและการศึกษาของบุตร ถ้าครอบครัวไม่มีการวางแผนการจัดการรายได้ที่ดีคือให้รายได้สมดุลกับรายจ่าย จะทำให้ครอบครัวมีปัญหาเรื่องเงินไม่พอใช้จ่าย เพื่อให้เกิดภาวะสมดุลของรายได้จึงต้องก่อกำหนดนี้ ระยะครอบครัวขยายช่วงเวลาจะขึ้นอยู่กับจำนวนบุตรถ้าครอบครัวมีบุตรมากและบุตรศึกษาเล่าเรียน บุตรช่วยยังไม่สามารถช่วยตัวเองได้ระยะนี้จะยาว มีผลทำให้ระยะครอบครัวเริ่มหดตัวสั้นลง แต่ถ้าระยะครอบครัวขยายมีบุตรน้อยจะทำให้ระยะครอบครัวเริ่มหดตัวยาว

3) ระยะครอบครัวอยู่ตัวเริ่มหดตัว เป็นระยะที่บุตรคนแรกเติบโตเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้น หรือมีอายุประมาณ 20 ปีขึ้นไป บุตรมักแยกตัวออกจากบ้านเพื่อประกอบอาชีพหารายได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาการเงินของพ่อแม่อีกต่อไป เป็นการแบ่งเบาภาระทางการเงินของครอบครัวและยังอาจส่งเงินจากรายได้ที่ได้รับมาจุนเจือครอบครัวเพื่อตอบแทนบุญคุณของพ่อแม่ หรือบางคนอาจแต่งงานมีครอบครัวใหม่ของตนเองและแยกครอบครัวออกไป ช่วงระยะนี้พ่อแม่เริ่มมีเวลาให้แก่กันและกัน เป็นที่ปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ ของลูกและเตรียมตัวเองเข้าสู่ช่วงเกษียณอายุ ถือได้ว่าเป็นระยะที่ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ตัวมากขึ้นและภาระหนี้สินค่อย ๆ ลดลง

4) ระยะครอบครัวหดตัว เป็นระยะที่สมาชิกในครอบครัวลดจำนวนลง เนื่องจากบุตรที่เข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้นทยอยกันออกจากบ้านไปมีชีวิตของตนเองที่ละคนจนกระทั่งถึงบุตรคนสุดท้าย ช่วงระยะนี้เป็นช่วงที่พ่อแม่ต้องเผชิญกับการปรับตัวที่จะยอมรับการแยกจากของลูกแต่ละคนไปจนหมด พร้อม ๆ กับการปรับตัวเข้าหากันของกลุ่มสามีมารรษาที่กลับมามีชีวิตคู่ตามลำพังร่วมอีกจนกระทั่งฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจากไป ซึ่งทั้งคู่จะต้องทำใจเตรียมพร้อมในการเผชิญกับภาวะของการสูญเสียที่จะเกิดขึ้นและเตรียมวางแผนการเงินสำหรับบั้นปลายของชีวิต เมื่อคู่สมรสเสียชีวิตหมดทั้งคู่จึงจะถือเป็นการสิ้นสุดของชีวิตครอบครัวนั้น

สรุปได้ว่า วงจรชีวิตของครอบครัวทุกระยะจะมีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะระยะวงจรชีวิตครอบครัวขยายซึ่งเป็นระยะเวลาที่ครอบครัวจะต้องมีภาระค่าใช้จ่ายมากที่สุด เพราะบุตรจะต้องศึกษาเล่าเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาล-อุดมศึกษา ครอบครัวควรจะมีการวางแผน การจัดการรายได้ตั้งแต่เริ่มสร้างครอบครัว เพื่อครอบครัวจะได้ไม่มีปัญหาในเรื่องงบประมาณรายรับ รายจ่ายของครอบครัวในทุกระยะของวงจรชีวิตครอบครัว โดยเฉพาะระยะครอบครัวขยายคั้งนั้นวงจรชีวิตของครอบครัว จึงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อภาวะหนี้สินของครอบครัวได้ ปัจจัยหนึ่งคั้งที่กล่าวมาแล้ว

1.2 การดำเนินชีวิตของครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

การดำเนินชีวิตของครอบครัวแต่ละครอบครัวมีความแตกต่างกัน ขึ้นกับสภาพบริบทหรือสิ่งแวดล้อมภายนอกของครอบครัวเป็นสำคัญด้วย การเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม ซึ่งเป็นบริบทภายนอกของครอบครัวจะมีผลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัวซึ่งเกี่ยวข้องกับความเชื่อ ค่านิยม จริยธรรมศีลธรรมของคนในสังคม การนับถือศาสนา เป็นต้น นอกจากนี้ สภาพที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมจะเป็นการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของวิถีชีวิตของครอบครัวด้วยเช่นกัน (Friedman and etal 2003: 6) ซึ่งรูปแบบของการดำเนินของครอบครัวในช่วงที่ผ่านมาของประเทศไทยเป็นช่วงของการเปลี่ยนแปลงสังคมจากภาคเกษตรกรรมมาเป็นอุตสาหกรรม ประเทศพัฒนา ความเจริญเข้าสู่ภูมิภาค เขตชนบทมากขึ้น การดำเนินชีวิตของครอบครัวจึงเป็นครอบครัวที่เน้นการความต้องการทางวัตถุมากขึ้น ครอบครัวมีรายจ่ายกับสิ่งที่วัตถุมากขึ้นเช่นรถยนต์ รถจักรยานยนต์ ตู้เย็น เครื่องซักผ้า ฯลฯ เพื่อสร้างความสะดวกความสบายให้กับครอบครัว โดยไม่คำนึงถึงรายได้ และความจำเป็นส่งผลต่อการเป็นหนี้สินของประชาชนมากขึ้น หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชกระแสรับสั่งแนะแนวทางการดำเนินชีวิต โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง ในปี 2543 เป็นต้นมาได้มีการนำแนวคิดมาเผยแพร่ เพื่อให้ประชาชนและชาติบ้านเมืองได้ผ่านมรสุมร้ายที่กำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ และเพื่อปรับวิถีชีวิตของพวกเราชาวไทยให้ยึดมั่นแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างและยึดมั่นวิถีชีวิตไทย (สุเมธ ดันติเวชกุล 2543: 1) จึงเกิดเป็นการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาพิจารณาใช้กับการดำเนินชีวิตของประชาชนมากขึ้นทั้งนี้ “เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานของความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกต้องรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้ นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็ม และลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำ” (พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อ่างในสงวน นิตยารัมภ์พงศ์ 2549: 10)

1.2.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยพยายามหลีกเลี่ยงที่จะต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ (สุเมธ ดันติเวชกุล 2543: 2)

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการมีระบบคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้าง
ภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและ
ภายใน

เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลนั้น หมายถึง ความสามารถในการ
ดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อนกำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะตามอัตภาพ และ
ที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด
(สุเมธ คันดิเวชกุล 2543: 2)

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอเพียงอย่างน้อย 7 ประการ คือ (ปรีชา
เปี่ยมพงศ์สานต์ จูติพร ศิริพันธ์พันธ์เสน และ สุวัจฉรา เปี่ยมญาติ 2549: 60-61)

- 1) พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
- 2) จิตใจพอเพียง รักเอื้ออาทรผู้อื่น
- 3) สิ่งแวดล้อมพอเพียง อนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมที่จะเป็นพื้นฐาน
ในการประกอบอาชีพ
- 4) ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง รวมตัวกันแก้ไขปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาสังคม
ปัญหาความยากจนหรือปัญหาสิ่งแวดล้อม ฯลฯ
- 5) ปัญหาพอเพียง เรียนรู้ร่วมกัน เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก
- 6) ตั้งอยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง เพราะเศรษฐกิจที่สัมพันธ์ และ
เติบโตจากฐาน ทางวัฒนธรรม อันหมายถึงวิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมจึงจะ
เป็นเศรษฐกิจที่มั่นคง
- 7) มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ผันผวนอย่างรวดเร็วจนกระทั่งมนุษย์ไม่
สามารถรับได้

สรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถในการดำรงชีวิต
ได้อย่างไม่เดือดร้อนกำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะตามอัตภาพ และที่สำคัญ
ไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด

1.2.2 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ
ทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้าง
ภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน
การตัดสินใจและการกระทำ(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ค้นคืนวันที่ 25 มิถุนายน 2550 จาก <http://www.doage.go.th>)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้

1) กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน ในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้น จากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคง และ ความยั่งยืน ของการพัฒนา

2) คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติ ตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3) คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อม ๆ กัน ดังนี้

3.1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มาก เกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

3.2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความ พอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผล ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3.3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับ ผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้ง ไกลและใกล้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คำนึงวันที่ 25 มิถุนายน 2550 จาก <http://www.doage.go.th>)

4) เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับ พอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

4.1) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คำนึงวันที่ 25 มิถุนายน 2550 จาก <http://www.doage.go.th>)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานพระบรมราโชวาท ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของความรู้ในวโรกาสต่าง ๆ ดังนี้ (พิพัฒน์ ยอดพฤติการ 2550: 63)

“ความรู้เป็นหลักของการทำงาน ผู้ที่จะทำงานอย่างไร จำต้องมี ความรู้ในเรื่องนั้นก่อนเป็นเบื้องต้น ส่วนความคิดเป็นเครื่องช่วยความรู้ คือ ช่วยให้ใช้ความรู้ได้ ถูกต้อง เช่น จะใช้ อย่างไร ที่ไหน เมื่อใด เมื่อมีความรู้สำหรับงาน มีความคิด สำหรับพิจารณาใช้

ความรู้ให้ถูกต้องแล้ว ย่อมทำงานได้ผลสมบูรณ์ดี หากที่จะผิดพลาด ความรู้กับความคิดจึงไม่ควร แยกจากกัน”

ข้อพิจารณาซึ่งเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความรู้ที่เหมาะสมในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วย ความรอบรู้ทั้งในงานที่ทำและสภาวะแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำทั้งหมด มีสติ หรือความระลึกรู้ และมีปัญญา หรือความรู้ชัด ที่เกิดขึ้นจากความฉลาดสามารถคิดพิจารณาอย่าง ถูกต้อง (พิพัฒน์ ยอดพฤติการ 2550: 63)

4.2) เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทนมีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คำนึงวันที่ 25 มิถุนายน 2550 จาก <http://www.doage.go.th>)

พระบรมราโชวาทที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชทานเกี่ยวกับเรื่องของคุณธรรมที่มีส่วนสัมพันธ์กับเรื่องของความรู้มีใจความสำคัญดังนี้ (พิพัฒน์ ยอดพฤติการ 2550: 73)

“การที่จะทำงานให้สัมฤทธิ์ผลที่พึงปรารถนา คือ ที่เป็นประโยชน์ และเป็นธรรมด้วยนั้น จะอาศัยความรู้แต่เพียงอย่างเดียวมิได้ จำเป็นต้องอาศัยความสุจริต ความบริสุทธิ์ใจ และความถูกต้องเป็นธรรมประกอบด้วย เพราะเหตุว่าความรู้นั้นเป็นเหมือน เครื่องยนต์ ที่ทำให้ขบวนการเคลื่อนไปได้ประการเดียว ส่วนคุณธรรมดังกล่าวแล้ว เป็นเหมือนหนึ่ง พวงมาลัย หรือหางเสือ ซึ่งเป็นปัจจัยที่นำพาให้ขบวนการดำเนิน ไปถูกทางด้วยความสวัสดิคติคือ ปลอดภัยจนบรรลุถึงจุดหมายที่พึงประสงค์ ดังนั้น ในการที่จะประกอบการทำงานเพื่อคนเพื่อส่วนรวมต่อไป ขอให้ทุกคนสำนึกไว้เป็นนิตย์โดยตระหนักว่า การงาน สังคม และบ้านเมืองนั้น ถ้าขาดผู้มีความรู้เป็นผู้บริหารดำเนินการย่อมเจริญก้าวหน้าไปได้โดยยาก แต่ถ้างานใด สังคมใด และบ้านเมืองใดก็ตามขาดบุคคลผู้มีความสุจริตแล้วจะดำรงอยู่ไม่ได้เลย”

องค์ประกอบของคุณธรรมประการแรก คือ ความซื่อสัตย์ สุจริต ซึ่งเป็นเครื่องกำกับทิศทางของการใช้วิชาความรู้เพื่อนำพาไปสู่เป้าหมายในการทำงานที่ดี (พิพัฒน์ ยอดพฤติการ 2550: 74)

5) แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คำนึงวันที่ 25 มิถุนายน 2550 จาก <http://www.doage.go.th>)

นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน ได้พระราชทานพระราชดำรัสเพิ่มเติมในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในวันที่ 4 ธันวาคม 2541 ดังนี้

“คำว่าพอเพียงมีความหมายกว้างออกไปอีกไม่ได้หมายถึงการมีพอใช้สำหรับใช้ของตัวเองมีความหมายว่าพอมีพอกิน พอมีพอกินนี้ก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง”

“ให้พอเพียงนี้ก็หมายความว่ามียกอยู่ไม่ฟุ้งเฟ้อ แต่ก็ทำให้มีความสุขถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ”

“Self-sufficiency นั้นหมายความว่า ผลิตอะไรมีพอที่จะใช้ ไม่ต้องไปขอขืมคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง” (สุเมธ ตันติเวชกุล 2543: 3)

สรุป ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ มุ่งให้เกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งทางวัตถุ สังคมและสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในจะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง อย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน การเสริมสร้างจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ (ปรียานุช พิบูลสรารุช 2549: 7)

1.23 การดำเนินชีวิตของครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1) บิดความประหยัด คัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้านที่ไม่จำเป็น ลดละความฟุ้งเฟ้อในการดำรงชีพอย่างจริงจัง ดังพระราชดำรัสว่า

“ความเป็นอยู่ที่ดีต้องไม่ฟุ้งเฟ้อต้องประหยัดไปในทางที่ถูกต้อง”

2) บิดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม ดังพระราชดำรัสที่ว่า

“ความเจริญของคนทั้งหลายย่อมเกิดมาจากการประพฤติชอบและการหาเลี้ยงชีพชอบเป็นหลักสำคัญ”

3) ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในทางการค้าขาย ประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรงดังอดีต ซึ่งมีพระราชดำริเรื่องนี้ว่า

“ความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้น หมายถึง ความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรมทั้งในเจตนาและการกระทำไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือด้วยการแก่งแย่งเบียดบังมาจากผู้อื่น”

4) ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากครั้งนี้ โดยต้องชวนชาวบ้านไปหาความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ พระราชดำรัสตอนหนึ่งที่ทำให้ความชัดเจนว่า

“การที่ต้องการให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้ และสร้างตนเองให้มั่นคงนี้เพื่อตนเองเพื่อที่จะให้ตัวเองมีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้า ที่มีความสุข พอมีพอกิน เป็นขั้นหนึ่งและขั้นต่อไปก็คือให้มีเกียรติว่าขึ้นได้ด้วยตนเอง”

5) ปฏิบัติตนในแนวทางที่ศีลละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้ด้วยสังคมไทยที่ถล่มสลายลงในครั้งนี้ เพราะยังมีบุคคลจำนวนมากมิใช่น้อยที่ดำเนินการโดยปราศจากละอายต่อแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราโชวาทว่า (สุเมธ ตันติเวชกุล 2543: 4)

นอกจากนี้ (วรนุช แสงนันทนวล 2550) ได้เสนอความเห็นไว้ว่าการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาทางเศรษฐกิจที่เน้นความพอดี บางคนเรียกว่าปรัชญาเศรษฐกิจแบบมัชฌิมา คือ ยึดทางสายกลางการดำรงชีวิตโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงกำกับให้จำอย่างง่าย ๆ 3 ประการ คือ ทนชีวิต ยั้งคิด สมดุล ทนชีวิต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้คำภาษาอังกฤษสำหรับหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์ว่า Sufficiency Economy ซึ่งคำว่า Sufficiency แปลว่า “พอ, พอเพียง” ดังนั้น การดำเนินการตามหลักทฤษฎีเบื้องต้น คือ ต้องทำให้การดำเนินชีวิตมีความพอเพียงเสียก่อน หรือมีทุนชีวิตที่มั่นคงนั่นเอง

1) ทุนชีวิต การมีทุนชีวิตที่พอเพียงสามารถมองได้เป็น 2 แ่ง คือ แ่งส่วนตัว และแ่งส่วนรัฐ การสร้างทุนชีวิตให้พอเพียงในแ่งส่วนตัว คือ การรู้จักชวนชวน ขยัน ประหยัด จนสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามสภาพ อาชีพของตน ตัวอย่างเช่น เหตุที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเน้นความช่วยเหลือไปที่ชาวไร่ชาวนาก่อน เพราะคนกลุ่มนี้เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศและยังมีทุนชีวิตที่ไม่ค่อยพอเพียง ส่วนข้าราชการ พ่อค้า นักธุรกิจ ก็ต้องหาทางสร้างทุนชีวิตอย่างขยันขันแข็ง จนสามารถพึ่งพาตนเองได้เช่นเดียวกัน เพราะถ้าไม่มีทุนชีวิตก็ยากที่จะพัฒนาให้เกิดความมั่งคั่งไปจนถึงร่ำรวยมั่งมีได้ ในส่วนของรัฐ รัฐก็ต้องสนับสนุนให้ประชาชนมีทุนชีวิตที่ดี โดยการบริการด้านการศึกษา การสาธารณสุข ปลูกฝังตั้งแต่เส้นทางและยานพาหนะใน

การคมนาคม การชลประทาน การไฟฟ้า การประปาอย่างพอเพียง ตลอดจนการให้ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอย่างเต็มที่อีกด้วย

2) ยังก็คิด ถือเป็นหลักเตือนใจพิเศษของผู้ยึดแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานแนวคิดที่ว่า ต้องมีความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน และยังคงตรัสอีกว่า ผู้ใช้หลักเศรษฐกิจนี้รวยได้หมายความว่า เมื่อเรามีทุนชีวิตที่มั่นคงช่วยตัวเองได้อย่างพอเพียงแล้ว เมื่อจะต่อ ยอดทุนเพื่อให้เกิดความร่ำรวยก็สามารถทำได้ แต่ให้ทำด้วยความฉลาดรอบคอบ มีคุณธรรม จริยธรรม มีสติ ไม่โลภ มีเหตุผล ไม่เสี่ยงจนเกินไป เมื่อรวยมากก็ให้รู้จักพอ หรือ คืนให้แก่สังคมบ้าง สำหรับการต่อยอดทุนชีวิตเพื่อให้เกิดกำไรนี้ มีผู้ถกเถียงว่ากู้เงินได้หรือไม่ ความจริงแล้วเราสามารถกู้เงินได้เพียงแต่ให้รู้จักประมาณความสามารถของตนในการบริหารทุน และความสามารถในการใช้คืน ให้อยู่ในความพอดี และไม่เสี่ยงเกินไป สำหรับคนที่รวยแล้วก็ควรใช้เงินตามฐานะ เพราะเงินเป็นสิ่งที่ต้องหมุนไปตามหลักเศรษฐศาสตร์ ถ้าทุกคนพากันออมไว้หมดไม่ใช้ไม่ลงทุนเงินก็จะไม่หมุนไปถึงผู้อื่น การออกแบบเหมาะสำหรับผู้เริ่มต้นสร้างทุนชีวิต แต่ถ้าคนรวยมาก ๆ แล้วไม่ฟุ้งเฟ้อก็มีผลดี ในแง่ที่เป็นตัวอย่างแก่ผู้ที่ยังด้อยโอกาสว่า เพราะฉะนั้น ผู้ที่มีเงินมากแล้วอยากใช้เงินให้คุ้มค้ำกับที่เหน็ดเหนื่อยในการหามา ก็ควรใช้อย่างเจียม ๆ การใช้จ่ายอย่างเจียม ๆ ของคนรวยนี้ ก็ถือว่าเป็นความเสียสละอย่างหนึ่งเช่นกัน การเสียสละของคนรวย สามารถทำได้หลายอย่าง ตัวอย่างเช่น คุณเล็ก วิริยะพันธุ์ ได้นำเงินส่วนใหญ่ไปสนับสนุนงานศิลปะ โดยการสร้างเมืองโบราณ ปราสาทสังขรธรรม และพิพิธภัณฑ์ช้างเอราวัณ ไว้ให้ลูกหลานไทยได้ชมเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในชาติ เป็นต้น หรืออย่าง บิล เกตส์ มหาเศรษฐิกิจ อันดับ 1 โลก ก็ก่อตั้งมูลนิธิของตนเองเพื่อช่วยเหลือชาวโลก โดยเกษียณจากการทำงานในบริษัทไมโครซอฟท์ของตนเองแล้วมุ่งทำงานของมูลนิธิเพียงอย่างเดียว เขาเดินทางไปแสดงปาฐกถาในประเทศต่าง ๆ เพื่อหาทางช่วยเหลือคนยากจน และสนับสนุนคนด้อยโอกาส โดยไม่เลือกประเทศและสีผิวของประชาชน มูลนิธิของเขาบริจาคเงินเพื่อโครงการดังกล่าวปีละนับหมื่นล้านบาทเป็นประจำทุกปี

3) สมดุล คือ ความพอดี หลักเศรษฐกิจ พอเพียงจะประเมินความพอดี โดยใช้เหตุผลเป็นตัวชี้วัด ไม่ใช่อารมณ์หรือความรู้สึกเป็นตัวชี้วัด เช่น มีคนเคยถามว่า ถ้าราษฎรที่มีนิสัยขี้เกียจทำมาหากิน และเขาอ้างว่าเขามีความพอเพียงแล้ว เราจะสร้างความเข้าใจความหมายของคำว่าพอเพียงให้แก่เขาได้อย่างไร ในข้อนี้ต้องดูว่าคุณคลั่งคลั่งกล่าวว่าคุณภาพชีวิตที่ดีแล้วหรือยังมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงไหม มีความเป็นอยู่ถูกสุขอนามัยหรือไม่ มีเงินออมไว้ใช้ยามเจ็บป่วย แก่ชราไหม และได้ให้การศึกษาแก่ลูกหลานอย่างพอเพียงที่เขาจะนำไปใช้ดำรงชีวิตในอนาคตหรือไม่

1.2.4 หลักการพึ่งตนเอง ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

หลักการพึ่งตนเอง ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ยึดหลักสำคัญอยู่ 5 ประการ
คือ

- 1) ด้านจิตใจ ทำคนให้เป็นที่พึ่งตนเองมีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรให้ตนเอง และชาติโดยรวมมีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง
- 2) ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็น เครือข่ายชุมชนที่แข็งแรง เป็นอิสระ ตั้งอยู่บนฐานของเมตตาธรรม
- 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า โดยให้ยึดอยู่บนหลักการของความยั่งยืน
- 4) ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว เทคโนโลยี ที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดี จึงต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านและเลือกใช้เฉพาะ ที่สอดคล้องกับความต้องการ และสภาพแวดล้อมของประเทศและควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิ ปัญญาของเราเองด้วย
- 5) ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้ และไม่มีการมุ่ง ที่การลดรายจ่าย ในเวลาเช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือ จะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญ และ ยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้ หลังจากนั้นจึงจะคิดหารายได้ในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป หลีกเลียง จากการก่อหนี้โดยไม่ผลตอบแทนที่คุ้มค่า และพยายามลดความเสี่ยงด้านต่าง ๆ (สุเมธ ตันติเวชกุล 2543: 2)

1.2.5 การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่เป็นพื้นฐานคือ การพึ่งตนเอง เป็นหลัก การทำอะไรอย่างเป็นขั้นเป็นตอน รอบคอบ ระมัดระวัง พิจารณาถึงพอดี พอเหมาะ พอควร ความสมดุลสมผล และการพร้อมรับความเปลี่ยนแปลง การสร้างสามัคคีให้เกิดขึ้นบน พื้นฐานของความสมดุลในแต่ละสัดส่วนแต่ละระดับ ครอบคลุมทั้งทางด้านจิตใจ วัฒนธรรม สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รวมถึงเศรษฐกิจ คนเอง (ปรียานุช พิบูลสรารุช 2549: 8 คืบค้นวันที่ 24 มิถุนายน 2550 จาก <http://www.sufficiencyeconomy.org>) ซึ่งสามารถนำมา ประยุกต์ใช้ ในชีวิตประจำวันได้ดังนี้

พอประมาณ	มีเหตุมีผล	มีภูมิคุ้มกันที่ดี
1. พอเหมาะกับสภาพของคน	1. ไม่ประมาณ (รอบรู้ / มีสติ)	1. สุขภาพดี
2. พอควรกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	2. รู้สาเหตุ - ทำไม	2. พร้อมรับความเสี่ยงต่าง ๆ
สังคม (ไม่โลกจนเบียดเบียนตัวเอง /	3. รู้ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	(วางแผน/เงินออม/ประกัน)
ผู้อื่น / ทำลายสิ่งแวดล้อม)	รู้ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ	3. ทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น/ สังคม
		4. เรียนรู้/พัฒนาคนอย่าง ต่อเนื่อง

ตัวอย่าง การใช้จ่ายอย่างพอเพียง (ปริยานุช พินุลสรวุฑ 2549: 12)

พอประมาณ : ใช้จ่ายสมดุลกับรายรับ

มีเหตุมีผล : ใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล / มีความจำเป็น / ไม่ใช่สิ่งของเกินฐานะ /
ใช้ของอย่างคุ้มค่า ประหยัด

มีภูมิคุ้มกัน : มีเงินออม / แบ่งปันผู้อื่น / ทำบุญ

ความรู้คู่คุณธรรม : ประกอบอาชีพที่สุจริต ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ใช้สติปัญญา
ในการตัดสินใจต่าง ๆ เพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง

1.2.6 เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน

เศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง
ต่อโลกในยุคนี้ ซึ่งมีความผันผวนทางเศรษฐกิจสูง มีปัญหาเกี่ยวกับความเสื่อมโทรมของ
ทรัพยากรธรรมชาติ และภาวะโลกร้อนที่ทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเสนอ
แนวทางสำหรับการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน ซึ่งเป็นทางเลือกที่โลกกำลังมองหา เพื่อทดแทน
แนวทางการพัฒนาแบบไม่ยั่งยืน (จิราวุธ อิศรางกูร ณ อยุธยา ค้นคืนวันที่ 24 มิถุนายน 2550 จาก
<http://www.thairath.co.th/news.php>)

เศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีคุณภาพ และ
มั่นคงมากกว่าการเติบโตแบบรวดเร็วที่ปราศจากการควบคุม สิ่งสำคัญคือ การบริหารเศรษฐกิจด้วย
ความรอบคอบ และการเข้าสู่การค้าแบบตลาดเสรีอย่างค่อยเป็นค่อยไป ขณะเดียวกันต้องสร้างความ
เข้มแข็งในสังคม เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบทางด้านลบจากโลกาภิวัตน์ (จิราวุธ อิศรางกูร ณ
อยุธยา ค้นคืนวันที่ 24 มิถุนายน 2550 จาก <http://www.thairath.co.th/news.php>)

ปัจจุบันหนี้สินส่วนตัวของแต่ละครอบครัวเป็นที่น่ากลัว เพราะส่งสมมากับ
“การพัฒนา” ประการแรก คือ ทุ่มมาลงทุนปลูกพืชเชิงเดี่ยว เลี้ยงสัตว์ ทำหัตถกรรม ผลิดของใช้
ประการที่สอง หนี้ที่เกิดจากการบริโภคเกินตัว หนี้ใหญ่ใจถึง ส่วนหนึ่ง เพราะแยกไม่ออกว่าอะไร

คือความจำเป็น อะไรคือความต้องการ ถ้าต้องการอะไรเป็นต้องมิให้ได้ ไม่ว่าจะอ้างเหตุผลอะไรมิให้อ้างได้เสมอ

ตัวอย่าง ชุมชนหนึ่ง เริ่มแรกก็ไม่ได้เป็นหนี้สินอะไรมากนัก บางครอบครัว ไปกู้ ธ.ก.ส. มาปีแรก 5,000 บาท แต่ 10 ปี ให้อ้างเป็นหนี้ถึง 150,000 บาท หรือมากกว่านั้นก็มี เพราะกู้มาแล้วไม่ได้เอาไปลงทุนตามที่บอก แต่เอาไปซื้ออยู่ซื้อกิน ไปใช้หนี้สินที่ติดค้างญาติพี่น้องบ้าง เอาไปลงทุนเล็กน้อย ผลผลิตไม่ดี ไม่มีเงินไปคืน ธ.ก.ส. ต้องไปกู้กลุ่มอะไรก็ได้ในหมู่บ้าน เมื่อไม่พอก็ไปขอกู้นายทุน ร้อยละ 20 ก็ต้องยอม

นี่คือสภาพก่อนที่กองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทจะมา เมื่อของนี้มาก็ได้นี้ไป บรรเทาหนี้เก่า แต่ส่วนหนึ่งก็เอาไป “คาวน” อะไรใหม่ ๆ เกิดหนี้ใหม่พันพันกันยาวนาน (เสรี พงศ์พิศ 2549: 62)

การสำรวจการใช้จ่ายไปพร้อมกับการค้นหาความรู้ภูมิปัญญาและทรัพยากร ในท้องถิ่นจะทำให้ผู้คนค้นพบแนวทางในการจัดการชีวิตของตนเองได้ดีขึ้น เช่น ชาวบ้านแถวภูพาน สกลนคร มีข้อมูลว่าทั้งตำบลกินน้ำอัดลมปีละแปดแสนกว่าบาท คิดว่ามีผลไม้ป่า ผลไม้ท้องถิ่นจำนวนมาก ซึ่งมีคุณค่าทางอาหาร มีประโยชน์ต่อร่างกายมากกว่าน้ำอัดลมเสียอีก จึงหันมาแปรรูปทำน้ำผลไม้คั้นแทนน้ำอัดลม กลายเป็นน้ำหมากเมา ไวน์หมากเมาที่รู้จักกันทั่วไปวันนี้ (เสรี พงศ์พิศ 2549: 64)

ทำกินทำใช้เท่าที่ทำได้ ในหลวงทรงสอนว่า ไม่ต้องทำเองทั้งหมดหรอก เอาแค่หนึ่งในสี่ก็พอ เท่านั้นที่พึ่งตนเองได้แล้ว ซึ่งเป็นความจริง เพราะชุมชนหลายแห่งที่ทำตามพระราชดำริสก็พิสูจนแล้วว่าสามารถแก้ปัญหาหนี้สิน มีเงินออม มีเงินเก็บได้จริง (เสรี พงศ์พิศ 2549: 64) ตัวอย่าง ภูมิปัญญา ชาวบ้านแถวภูพาน สกลนคร เป็นตัวอย่างที่ดี ที่จะทำให้ครอบครัวของพนักงานนำไปเป็นแบบอย่างในการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ให้อัจฉกรทำงานมากขึ้นจะได้มีเงินออมหรือการลงทุนจะได้ไม่เป็นหนี้สิน และทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น

นอกจากนี้ การออมและการลงทุนก็มีความสำคัญต่อการดำรงคนแบบเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อแต่ละครอบครัวมีเงินเหลือใช้เป็นประจำทุกเดือน สิ่งที่ควรคำนึงถึงคือ รู้จักจัดการเก็บเงินเหลือใช้ นั้นอย่างเหมาะสมได้อย่างไร เพื่อให้หยอกงยเพิ่มมากขึ้น โดยทั่วไปเรามักจะเก็บในรูปเงินสด หรือฝากธนาคาร บริษัทเงินทุน ซึ่งเราจะเรียกวิธีการนี้ว่า “การออม” หรือถ้าใช้วิธีการซื้อทอง รูปพรรณ ทองแท่ง หรือ ที่ดินเก็บไว้ ซื้อพันธบัตรรัฐบาล หุ้นกู้ หุ้นหรือหลักทรัพย์อื่น ๆ จะเรียกว่า “การลงทุน”

การออม คือ การเก็บสะสมเงินทีละเล็ก ทีละน้อยให้พอกพูนขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป ซึ่ง การออมส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของเงินฝากกับธนาคาร หรือบริษัทเงินทุน โดยได้รับดอกเบี้ยเป็นผลตอบแทน

การลงทุนคือ การนำเงินในทีเก็บสะสมไปสร้างผลตอบแทนที่สูงกว่าการออม โดยการลงทุนในพันธบัตรรัฐบาล หรือทรัพย์สินต่างๆ ซึ่งจะมีความเสี่ยงที่สูงขึ้น (กรุงเทพประกันชีวิต คำนึงวันที่ 8 ตุลาคม 2550 จาก <http://www.thaimutualfund.com>)

การเปรียบเทียบระหว่างการออมและการลงทุน

	การออม	การลงทุน
วัตถุประสงค์	เป็นการสะสมเงินเพื่อให้พอกพูนในระยะสั้นเพื่อไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน	เป็นการสะสมเงินให้กองเงยต่อเนื่องในระยะยาว
วิธีการสะสม	เงินฝากธนาคารและบริษัทเงินทุน	ลงทุนในพันธบัตร หุ้นกู้ หุ้น กองทุนรวม กองทุนส่วนบุคคล กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ
ความเสี่ยง	ความเสี่ยงต่ำ (เนื่องจากรัฐบาลค้ำประกันเงินฝากทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยเต็มจำนวน)	มีความเสี่ยงมากน้อยตามประเภทและลักษณะของหลักทรัพย์ที่ลงทุนในปัจจุบัน คือว่า มีความเสี่ยงสูงกว่าการฝากเงิน
ผลตอบแทน	ดอกเบี้ย	ดอกเบี้ย เงินปันผล และ/หรือผลกำไร หรือขาดทุนจากการลงทุน
ข้อได้เปรียบ	มีสภาพสูง	ได้รับผลตอบแทนในระยะสูงกว่า
ข้อเสียเปรียบ	ผลตอบแทนจากดอกเบี้ยเงินฝากต่ำ	มีโอกาสขาดทุนจากการลงทุนได้

สรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

เศรษฐกิจพอเพียงสามารถจำแนกได้เป็น 1) เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่หนึ่ง เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน ที่เน้นความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว คือการที่สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ในลักษณะที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีกลมเกลียว และมีความพอเพียงในการดำเนินชีวิตด้วยการประหยัดและการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น 2) เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่สอง เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบ

ก้าวหน้า ที่เน้นความพอเพียงในระดับกลุ่มหรือองค์กร คือ เมื่อบุคคล/ครอบครัว มีความพอเพียงในระดับที่หนึ่งแล้ว ก็จะรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ เพื่อร่วมกันดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สุวีถีการ การศึกษา สังคมและศาสนา โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยราชการ มูลนิธิ และเอกชน

1.3 รายได้ของครอบครัว

1.3.1 ความหมายรายได้ของครอบครัว

รายได้ หมายถึง จำนวนเงินสดที่บุคคลได้รับเข้ามา ซึ่งเงินที่ได้รับเข้ามานี้ จะมาได้จากหลายทาง เช่น เงินเดือน ค่าจ้าง โบนัส ค่าคอมมิชชั่น เงินปันผล ดอกเบี้ยรับ เงินรับค่ากรรมกรรมประกันชีวิต เงินบำเหน็จบำนาญกองทุนเลี้ยงชีพ และเงินค่าประกันสังคม ตลอดจนได้รับจากส่วนอื่น ๆ เช่น การขายทรัพย์สิน เงินรางวัลตอบแทนต่าง ๆ เป็นต้น (สุขใจ น้ำผุด 2543: 23)

รายได้ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและมั่นคงของครอบครัว การที่ครอบครัวมีรายได้น้อยกว่ารายจ่ายแต่ครอบครัวต้องการความสุขสบาย หรือเห็น โอกาสของการลงทุนที่สามารถชดใช้คืนได้ก็ทำให้ครอบครัวเกิดการกู้ยืมเพื่อปัจจุบัน (วรรณิ ชลนภาสติศย์ 2545: 58) ซึ่งหากครอบครัวมีรายได้เพียงพอสามารถเก็บออมเพื่ออนาคตแล้วภาระหนี้สินของครอบครัวก็จะไม่มี

1.3.2 แหล่งที่มาของรายได้

รายได้ของครอบครัวแต่ละครอบครัวส่วนใหญ่มีแหล่งที่มามากกว่า 1 แหล่ง การจำแนกประเภทรายได้จึงสามารถทำได้หลายวิธีโดยใช้เกณฑ์ที่แตกต่างกันดังนี้ (วรรณิ ชลนภาสติศย์ 2545: 84-89)

- 1) การจำแนกรายได้ตามลักษณะของอาชีพคือรายได้ประจำและรายได้ที่ไม่มีรายได้ ประจำ
- 2) การจำแนกรายได้ตามลักษณะของสิ่งที่ได้รับคือรายได้ที่เป็นตัวเงินและรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน
- 3) การจำแนกรายได้ตามลักษณะของเวลาที่ใช้ทำงาน คือรายได้จากการทำงานในเวลาและการทำงานนอกเวลา รายละเอียดดังนี้

1. รายได้ประจำ หมายถึงรายได้ที่เกิดจากการทำงานประจำหรือจากการประกอบอาชีพ การประกอบอาชีพที่แตกต่างกันทำให้มีรายได้ในลักษณะที่แตกต่างกันดังนี้

1.1 อาชีพรับจ้างหรือรับราชการ บุคคลในครอบครัวอาจมีอาชีพเป็นพนักงานของบริษัทหรือเป็นพนักงานในรัฐวิสาหกิจ ค่าตอบแทนที่ได้รับ โดยคำนวณตาม

ชั่วโมงหรือจำนวนวันที่ทำงานจะถือว่าเป็นค่าแรง หากคำนวณโดยเหมารวมเป็นรายเดือนจะถือว่าเป็นเงินเดือน โดยที่อาชีพของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน ทำให้ครอบครัวมีรายได้ที่แตกต่างกันด้วย โดยทั่วไปแล้วเงินเดือนขององค์กรภาครัฐบาลจะต่ำกว่าภาคเอกชน แต่เมื่อเปรียบเทียบความมั่นคงในอาชีพซึ่งเชื่อว่าภาครัฐบาลมีมากกว่า

1.2 อาชีพทำธุรกิจ การประกอบธุรกิจเป็นอาชีพที่หลายครอบครัวเลือกทำโดยเหตุผลที่ต่างกัน เช่น เห็นช่องทางหรือโอกาสเป็นมรดกตกทอด ต้องการความอิสระ เป็นต้น ครอบครัวที่ประกอบอาชีพทำธุรกิจจึงมีทั้งการทำการค้าขาย และการทำธุรกิจการเกษตร รายได้ประจำของผู้ประกอบวิชาชีพคือกำไรจากผู้ประกอบวิชาชีพ

2. รายได้ที่มีใช้รายได้ประจำ หมายถึงรายได้ที่มีได้เกิดจากการดำเนินอาชีพตามปกติ รายได้ที่มีใช้รายได้ประจำนั้นแม้จะเกิดขึ้นบ่อยและสม่ำเสมอ แต่ก็ยังไม่สามารถเรียกได้ว่าเป็นรายได้ประจำ เพราะโดยทั่วไปแล้วรายได้ที่มีใช้รายได้ประจำนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ประจำแล้วมีสัดส่วนที่น้อยกว่า

2.1 รายได้จากงานในอาชีพ เป็นรายได้จากเงินพิเศษที่ได้จากการทำงานประจำคือเงินโบนัสและเงินคอมมิสชันเป็นรายได้พิเศษที่เกิดความสำเร็จในองค์กรและในหน้าที่ นอกจากรายได้ในหน้าที่แล้ว งานในอาชีพยังสร้างรายได้พิเศษได้อีกหลายลักษณะ เช่น การทำงานล่วงเวลา การทำงานพิเศษ เช่น พนักงานพิมพ์ดีด หารายได้พิเศษโดยการรับจ้างพิมพ์ดีด พนักงานเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สามารถรับจ้างเขียนโปรแกรม นักบัญชี รับจ้างทำบัญชี เป็นต้น

2.2 รายได้จากการลงทุน การลงทุนสามารถทำได้หลายรูปแบบ ครอบครัวอาจทำธุรกิจนอกเวลางานประจำ ลงทุนในสินทรัพย์ ลงทุนในหลักทรัพย์ หรือลงทุนทางปัญญาดังนี้

2.2.1 การลงทุนทำธุรกิจนอกเวลางานประจำ ครอบครัวอาจซื้อสินค้ามาขาย เป็นการขายสินค้าแบบบริการขายตรง ซึ่งต้องมีเงินลงทุนในเบื้องต้น หรืออาจขายสินค้าในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินที่เก่า ที่สามารถซ่อมได้เพื่อให้ได้สินค้าในสภาพที่ดีขึ้นขายได้กำไร เป็นต้น

2.2.2 การลงทุนสินทรัพย์ เป็นการลงทุนโดยการลงทุนซื้อสินทรัพย์เพื่อหารายได้จากการใช้ประโยชน์ เช่น ซื้อบ้าน ที่ดิน ฯลฯ แล้วให้เช่า ซื้อรถยนต์เพื่อเป็นรถรับจ้าง เป็นต้น ซึ่งการลงทุนมีทั้งการลงทุนที่เป็นสังหาและอสังหาริมทรัพย์

2.2.3 การลงทุนในหลักทรัพย์ เป็นการลงทุนในตราสารทางการเงินต่าง ๆ เช่นตั๋วสัญญาใช้เงิน หุ้นกู้ หุ้นสามัญ รายได้ที่ได้คือดอกเบี้ย เงินปันผล กำไรจากการขายเป็นต้น

2.2.4 การลงทุนทางปัญญา เป็นการลงทุนโดยใช้ความสามารถเฉพาะด้านร่วมกับความพยายามในการศึกษาค้นคว้าเพื่อการสร้างความชำนาญในวิชาชีพและศึกษาค้นถึงประติษฐที่มีค่าสามารถนำไปขายได้ในลักษณะของการขายสิทธิ

2.3 รายได้อื่น ๆ หมายถึงรายได้ในลักษณะอื่น ๆ ทั้งหมดที่นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว เช่นเงินช่วยเหลือ เงินสงเคราะห์ เงินบำนาญ เงินรางวัล เป็นต้น

3. การจำแนกรายได้ตามลักษณะของเวลาที่ใช้ทำงาน คือรายได้จากการทำงานในเวลาและการทำงานนอกเวลา ในบางหน่วยงานจะมีการกำหนดรายได้เป็นรายชั่วโมง เมื่อผู้ปฏิบัติทำงานตามกำหนดเวลา จะถือเป็นรายได้ในเวลา หากทำงานมากกว่าจำนวนชั่วโมงที่กำหนดก็จะเป็นรายได้นอกเวลา

นอกจากนี้ (เรื่องอุไร ศรีนิลทา และธรรณี สาขาโรจน์ 2533: 43-44) ได้จำแนกแหล่งที่มาของรายได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) รายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน 2) รายได้ที่เป็นตัวเงิน ดังนี้

1. รายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน หมายถึง รายได้ที่มีใช้ตัวเงินที่เป็นธนบัตร เช่น พืชผักสวนครัวที่ปลูกไว้รับประทาน เลี้ยงเป็ด ไก่ไว้ประกอบอาหารสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ครอบครัวได้มาใช้ตัวเงิน แต่สามารถคิดมูลค่าเป็นตัวเงินได้และรายได้ ประเภทนี้เป็นรายได้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของทุกครอบครัวไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรือชนบท

2. รายได้ที่เป็นตัวเงิน หมายถึง จำนวนเงินทั้งหมดที่ครอบครัวได้รับจากแหล่งต่าง ๆ จำนวนเงินส่วนใหญ่จะได้ในลักษณะที่เป็นธนบัตร เป็นเหรียญและผู้ที่มารายได้เข้าครอบครัว คือสมาชิกทุกคนในครอบครัว เงินเป็นทรัพยากรของครอบครัวที่มีจำนวนจำกัด เงินในที่นี้ ได้แก่ ค่าจ้างหรือเงินเดือนของสมาชิกทุกคนในครอบครัว

1.3.3 ปัจจัยที่กำหนดรายได้ของบุคคล

องค์ประกอบของปัจจัยหลักที่สำคัญที่กำหนดรายได้ของบุคคลในครอบครัวประกอบด้วยอายุ การศึกษา อาชีพ ประสบการณ์และคุณสมบัติเฉพาะตัวรายละเอียดมีดังนี้

1) อายุ อายุของบุคคลมีความสัมพันธ์โดยตรงกับรายได้ บุคคลที่มีอายุน้อยจะมีความสามารถในการหารายได้ต่ำกว่าบุคคลที่มีอายุมากกว่า กล่าวกันว่าบุคคลที่มีอายุระหว่าง

35-55 ปี เป็นกลุ่มผู้อยู่ในวัยทำงานหาเงิน ซึ่งบุคคลในวัยดังกล่าวผ่านพ้นการทำงานมาแล้ว ช่วงเวลาหนึ่งจนเรียกได้ว่าเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงาน

2) การศึกษา ระดับการศึกษาสามารถใช้เป็นเกณฑ์เบื้องต้นของการกำหนด รายได้แม้จะไม่สามารถบ่งบอกได้อย่างถูกต้องแน่นอน ดังเช่นการกำหนดอัตราเงินเดือนของ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการและพลเรือนที่แบ่งตามระดับการศึกษาเป็นผู้สำเร็จการศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ และเชื่อว่าจะใช้ระดับการศึกษาเป็นใบเบิกทางของการหารายได้ที่สูงขึ้น

3) อาชีพ ผู้ที่ศึกษาวิชาชีพด้านการแพทย์ กฎหมาย บัญชี สถาปัตยกรรม และวิศวกรรม มีโอกาสที่จะเลือกประกอบอาชีพได้ทั้งการเป็นพนักงานภาครัฐ พนักงาน ภาคเอกชน และประกอบอาชีพอิสระ ซึ่งทางเลือกแต่ละทางจะมีโอกาสสร้างรายได้ที่แตกต่างกัน ขณะที่ผู้ศึกษาบางสาขาวิชาจะมีโอกาสเลือกประกอบอาชีพได้เพียงการเป็นพนักงานภาครัฐ หรือ ภาคเอกชนเท่านั้น รายได้ประจำของบุคคลอาจมีโอกาสดลดลงได้หากวิชาชีพนั้นไม่อยู่ในความต้องการของตลาดแรงงาน

4) ประสบการณ์ รายได้ของบุคคลในหลายอาชีพขึ้นอยู่กับประสบการณ์ คนที่มีประสบการณ์มากจะได้รับคำยอมรับว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญ ยังมีประสบการณ์ที่สูงจะยิ่งช่วยให้ หารายได้ได้มากขึ้น เพราะผู้ใช้บริการจะมีความเชื่อถือในการที่จะให้ทำงานที่มีมูลค่าสูง บุคคลใน สายวิชาชีพอิสระ เช่น นักบัญชี นักกฎหมาย เป็นตัวอย่างที่พบได้ง่าย รายได้ของเขาจะขึ้นอยู่กับ ประสบการณ์ที่สั่งสมมาตลอดระยะเวลาที่ทำงาน

5) คุณสมบัติเฉพาะตัว บุคคลจะมีคุณสมบัติเฉพาะตัวที่แตกต่างกัน นับตั้งแต่ความชอบ ความถนัด บุคลิกภาพ ทักษะ ค่านิยม แรงขับ แรงจูงใจ และอีกหลาย ๆ อย่าง บังคับต่าง ๆ เหล่านี้เป็นองค์ประกอบของการสร้างพฤติกรรมของบุคคลที่แตกต่างกันและมีอิทธิพล ต่อรายได้ของบุคคล บุคคลที่ได้เรียนในวิชาที่ตนชอบเป็นศาสตร์ที่อยู่ในความต้องการของตลาด และเขาเป็นผู้ที่มีแรงจูงใจไม่สัมฤทธิ์สูง ย่อมมีโอกาที่จะหารายได้สูง บุคคลที่ขาดความ กระตือรือร้น มีเจตคติที่เป็นลบเพราะมีพื้นฐานมาจากครอบครัวที่มีปัญหา แม้จะสำเร็จการศึกษา ในสาขาวิชาที่ตนเองชอบบุคลิกภาพที่ปรากฏก็อาจเป็นอุปสรรคต่อการหารายได้ที่สูงได้ (วรวิมล ชลนภาสถิตย์ 2545: 84)

รายได้ของบุคคล โดยภาพรวมที่จะถือเป็นรายได้ของครอบครัวสำหรับการ ดำเนินชีวิตในระยะยาวก็ยังคงขึ้นอยู่กับปัจจัยที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด เพราะรายได้ในอนาคตจะ

ขึ้นอยู่กับความก้าวหน้าของบุคคลที่เกิดจากความพยายาม ความขยัน ความสนใจ ใฝ่เรียนรู้เพื่อหาประสบการณ์

1.4 รายจ่ายของครอบครัว

1.4.1 ความหมายของรายจ่าย

ความหมายของรายจ่ายมีผู้ให้ความหมายไว้ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

รายจ่าย หมายถึงค่าใช้จ่ายหรือจำนวนเงินสดที่บุคคลใช้จ่ายออกไป บุคคลมีการใช้จ่ายมากมายเพื่อวัตถุประสงค์ที่ต่าง ๆ กัน เช่น การใช้จ่ายเพื่อดำรงชีวิตประจำวัน การใช้จ่ายเพื่อซื้อทรัพย์สินต่าง ๆ บางอย่าง การใช้จ่ายค่าภาษี และการชำระหนี้สินค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เหล่านี้บางรายก็เป็นค่าใช้จ่ายคงที่ ต้องจ่ายเท่ากันทุกงวดจำนวนแน่นอน เช่น ค่าผ่อนบ้าน ค่าเบี้ยประกัน เป็นต้น แต่บางรายก็เป็นค่าใช้จ่ายผันแปร (Variable expenditures) คือจำนวนที่จ่ายไม่คงที่แน่นอน ผันแปรไปตามเหตุการณ์ ความจำเป็น เช่น ค่าอาหาร เสื้อผ้า หรือค่าใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนบันเทิง ค่าใช้จ่ายของบุคคลนั้นจะถือเป็นค่าใช้จ่ายต่อเมื่อรายการนั้นได้จ่ายเงินสดออกไปจริงๆ (สุขใจ น้ามุค 2543: 23)

รายจ่ายประจำของแต่ละครอบครัวอาจแตกต่างกันมากในจำนวนของรายจ่ายที่เกิดขึ้น แต่ชนิดของรายจ่ายจะแตกต่างกันน้อยมาก โดยทั่วไปรายจ่ายประจำของครอบครัวได้แก่ ค่าอาหาร ค่าเครื่องนุ่งห่ม ค่าสาธารณูปโภค ค่าพาหนะ ค่าการศึกษา และรายจ่ายส่วนตัว ส่วนรายจ่ายที่มีค่าใช้จ่ายประจำของครอบครัวซึ่งหมายถึงมิได้เกิดขึ้นเป็นประจำนั้น อาจเกิดขึ้นในลักษณะที่แตกต่างกันทั้งชนิดและจำนวนของรายจ่ายในแต่ละครอบครัวอย่างชัดเจน ครอบครัวที่มีฐานะการเงินดีย่อมมีโอกาสหาความสุขสบายได้มากกว่าครอบครัวที่มีฐานะการเงินหรือมีรายได้ที่ต่ำกว่า จึงซื้อหาทรัพย์สินเพื่ออำนวยความสะดวกและความสบายมากกว่าในรูปแบบต่างๆ เช่น บ้านมากกว่า 1 หลัง ซื้อรถยนต์ ซื้อปรับอากาศ เครื่องเสียงครบวงจร เป็นต้น ทรัพย์สินที่ก่อให้เกิดรายจ่ายเหล่านี้มักจะเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูงซึ่งแตกต่างจากรายจ่ายประจำ (วรรณิ ชลนภาสถิตย์ 2545: 92)

สรุปได้ว่ารายจ่ายหมายถึงค่าใช้จ่ายหรือจำนวนเงินสดที่บุคคลใช้จ่ายออกไปเพื่อวัตถุประสงค์ที่ต่าง ๆ กันซึ่งมีทั้งรายจ่ายประจำและรายจ่ายที่ไม่ประจำ

1.4.2 ประเภทของค่าใช้จ่าย

ค่าใช้จ่ายของครอบครัวไทย แบ่งออกเป็น 2 หมวดใหญ่ ๆ ได้แก่

1) ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค หมายถึง รายจ่ายของครอบครัวในด้านต่าง ๆ โดยแยกเป็น 11 รายการย่อย ได้แก่

1.1) อาหารและเครื่องคั่ว เป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อข้าว แป้ง เนื้อสัตว์ นม เนย ไข่ ผลไม้ ผัก น้ำตาล ชา กาแฟ เครื่องคั่วที่ไม่มีแอลกอฮอล์ เป็นต้น รวมตลอดถึง อาหารสำเร็จรูป และการรับประทานอาหารนอกบ้าน

1.2) เครื่องคั่วที่มีแอลกอฮอล์

1.3) ยาสูบ เป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อบุหรี่

1.4) เครื่องนุ่งห่มและเครื่องแต่งกาย

1.5) ท่ออยู่อาศัย ได้แก่ ค่าไฟฟ้า ค่าเช่าที่ดิน ค่าเช่าบ้าน ค่าน้ำ อุปกรณ์ ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ในบ้าน เป็นต้น

1.6) การรักษาพยาบาล

1.7) ยานพาหนะและค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการสื่อสาร ได้แก่ ค่าซื้อ ยานพาหนะ ค่าซ่อมแซม ค่าบำรุงรักษา ค่าเดินทางภายในท้องถิ่นและภายนอกท้องถิ่น ค่าใช้จ่าย เกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารต่าง ๆ

1.8) การบันเทิง การอ่าน และกิจการทางศาสนา ได้แก่ ค่าบัตรผ่าน ประตุ อุปกรณ์กีฬา เครื่องดนตรี หนังสืออ่านที่ไม่เกี่ยวกับการเรียน กิจกรรมทางศาสนา

1.9) การศึกษา ได้แก่ ค่าเล่าเรียน ค่าบำรุงการศึกษา ค่าหนังสือและ อุปกรณ์ในการเรียน ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา

1.10) ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ได้แก่ ของใช้ส่วนบุคคล เช่น แปรงสีฟัน สบู่ดัด เครื่องสำอาง เป็นต้น บริการส่วนบุคคล เช่น ค่าตัดผม คัดผม เป็นต้น

1.11) เบ็ดเตล็ด ได้แก่ ค่าใช้จ่ายเล็กๆ น้อยๆ ซึ่งไม่จัดอยู่ใน 10

รายการ

2) ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับอุปโภคบริโภค เป็นค่าใช้จ่ายอื่นนอกเหนือจาก การซื้อสินค้าและบริการประเภทอุปโภคบริโภค ได้แก่ ค่าภาษี ของขวัญและเงินบริจาค ดอกเบี้ย เงินกู้ ซื้อสลากกินแบ่ง เป็นต้น เมื่อพิจารณาแบ่งรายจ่ายลักษณะนี้แบ่งได้เป็นประเภทใหญ่ ๆ มี 2 ประเภท คือ (จิรพรรณ ชีรานนท์ 2525: 358 อ้างในผ่องศรี นิติมานพ 2547: 19-20)

2.1) รายจ่ายที่ไม่เป็นตัวเงิน เป็นรายจ่ายที่คนทั่วไปคิดไม่ถึงเพราะ ตัวเองไม่ได้เสียเงินไปแต่คน ๆ นั้นอาจต้องเสียสละความคิด แรงงาน และเวลาในการทำงาน ให้กับผู้อื่น เช่น การแบ่งปันพืชผักและอาหารให้แก่เพื่อนบ้าน การให้ญาติพักอาศัยในบ้านเรา การช่วยงานพัฒนาหมู่บ้าน เป็นต้น รายจ่ายดังกล่าวเป็นรายจ่าย ซึ่งถ้าหากตีราคาเป็นค่าของเงินแล้ว ย่อมมีค่าไม่ใช่น้อย แต่เราจะคิดในทางที่เอื้อเพื่อช่วยเหลือกันและกันและไม่ต้องการคิดเป็นเงินตาม ประเพณีของไทยแต่ดั้งเดิมและควรต้องรักษาไว้

2.2) รายจ่ายที่เป็นตัวเงิน เป็นรายจ่ายที่เราคุ้นเคยกันมากเพราะเป็นจำนวนเงินที่ครอบครัวใช้ไปเพื่อแลกเปลี่ยนกับสิ่งที่จำเป็นในการดำรงชีวิตให้มีความสุขตามควร แก่ฐานะรายจ่ายดังกล่าว ต้องใช้ธนบัตร เงินเหรียญ เหรียญกษาปณ์ เช็ค หรือคราฟต์ก็ได้ เพื่อแลกเปลี่ยนสิ่งที่ต้องการและผู้ที่ทำหน้าที่จ่ายในครอบครัวไทยส่วนใหญ่ได้แก่แม่บ้านนั่นเอง รายจ่ายประเภทนี้ หากไม่ควบคุมให้ดีจะเกิดปัญหาได้ง่าย คือ ถ้าครอบครัวใดจ่ายเงินมากกว่ารายรับแล้วก็เป็นหนี้ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการใช้จ่ายให้เหมาะสมและปฏิบัติตามแผนเพื่อไม่ให้เกิดหนี้สิน

การใช้จ่ายของครอบครัวแต่ละครอบครัวอาจจะแตกต่างกันไป ซึ่งพอจะรวบรวมวิธีการใช้จ่ายได้เป็น 3 แบบด้วยกันคือ

แบบที่ 1 ใช้จ่ายโดยไม่มีโครงการ หมายถึง การใช้จ่ายไปเรื่อย ๆ โดยไม่คำนึงถึงอนาคต ต้องการอะไรก็ซื้อ การใช้จ่ายแบบนี้ส่วนมากจะมีใช้เฉพาะต้นเดือนพอปลายเดือนบางครั้งเงินก็หมด ดังนั้นปัญหาในเรื่องการกู้ยืมเงินก็มักจะตามมา

แบบที่ 2 แบ่งการใช้จ่ายเป็นเรื่องต่าง ๆ ประจำเดือน สำหรับวิธีนี้ดีกว่าวิธีแรกเพราะบางครอบครัวมีเงินใช้สอยตลอดทั้งเดือนไม่ขาดมือ เช่น แบ่งจ่ายในเรื่องค่าบ้าน ค่าเช่า ค่าอาหารค่าไฟ แต่วิธีนี้จะไม่มีเงินเก็บเป็นก้อน สำหรับซื้อของใหญ่ ๆ ที่ครอบครัวต้องการ เพราะนำไปซื้อของเล็ก ๆ จนเงินหมดเสียก่อน

แบบที่ 3 ใช้จ่ายตามแผนการที่วางไว้ล่วงหน้า วิธีนี้เป็นวิธีการใช้เงินแบบประชาธิปไตยเหมาะสำหรับครอบครัวในยุคปัจจุบัน คือสมาชิกทุกคนในครอบครัวมีส่วนร่วมปรึกษาหารือว่าครอบครัวมีความจำเป็นใช้เงินในเรื่องใดบ้าง จึงจะสนองความต้องการของครอบครัวได้ดีที่สุด มีการวางโครงการของครอบครัวไว้ล่วงหน้าทั้งระยะสั้นและระยะยาว (เพ็ญภา ไร่ปิ่น 2528: 86 อ้างในผ่องศรี นิติมานพ 2547: 22)

รายจ่ายประจำครอบครัวที่พบโดยทั่วไป ได้แก่

1. รายจ่ายเกี่ยวกับอาหาร อาหารเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อการดำรงชีวิตและเพื่อสุขภาพ บางครอบครัวใช้จ่ายเงินที่หามาได้เป็นค่าอาหารในสัดส่วนที่สูงหรือเมื่อเปรียบเทียบกับรายจ่ายอาจพบว่ามีสัดส่วนสูงที่สุด หรืออาจเทียบเคียงกับรายจ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ซึ่งโดยปกติมักจะเป็นรายจ่ายที่มีสัดส่วนสูงในอันดับต้นของรายจ่ายทุกชนิด การใช้จ่ายเพื่ออาหารที่สูงนั้นมีได้หมายความว่าทำให้ครอบครัวมีชีวิตและสุขภาพที่ดีเสมอไป เพราะหากใช้จ่ายเป็นจำนวนมากแต่ใช้อย่างไม่มีแผนอาจทำให้ครอบครัวมีรายจ่ายรวมที่สูงจนทำให้รายได้ที่เกิดขึ้นไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายหรือส่งผลให้ครอบครัวไม่สามารถบรรลุเป้าหมายทางการเงินและสร้างความมั่นคงให้แก่

ครอบครัวได้ การใช้จ่ายค่าอาหารให้บรรลุปเป้าหมายอย่างแท้จริงคือ การใช้จ่ายให้เหมาะสมกับงบประมาณที่มีอยู่และก่อให้เกิดคุณค่าทางโภชนาการด้วย

แนวทางในการใช้จ่ายเกี่ยวกับอาหารเพื่อให้บรรลุเป้าหมายมี 2 ประการ คือ 1. การวางแผนการใช้จ่าย และ 2. วิธีการปฏิบัติในการซื้อ กล่าวคือ ด้านการวางแผนนั้นครอบครัวจะต้องกำหนดงบประมาณให้แน่นอนว่ารายจ่าย ค่าอาหารของครอบครัวควรเป็นสัดส่วนหรือจำนวนเท่าใดของรายได้ งบประมาณที่กำหนดไว้จะ ต้องจัดสรรเป็นรายละเอียดสำหรับค่าใช้จ่ายแต่ละประเภท การวางแผนการใช้จ่ายนี้ยังรวมถึงการประหยัดงบประมาณในลักษณะของการปรุงอาหารกินเองแทนการซื้อกินนอกบ้าน การงดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์และการงดสูบบุหรี่ การปลูกผักสวนครัวเพื่อใช้ประโยชน์เอง ซึ่งจะส่งผลดี ต่อสุขภาพ และช่วยลดค่ารักษาพยาบาลเนื่องจากการเจ็บป่วยที่เกิดจากสารพิษต่าง ๆ

2. รายจ่ายค่าเครื่องนุ่งห่ม เป็นสิ่งจำเป็นและเป็นองค์ประกอบสำคัญ ที่สร้างเสริมบุคลิกภาพของบุคคล จากข้อมูลสถิติการใช้จ่ายที่สำรวจโดยกองสถิติเศรษฐกิจ สำนักงานสถิติแห่งชาติ แม้จะมีค่าเฉลี่ยของการใช้จ่ายเครื่องนุ่งห่มและรองเท้าที่ไม่สูงคือคิดเป็นร้อยละ 3.8 ของรายได้ก็ตาม แต่เนื่องจากเป็นรายการที่มีโอกาสผันแปรได้มากเพราะเสื้อผ้าและรองเท้าเป็นสินค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงตามแฟชั่น กระแสนิยมมีอิทธิพลต่อการใช้จ่าย การเลือกใช้ตามความนิยมของสังคมย่อมต้องเปลี่ยนแปลง ทำให้สิ้นเปลืองมากขึ้น เช่นเดียวกับการเลือกใช้ของคิยอมต้องจ่ายแพงขึ้น ครอบครัวควรกำหนดงบประมาณเพื่อการใช้จ่ายกับเสื้อผ้า ในทางปฏิบัติแม้จะเป็นการยากที่จะกำหนดจำนวนเงินที่แน่นอนแต่การประมาณการก็ยังสามารถทำได้ในกรณีที่เป็นบุคคลนั้น แนวทางด้านการวางแผนจึงเป็นเรื่องที่ขึ้นอยู่กับตัวบุคคลที่มีความแตกต่างกัน ส่วนการปฏิบัติในการซื้อเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการใช้เงินให้คุ้มค่าจำนวนเงินที่จัดสรรจะมีประโยชน์สูงสุดถ้าสามารถซื้อเสื้อผ้าที่มีคุณภาพกว่าในราคาเดียวกัน ดังนั้น การปฏิบัติในการซื้อจึงต้องเน้นในเรื่องของการเปรียบเทียบจากผู้ขายหลายแหล่ง

3. รายจ่ายเกี่ยวกับสาธารณูปโภค ที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มาจากการใช้เครื่องใช้และอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการอำนวยความสะดวกและความสะดวกสบายให้แก่ครอบครัว เช่น เครื่องปรับอากาศ เตารีด เป็นต้น ค่าน้ำ ค่าไฟ และค่าโทรศัพท์เป็นค่าใช้จ่ายที่ผันแปรตามลักษณะการใช้งาน แต่ทั้งนี้ก็มีได้หมายความว่า การประหยัดค่าสาธารณูปโภคจะเกิดจากการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกให้น้อยลงเพียงวิธีเดียวเท่านั้น การควบคุมค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสาธารณูปโภคจะต้องดำเนินการทั้งการเลือกซื้อและการทำงานของเครื่องใช้ อุปกรณ์ การวางแผนจึงเป็นการคิดอย่างรอบคอบ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดหาที่ต้องพิจารณาทั้งราคา คุณภาพ การให้บริการ และค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการใช้งาน ส่วนปฏิบัติขณะใช้งานนั้น หากทำได้อย่างเหมาะสมจะช่วย

ประหยัดค่าใช้จ่ายได้มาก หลายครอบครัวขาดการควบคุมการใช้งานของสิ่งอำนวยความสะดวกก่อให้เกิดความตื่นปรีทึง ทำให้ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสาธารณูปโภคของครอบครัวสูง การควบคุมการใช้งานเพื่อปฏิบัติให้ถูกวิธีจะช่วยบรรเทาเป้าหมายของการได้รับความสุข ความสะดวกสบายและประหยัดค่าใช้จ่าย ซึ่งวิธีการใช้งานของเครื่องใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ถูกต้องนอกจากจะช่วยให้เกิดการประหยัดแล้วยังช่วยยืดอายุการใช้งานของทรัพย์สินเหล่านั้นด้วย

รายจ่ายเกี่ยวกับการเดินทาง ครอบครัวชนบทอาจมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพาหนะที่ไม่สูงมากนักเพราะสามารถใช้ยานพาหนะเป็นรถจักรยานถีบ รถจักรยานยนต์ หรือแม้แต่รถยนต์ได้โดยไม่ต้องเผชิญสภาวะของการจราจรที่คับคั่ง ครอบครัวที่อยู่ในเมืองใหญ่ ๆ มักต้องเผชิญสภาวะของการจราจรที่คับคั่ง การเดินทางต้องใช้เวลามากแต่ก็มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้เลือก เช่นรถจักรยานยนต์รับจ้าง รถแท็กซี่ รถไฟฟ้า เป็นต้น ซึ่งการบริการแต่ละชนิดมีค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกัน หลายครอบครัวซื้อรถยนต์และเลือกโรงเรียนให้บุตรศึกษาในบริเวณที่อยู่เส้นทางเดียวกันเพื่อความประหยัดและสะดวกในการเดินทาง หลายครอบครัวเลือกใช้บริการที่ช่วยประหยัดเวลาและลดความเหนื่อยในการเดินทางเพื่อทำงานพิเศษสำหรับเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว แต่ก็มีหลายครอบครัวที่ไม่เคยวางแผนการใช้จ่ายเกี่ยวกับการเดินทาง ทำให้ครอบครัวต้องใช้จ่ายเงินรายได้เป็นจำนวนที่สูงเกินความจำเป็น จากการสัมภาษณ์บุคคล 2 กลุ่มในอาชีพนักเรียนและผู้มีอาชีพที่ทั้งไม่มีและที่มีครอบครัวแล้ว พบว่านักเรียนจะไม่มี การวางแผน การใช้จ่ายเกี่ยวกับการเดินทาง ความเคยชินจะเป็นแนวทางหลักแต่สภาวะแวดล้อมทำให้เปลี่ยนแปลงวิธีการเดินทางได้ทันทีโดยปัจจัยหลักที่ช่วยให้ตัดสินใจได้เร็วขึ้นคือ จำนวนเงินที่มีอยู่ แต่โดยทั่วไปจะพบว่า ค่าใช้จ่ายเพื่อการเดินทางจะสูงเท่าๆ กับค่าอาหาร หรือบางครั้งค่าใช้จ่ายในการเดินทางก็มรจำนวนสูงกว่าค่าอาหารที่ใช้จ่ายในแต่ละวัน ส่วนบุคคลที่มีอาชีพและมีครอบครัวซึ่งเป็นผู้มีรายได้ส่วนใหญ่จะมีการวางแผนการใช้จ่ายโดยคำนึงถึงทั้งความประหยัดและความสะดวกสบาย

รายจ่ายส่วนตัว หรือรายจ่ายส่วนบุคคลประกอบด้วยรายการต่าง ๆ มากมายเช่น ค่าตรวจสุขภาพ ค่าใช้จ่ายเพื่อความบันเทิง ค่าเสริมสวย ค่านิตยสาร ค่าของขวัญ เป็นต้น ค่าใช้จ่ายแต่ละรายการแม้จะมีจำนวนไม่มากนักแต่เมื่อรวมหลาย ๆ รายการเข้าด้วยกันแล้ว ค่าใช้จ่ายส่วนตัวอาจมีสัดส่วนที่สูงกว่าค่าเครื่องนุ่งห่ม รายจ่ายส่วนตัวนั้นอาจมีการกำหนดขอบเขตของค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกันไป โดยบางครอบครัวอาจกำหนดให้มีเพียงรายการเฉพาะที่เกี่ยวกับบุคคลเท่านั้น เช่น การเสริมสวยที่ประกอบด้วยค่าทำผม คัดผม เครื่องสำอาง ส่วนที่เหลือถือเป็นค่าใช้จ่ายอื่น ๆ โดยการจัดกลุ่ม ในวิธีหลังค่าใช้จ่ายอื่นๆ จึงอาจมีสัดส่วนที่สูงเพราะรวมรายการต่างๆ ที่ยังมีได้ถูกกำหนดมาก่อนการใช้จ่ายในลักษณะของการเข้าเรียนในหลักสูตร

ฝึกอบรมเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมหรือพัฒนาอาชีพจึงถูกจัดอยู่ในกลุ่มนี้ด้วย (วรรณิ ชลนภาสถิตย์ 2545: 92-96)

จะเห็นได้ว่าประเภทค่าใช้จ่ายของครอบครัว ประกอบด้วยรายจ่าย ด้านอาหาร ค่าเครื่องนุ่งห่ม ค่าสาธารณูปโภค ค่าเดินทาง และค่าใช้จ่ายส่วนตัว โดยทั่วไป ค่าอาหารจะเป็นรายจ่ายที่มีสัดส่วนเมื่อเปรียบเทียบกับรายจ่ายส่วนอื่น ๆ อาจมีมากน้อยต่างกันในแต่ละครอบครัว ตามสภาพและวิถีการดำเนินชีวิตของครอบครัวนั้น

การใช้จ่ายมีความเกี่ยวข้องกับค่านิยมทางสังคมและความเชื่อ การบริโภค โดยต้องการความทัดเทียมกับคนในสังคม ค่านิยมที่ต้องการการแสดงผลออกที่เด่นกว่า ดีกว่า โดยวัดดูที่ส่งผลต่อพฤติกรรมบริโภคของสังคมและครอบครัว ซึ่งถ่ายทอดได้รวดเร็ว ในสังคมที่เป็นวัตถุนิยมจะมีค่านิยมอยู่ 3 ประการคือ 1) หาเงินเพื่อและวัตถุเพื่อตนเอง 2) วัตถุเป็นตัววัดความสำเร็จและความสุข 3) การใช้เงินเพื่อแสดงสถานะของคนในสังคม

นอกจากนี้ Kasser and Ryan 1993 (อ้างใน จิราภา เต็งไครรัตน์ และคณะ 2547) พบว่าวัยรุ่นที่เป็นวัตถุนิยมมีความสุขทางใจต่ำกว่าและมีปัญหาการปรับตัวมากกว่า สำหรับเด็กเหล่านี้พวกเขารู้สึกว่าการหาเงินหาทรัพย์เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิต ทั้งนี้บุคคลที่มุ่งเน้นแต่เรื่องของวัตถุย่อมไม่ได้พัฒนาความเป็นคนอย่างเต็มตัว

1.5 การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว

การวางแผนการใช้จ่ายเป็นความจำเป็นของครอบครัว เพื่อให้รายได้เพียงพอกับรายจ่าย รายจ่ายประจำครอบครัวที่พบโดยทั่วไป ได้แก่ รายจ่ายเกี่ยวกับอาหาร อาหารเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อการดำรงชีวิตและเพื่อสุขภาพ บางครอบครัวใช้จ่ายเงินที่หามาได้เป็นค่าอาหารในสัดส่วนที่สูงหรือเมื่อเปรียบเทียบกับรายจ่ายอาจพบว่ามีสัดส่วนสูงที่สุด หรืออาจเทียบเคียงกับรายจ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ซึ่งโดยปกติมักจะเป็นรายจ่ายที่มีสัดส่วนสูงในอันดับต้นของรายจ่ายทุกชนิด การใช้จ่ายเพื่ออาหารที่สูงนั้นมีได้หมายความว่า จะทำให้ครอบครัวมีชีวิตและสุขภาพที่ดีเสมอไป เพราะหากใช้จ่ายเป็นจำนวนมากแต่ใช้อย่างไม่มีแผนอาจทำให้ครอบครัวมีรายจ่ายรวมที่สูงจนทำให้รายได้ที่เกิดขึ้นไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย หรือส่งผลให้ครอบครัวไม่สามารถบรรลุเป้าหมายทางการเงินและสร้างความมั่นคงให้แก่ครอบครัวได้ การใช้จ่ายค่าอาหารให้บรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริงคือ การใช้จ่ายให้เหมาะสม

1.5.1 ความหมายการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว

การวางแผนการใช้จ่ายเงินของครอบครัวคือ แผนงาน แนวทาง ที่จัดทำขึ้นในลักษณะของการคาดคะเนเกี่ยวกับรายได้และรายจ่ายที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตของครอบครัว

เพื่อใช้เป็นเครื่องมือจัดการการเงินให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยทั่วไปนิยมจัดทำสำหรับระยะ 1 ปี (วรวิณี ชลนภาสถิตย์ 2545: 159-165)

1.5.2 การวางแผนโดยการจัดทำงบประมาณเงินสด

การจัดทำงบประมาณเงินสดจะเป็นเครื่องมือที่ใช้ทั้งในการวางแผนและควบคุมการเงินของครอบครัวกล่าวคือในด้านการวางแผนนั้น ครอบครัวหรือนุคคลจะรู้สถานการณ์เกี่ยวกับรายได้และรายจ่ายของคนทั้งในอดีตและปัจจุบัน สามารถประเมินได้ว่าปัจจุบันคนมีเงินเหลือออมหรือไม่ซึ่งจะใช้ข้อมูลดังกล่าวเป็นแนวทางในการกำหนดเป้าหมายที่มีความเป็นไปได้ให้แก่ตนเองได้ ซึ่งงบประมาณการเงินของครอบครัวจะเปลี่ยนแปลงไปตามวงจรชีวิตของบุคคลและครอบครัว ถ้าครอบครัวที่อยู่ในวงจรชีวิตระยะขยายคือ บุตรกำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษาหลายคนเป็นระยะที่ใช้จ่ายเงินมากที่สุด ถ้าครอบครัวไม่มีการวางแผนการใช้จ่ายที่ดีเพราะมีรายได้จำกัดจะทำให้เกิดปัญหาหารายได้ไม่พอกับรายจ่ายเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างรายรับกับรายจ่าย ต้องก่อกำหนด

การทำงบประมาณเงินสดจึงเป็นแผนระยะสั้นที่จัดทำขึ้นบนพื้นฐานของรายได้และรายจ่าย ซึ่งประกอบด้วย 1) การประมาณการเงินสดรับ 2) การประมาณการเงินสดจ่าย และ 3) การจัดทำงบประมาณเงินสด

1. การประมาณเงินสดรับ คือ การประมาณรายได้ของครอบครัว โดยจำแนกรายได้ออกเป็นรายได้ประจำ ได้แก่ เงินเดือนหรือค่าจ้าง รายได้ส่วนเพิ่มจากการทำงาน ได้แก่ โบนัส ค่านายหน้า รายได้จากการลงทุน ได้แก่ ดอกเบี้ย ค่าเช่า และรายได้อื่น ๆ ที่คาดว่าจะได้มีลักษณะสำคัญ 2 ประการคือ 1) ต้องเป็นการรับที่ไม่ต้องจ่ายเงินแก่ผู้ให้ 2) รายได้ที่ประมาณการหมายถึง จำนวนเงินที่ได้รับและสามารถนำไปใช้จ่ายได้

2. การประมาณการเงินสดจ่าย เป็นเรื่องที่ยุ่งยากมากที่สุดสำหรับทุกครอบครัว ถ้าสมาชิกไม่ให้ความร่วมมือในการทำงบประมาณเงินสดจ่ายที่คาดว่าจะเกิดขึ้นได้จากความจำเป็น (needs) ที่คาดว่าจะต้องใช้จ่ายในอนาคต ซึ่งแต่ละครอบครัวมีความต้องการที่จำเป็นหรือมีความต้องการที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามการประมาณการรายจ่ายของครอบครัวจะต้องทำหลังจากที่ครอบครัวได้กำหนดเป้าหมายทางการเงินระยะสั้นเท่านั้น การประมาณเงินสดจ่ายขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้แต่ละครอบครัวมีความแตกต่างกัน เช่น อายุ เพศ ระดับการศึกษา รูปแบบการดำเนินชีวิตและบริเวณที่อยู่อาศัย เป็นต้น

3. การจัดทำงบประมาณเงินสด งบประมาณเงินสดที่สมบูรณ์จะต้องสามารถนำไปใช้ได้จริงก่อนที่จะจัดทำงบประมาณเงินสดจึงต้องปรับปรุงความสมดุลระหว่างรายรับกับรายจ่ายก่อนในความสัมพันธ์นั้น หมายความว่าการทำงานรายได้ให้เท่ากับรายจ่ายและการทำให้

รายได้สูงกว่ารายจ่าย แต่โดยทั่วไปแล้วการทำงานประมาณเงินสดต้องการที่จะให้มีรายได้สูงกว่ารายจ่าย เพื่อให้มีเงินเหลือสำหรับออมและลงทุน เพราะเป็นระยะยาวของครอบครัว

ครอบครัวสามารถที่จะบรรลุตามเป้าหมายได้ถ้าสมาชิกทุกคนให้ความร่วมมือ เพราะปัจจัยที่เกี่ยวข้องมีเพียงรายได้กับรายจ่ายเท่านั้น หากสมาชิกทุกคนมีการกำหนดแนวทางหรือเป้าหมาย เพื่อที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านการเงินของครอบครัว คือ มีเงินเหลือเก็บออม เพื่อสร้างความมั่งคั่งและมั่นคงให้กับครอบครัวในอนาคตจะต้องประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน 2) การปฏิบัติและ 3) การควบคุม (วรรณิ ชลนภาสติชัย 2545: 143-144)

1. การวางแผน (planning) คือการกำหนดแนวทางสำหรับการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ครอบครัวต้องการ การวางแผนการเงินของครอบครัวจึงเปรียบเสมือนธงชัยที่ครอบครัวจะต้องไปให้ถึง แต่ละครอบครัวจะมีเป้าหมายที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความต้องการของสมาชิก เพราะการวางแผนเรื่องรายได้รายจ่ายของครอบครัวสมาชิกทุกคนจะต้องให้ความร่วมมือในการวางแผนการเงินเพื่อครอบครัวจะได้บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. การปฏิบัติ (doing) คือ การดำเนินการที่สมาชิกทุกคนในครอบครัวจะต้องยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ ขั้นตอนหรือกระบวนการที่สำคัญคือการจดบันทึก ซึ่งจะประกอบประโยชน์ในการนำไปประเมินถึงความสำเร็จที่ได้รับ

3. การควบคุม (controlling) คือการกำหนดมาตรการหรือเครื่องมือต่าง ๆ ที่จะป้องกันมิให้เกิดสถานการณ์ใด ๆ ซึ่งจะทำให้ผลลัพธ์ที่ได้แตกต่างไปจากเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผน สิ่งสำคัญที่จะให้แผนงานสำเร็จได้จะต้องนำแผนงานนั้นมาปฏิบัติจริงและพยายามควบคุมให้ได้ตามแผนการที่กำหนดไว้ โดยได้รับความร่วมมือจากสมาชิกทุกคนในครอบครัว

1.5.3 ประโยชน์ของการวางแผนการเงินในครอบครัว

การวางแผนการเงินในครอบครัวมีประโยชน์ดังนี้

1) ช่วยให้สมาชิกในครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เนื่องจากการวางแผนการเงินในครอบครัวที่ดีจะช่วยให้สมาชิกในครอบครัวบรรลุเป้าหมายทางการเงินที่ต้องการได้นั่นเอง

2) ช่วยให้สมาชิกในครอบครัวมีการจัดการกับรายรับ รายจ่าย รวมทั้งเงินออมของตน ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3) ช่วยให้สมาชิกในครอบครัวมีการควบคุมสถานะทางการเงินของตนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้สมาชิกในครอบครัวมีภาระหนี้สินมากเกินไป

4) ช่วยลดความวิตกกังวลทางการเงินของสมาชิกในครอบครัว เนื่องจาก การวางแผนทางการเงินของสมาชิกจะรวมถึงการคาดการณ์รายได้ และค่าใช้จ่ายของสมาชิกใน ครอบครัวในอนาคตแล้วนำไปวางแผนทางการเงินเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเงินที่ต้องการ ดังนั้นการวางแผนการเงินช่วยให้สมาชิกในครอบครัวมีการคาดการณ์เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ในอนาคตพร้อมทั้งทำการวางแผนรองรับไว้ด้วย (ศิรินุช อินละคร 2548: 2)

สรุปได้ว่า ครอบครัวแต่ละครอบครัวควรคิดอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจ ใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้าและบริการ การใช้จ่าย ต้องคำนึงถึงสิ่งที่จำเป็นและไม่จำเป็นหลายคนไม่ เคยวางแผนการใช้จ่ายแม้จะมีรายได้มากเพียงใดก็ยังไม่รู้ดีกว่ามีรายได้ที่ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ขณะเดียวกันอีกหลาย ๆ ครอบครัว รู้จักและทำการวางแผนการใช้จ่าย แม้ว่ารายได้ที่ไม่สูงมากนัก แต่ก็สามารถสร้างความมั่งคั่ง และบรรลุเป้าหมายทางการเงินของครอบครัวได้

2. การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต

2.1 ประวัติความเป็นมาของบัตรเครดิต

บัตรเครดิตถือกำเนิดในสหรัฐอเมริกาเมื่อต้นคริสต์ศักราช 1900 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้น ของระบบบัตรเครดิตของโลก โดยบัตรบริษัท (company card) ถูกนำมาใช้แทนเงินสดในการ แลกเปลี่ยนสินค้าและบริการเป็นครั้งแรก กล่าวคือ บริษัท The Hudson Bay ได้ให้เครดิตแก่ลูกค้า ของบริษัทตนโดยมอบแผ่นเครดิต (shopping plate) ให้สามารถใช้เป็นสื่อกลางเพื่อการแลกเปลี่ยน สินค้าและบริการของบริษัทได้โดยบริษัทจะไปเรียกเก็บเงินคืนในภายหลัง ต่อมาเมื่อประมาณ ปี 1920 บริษัทจำหน่ายน้ำมันได้เริ่มความคิดของการให้เครดิตและการอำนวยความสะดวกสบาย ให้แก่ลูกค้าที่มาใช้บริการน้ำมันโดยการออก “บัตรเครดิต” (credit card) ให้แก่ลูกค้า และ ในปี ค.ศ. 1947 ธนาคารชื่อ The Plabush National จึงได้พัฒนาการให้สินเชื่อแก่ลูกค้าของ ธนาคารด้วยลักษณะบัตรเครดิตที่ทำด้วยพลาสติก และลูกค้าสามารถใช้บัตรเครดิตเป็นสื่อเพื่อ การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการแทนการชำระด้วยเงินสดทันที (วุฒิชัย เชื้อวงศ์พรหม 2543: 34)

จากจุดเริ่มต้นของระบบบัตรเครดิตของโลกมาจนถึงปัจจุบันนี้ จะเห็นได้ว่า ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกโดยเฉพาะองค์กรธนาคารจะดำเนินธุรกิจการออกบัตรเครดิตเพื่อให้บริการ แก่ลูกค้าของธนาคารเป็นส่วนมาก แต่ก็จะเป็นบัตรเครดิตที่ใช้กันเฉพาะในประเทศของตนเอง บัตรเครดิตที่จะมีการใช้ระหว่างประเทศได้มักจะต้องเป็นบัตรเครดิตที่มีการยอมรับจากร้านค้า ในประเทศนั้น ๆ และมีการเชื่อมโยงกับธนาคารพาณิชย์ในประเทศนั้น บัตรระหว่างประเทศที่

ได้รับการยอมรับและใช้กันอย่างกว้างขวางทั่วโลก คือ บัตรวีซ่า บัตรมาสเตอร์การ์ด บัตรไดเนอร์ส และบัตรอเมริกันเอ็กซ์เพรส เป็นต้น(วุฒิชัย เชื้อวงศ์พรหม 2543: 35)

ในประเทศไทยนั้นเริ่มรู้จักการใช้บัตรเครดิตเป็นเวลา 20 ปีมาแล้ว โดยบริษัท ไดเนอร์สกลับเป็นผู้ริเริ่ม

นำบัตรเครดิต “ไดเนอร์ส” เข้ามาในประเทศไทยเป็นบัตรแรกในปี พ.ศ.2512 โดยผู้ริเริ่มเป็นคนแรกในเมืองไทย คือ คุณหญิงชดช้อย โสภณพานิช เพราะเล็งเห็นว่าเป็นที่นิยมกันในต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศฮ่องกงในขณะนั้นต่อมาในปี พ.ศ.2515 ธนาคารกสิกรไทยร่วมมือกับธนาคารศรีนครออกบัตรเครดิตบัตรแรกในประเทศไทย เรียกว่า “บัตรเครดิตอเนกประสงค์” และยังคงมีการใช้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนบัตรเครดิตอเนกประสงค์ ธนาคารศรีนครยังคงดำเนินการต่อมาโดยถือเป็นบัตรเครดิตของธนาคารศรีนครเท่านั้น (วุฒิชัย เชื้อวงศ์พรหม 2543: 35-36)

ธนาคารต่อมาที่ดำเนินการออกบัตรเครดิตในประเทศไทย คือ ธนาคารกรุงเทพ ในปี พ.ศ.2531 ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวในเรื่องบัตรเครดิตของสถาบันธนาคารต่าง ๆ กล่าวคือ ธนาคารต่าง ๆ เช่น ธนาคารกรุงไทย ก็ได้เริ่มดำเนินการเพื่อจะออกบัตรเครดิตของธนาคารในราวกลางปี พ.ศ.2533 และธนาคารอีก 6 ธนาคาร คือ ธนาคารนครหลวงไทย ธนาคารทหารไทย ธนาคารมหานคร สหธนาคาร ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ และธนาคารศรีนครก็ร่วมมือกันออกบัตรเครดิตร่วมในปี พ.ศ.2523 (วุฒิชัย เชื้อวงศ์พรหม 2543: 36)

ปิยะฉัตร รัตนวิบูลย์ (2542: 28-35) ได้กล่าวถึงความหมายของบัตรเครดิตไว้ดังนี้ “Credit” มาจากภาษาละติน คือ “Credo” แปลว่า ข้าพเจ้าเชื่อ (I believe) โดย Credo เกิดจากการผสมคำของ card และ do ซึ่งแปลว่า เชื่อถือได้ ไว้ใจ (trust) ยอมรับ (to palace) ซึ่ง Hold Worth กล่าวไว้ว่า “เครดิต เป็นความเชื่อมั่นของผู้เป็นเจ้าของ อันมีต่อลูกหนี้ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความเต็มใจและความสามารถในการชำระหนี้ได้” ดังนั้นคำว่า “เครดิต” จึงหมายถึง ความเชื่อถือระหว่าง ลูกหนี้ และเจ้าหนี้ที่ยอมรับให้มีการและเปลี่ยนแปลงในมูลค่าปัจจุบัน เพื่อจ่ายเงินในอนาคต

วาริ พงษ์เวช (2542: 12) ให้ความหมายว่า “Credit Card บัตรเครดิต บัตรที่ช่วยให้ผู้ถือได้รับสินค้าและบริการก่อน แล้วชำระเงินภายหลังแก่ผู้ออกบัตร โดยมากเดือนละครั้ง บัตรเช่นนี้ก่อนออกให้ใคร ผู้ออกจะสืบดูฐานะการเงินของผู้นั้น ไม่ให้ช้อกให้ไม่เลือกหน้า ในอเมริกานิยมใช้กันมาก ตัวอย่างบัตรของ Diner Card ในประเทศเราจำนวนผู้ใช้บัตรเครดิตกำลังเพิ่มขึ้น”

บัตรเครดิตเป็นคำทับศัพท์ที่มาจากภาษาอังกฤษคำว่า Credit ในภาษาไทยเรียกว่า บัตรเครดิตหรือบัตรสินเชื่อ ถือกำเนิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยบริษัทอเมริกันเอ็กซ์เพรส โดยมีวัตถุประสงค์ในครั้งแรกเพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวที่จะต้องเดินทางไปต่างประเทศ ไม่ต้องพกเงินสดเป็นจำนวนมาก โดยได้นำเสนอบัตรที่สามารถนำไปขึ้นเงินได้ที่ธนาคารต่าง ๆ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี ค้นคืนวันที่ 30 มิถุนายน 2550 จาก <http://www.wikipedia.org/wiki>)

บัตรเครดิตหรือการให้สินเชื่อเพื่อการบริโภคแก่ผู้บริโภคในการซื้อสินค้าและบริการการขายสินค้าผ่อนชำระเป็นการกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายมากขึ้น โดยการซื้อสินค้าและนำไปใช้ก่อนได้โดยยอมชำระค่าซื้อสินค้าในภายหลัง (ปิยะฉัตร รัตนวิบูลย์ 2542: 28-35) ลักษณะการให้บัตรเครดิต แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. เครดิตการ์ด (Credit Card) จะจำกัดวงเงินเครดิตในแต่ละเดือนหรือวงวดการชำระเงิน ได้แก่ บัตรเครดิตของธนาคารกสิกรไทย บัตรเครดิตของธนาคารกรุงไทย บัตรมาสเตอร์การ์ดและบัตรวีซ่าการ์ด เป็นต้น

2. ชาร์จการ์ด (Charge Card) ไม่จำกัดวงเงินใช้จ่าย ได้แก่ บัตรอเมริกันเอ็กซ์เพรส บัตรซิตี้แบงก์วีซ่า เป็นต้น

บัตรเครดิตหรือที่รู้จักกันทั่วไปว่า เครดิตการ์ด (Credit Card) เปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือที่ใช้แทนเงินสดเพื่อการจับจ่ายใช้สอยซื้อสินค้าและบริการโดยการผ่อนชำระเงินในภายหลังตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ (วรณี ชลนภาสถิตย์ 2545: 123, วรณี วงษา 2545: 101) บัตรเครดิตกลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญของการขาย

2.2 คุณลักษณะของบัตรเครดิต

บัตรเครดิต (credit card) จัดเป็นสื่อ (media) ในรูปแบบการติดต่อสื่อสารเพื่อการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการของบุคคล 2 ฝ่าย ดังนั้น บัตรเครดิตจึงเสมือนหนึ่งเป็นสื่อของการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล (interpersonal communication) คือ ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายสินค้าหรือบริการ แต่คุณสมบัติของสื่อบัตรเครดิตทำให้รูปแบบการติดต่อสื่อสารเพื่อการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย มีความซับซ้อนกว่าการติดต่อสื่อสารเพื่อการซื้อ-ขายด้วยสื่ออื่น ๆ กล่าวคือ บัตรเครดิต ทำหน้าที่เป็นทั้งช่องทางของการแลกเปลี่ยน และเป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนนั้น ขณะเดียวกันบัตรเครดิตก็มีคุณสมบัติสามารถเก็บข้อมูลของผู้ใช้บัตรหรือผู้ซื้อไว้ ดังเสมือนหนึ่งว่า ผู้ซื้อได้โอนอำนาจการเป็นแหล่งข่าวสารของตนเองไปไว้ในบัตรเครดิต เช่นเดียวกับผู้ขายได้มอบอำนาจการสื่อสารผ่านเครื่องรูดบัตร (imprinter) ซึ่งเป็นเครื่องมือทำหน้าที่บันทึกข้อมูลการซื้อ-ขาย ของผู้ซื้อเก็บไว้เป็นหลักฐาน และผู้ขายหรือผู้รับสาร ได้มอบอำนาจการ

ตัดสินใจขายให้แก่ผู้ออกบัตร (card issuer) อีกทอดหนึ่งในการพิจารณาความสามารถในการซื้อ โดยผ่านเครื่องคอมพิวเตอร์ซึ่งเก็บข้อมูลของผู้ถือบัตรหรือผู้ซื้อไว้เป็น ส่วนตัดสินใจว่าข้อมูลของผู้ซื้อนั้นสอดคล้องกับข้อมูลที่บันทึกเก็บไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ให้คอปประมวลผลออกมาหรือไม่ (ทักษิณา ชัยอิทธิพรวงศ์ 2533: 15 อ้างใน วุฒิชัย เชื้อวงศ์พรหม)

บัตรเครดิตมีบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 ฝ่ายคือ (อ้างในรัชนา กิตติบุญญา 2546: 11)

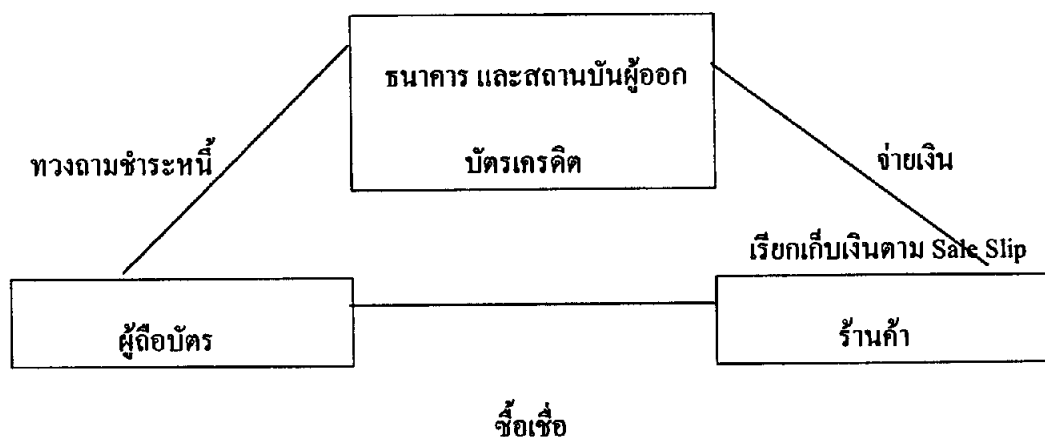
1. **ผู้ออกบัตร (Issuer)** ซึ่งปกติได้แก่ธนาคารหรือสถาบันการเงินที่ดำเนินธุรกิจประเภทนี้ ปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทยได้อนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยดำเนินธุรกิจนี้ได้ นอกจากนี้มีบริษัทต่าง ๆ เป็นจำนวนมากที่ให้บริการบัตรเครดิตโดยร่วมกับธนาคารบางแห่งเช่น บัตรของแมคโคร ธนาคารผู้ออกบัตรจะออกบัตรเครดิตให้แก่ผู้ถือบัตร โดยจะให้ถือบัตร กรอกแบบฟอร์มพร้อมสำเนาหลักฐานบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน (อาจมีรูปถ่าย) หนังสือรับรองเงินเดือน สำเนาบัญชีเงินฝากธนาคารย้อนหลัง 6 เดือน และสอบถามสื่อบุคลากรเงินของบุคคลนั้น เพื่อลดความเสี่ยงอันเนื่องจากหนี้ค้างชำระของผู้ถือบัตรเครดิตนั้น นอกจากนี้บางธนาคารอาจกำหนดให้ผู้ถือบัตรจะต้องมีเงินฝากกับธนาคารในวงเงินจำนวนหนึ่งด้วย ธนาคารจะวางข้อกำหนดหรือระเบียบต่าง ๆ ให้ผู้ถือบัตร และร้านค้าหรือสถานบริการที่เป็นสมาชิกปฏิบัติ เช่น ผู้ถือบัตรต้องเสียค่าธรรมเนียมในการเป็นสมาชิกรายปี เป็นต้น

2. **ผู้ถือบัตร (Cardholder)** สมาชิกผู้ถือบัตร ปกติเป็นลูกจ้างธนาคารต้องยื่นใบสมัครขอเป็นสมาชิก โครงการบัตรเครดิตซึ่งต้องมีคุณสมบัติตามที่สถาบันการเงินกำหนด โดยเสียค่าธรรมเนียม (ค่าสมาชิก) ในระยะเวลาที่กำหนดและต้องปฏิบัติตามระเบียบหรือข้อบังคับของธนาคารผู้ออกบัตรเครดิตนั้นเช่น ผู้ถือบัตรจะนำบัตรเครดิตไปใช้แก่ร้านหรือสถานบริการที่เป็นสมาชิก โครงการบัตรเครดิตของธนาคารซึ่งจะมีเครื่องหมายของธนาคารติดไว้ที่หน้าร้าน ผู้ถือบัตรจะซื้อสินค้าหรือชำระค่าบริการภายในวงเงินที่กำหนดและต้องจ่ายเงินที่ธนาคารทวงจ่ายแทนไปก่อน

3. **ร้านค้าหรือสถานบริการที่เป็นสมาชิกโครงการบัตรเครดิต (Merchant)** ปกติร้านค้าหรือสถานบริการถ้าขายสินค้าหรือบริการด้วยเงินสดอาจจะมีผู้ซื้อสินค้าใช้บริการน้อย แต่ถ้าซื้อสินค้าเงินเชื่อ หรือบริการโดยผ่อนชำระ จะมีผู้ซื้อสินค้าหรือใช้บริการมากขึ้น ในการนี้ร้านค้าหรือสถานบริการจะตกลงกับธนาคารว่าจะยอมรับบัตรเครดิตของที่ผู้ถือบัตรของธนาคารนำมาซื้อสินค้าหรือใช้บริการนั้น แทนที่ร้านค้าหรือสถานบริการจะไปเรียกเก็บเงินจากผู้ซื้อสินค้าที่ใช้บัตรเครดิต โดยร้านค้าหรือสถานบริการจะเก็บรวบรวมหลักฐานการซื้อขาย (Sales Slip) เข้าฝากในบัญชีแก่ธนาคารในระยะเวลา 30 วัน หรือทันทีก็ได้ ถ้าเกินกว่านั้น ธนาคารจะไม่จ่ายเงินและ Sales

Slips แต่ละฉบับต้องเสียดำค่าธรรมเนียมส่วนลดธนาคาร เช่นถึ้อบัตรเครดิตภายในประเทศจะต้องเสียดำส่วนลด 1% ถ้าเป็นบัตรเครดิต Visa หรือ Master card เสียดำส่วนลด 3 % เป็นต้น

บัตรเครดิตมีบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 ฝ่าย ดังกล่าวข้างต้น และสามารถแสดงความสัมพันธ์เป็นภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 2.1 แสดงความสัมพันธ์ของบุคคลสามฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับบัตรเครดิต

จากรูปภาพที่ 2.1 สิทธิประโยชน์ของธุรกิจบัตรเครดิตที่มีต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้ง 3 กลุ่ม คือ ผู้ออกบัตร ถือบัตร และร้าน ดังที่กล่าวมาแล้ว ทำให้บัตรเครดิตเข้ามามีบทบาทในการใช้จ่ายแทนเงินสด จนกลายเป็นบริการหลักของธนาคารที่มีส่วนแบ่งทางตลาดสินเชื่อสูง การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ชักชวนให้ผู้บริโภคหันมาใช้บัตรเครดิตจึงประสบความสำเร็จอย่างมาก ในการดำเนินธุรกิจและยังเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค ในการเลือกซื้อหรือบัตรด้วย ตามที่กองบรรณาธิการนิตยสารการเงินการธนาคาร กล่าวถึงกลยุทธ์ทางการตลาดในการหาสมาชิกบัตร โดยทั่วไปนิยมวิธีการส่งเสริมการขายโดยธนาคารมีวัตถุประสงค์ในการออกบัตรเครดิต เพื่อให้บริการลูกค้าของธนาคาร ดังนั้นการหา สมาชิกบัตรและการส่งเสริมการขาย จึงไม่ใช่ความพยายามทางการตลาดมากนัก แต่ใช้วิธีการส่งเสริมการขายร่วมกับสายบริการหลักของธนาคารไปพร้อม ๆ กัน ดังต่อไปนี้

การใช้พนักงานขายโดยการส่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมธุรกิจ ของธนาคารออกชักชวนลูกค้า กลุ่มเป้าหมายให้หันมาใช้บริการต่าง ๆ ของธนาคาร ซึ่งรวมทั้งบัตรเครดิตด้วย

การประชาสัมพันธ์ (Publicity) ใช้เพื่อแจ้งข่าวความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับบัตรเครดิตให้ผู้ใช้บัตรหรือผู้สนใจทั่วไปทราบ

การโฆษณา (Advertising) ส่วนใหญ่ใช้ในการโฆษณาสถาบันออกบัตรมากกว่า เพื่อเป็นการเตือนความจำ นอกจากนี้ก็มีการวางแผนพับชี้ชวนการใช้บริการพร้อมแบบฟอร์มการขอใช้บัตรตามสาขาของธนาคารและห้างสรรพสินค้าด้วย (รัชนา กิตติบุญญา 2546: 12)

2.3 สิทธิประโยชน์ของบัตรเครดิต

สิทธิประโยชน์ของบัตรเครดิต ต่างๆ ซึ่งพอสรุปประเด็นสำคัญ ๆ ได้ดังนี้

2.3.1 ด้านการใช้บัตรชำระค่าสินค้าและบริการ มีร้านค้าที่รับชำระสินค้าและบริการด้วยบัตรกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ใช้ชำระค่าสาธารณูปโภค (ค่าน้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ ผ่านเครื่อง เอ.ที.เอ็ม. ได้) ใช้ถอนเงินสดจากเครื่อง เอ.ที.เอ็ม. ในเครือข่ายเดียวกันทั่วประเทศได้สามารถใช้ส่งสินค้าทางไปรษณีย์ในราคาพิเศษได้ ใช้ชำระค่าตั๋วพาหนะและค่าบริการในการเดินทางได้ ใช้ได้กับสถานบริการหลายประเภท เช่น โรงแรม ห้างสรรพสินค้า ภัตตาคาร ห้องอาหาร โรงพยาบาลเอกชน คลินิก ร้านตัดเสื้อผ้า ปั๊มน้ำมัน อุ้งซ่อมรถ ร้านอะไหล่ เป็นต้น

2.3.2 ด้านการบริการรับจ่ายเงินคืนค่าสินค้าและบริการของสถานออกบัตร ให้เครดิต 45-55 วันโดยไม่คิดดอกเบี้ย ได้รับการยกเว้นค่าแปลงเงินสกุลอื่น เมื่อใช้จ่ายในต่างประเทศ ได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมในการซื้อเช็คเดินทาง สามารถกำหนดวงเงินชำระคืนเองได้ตามต้องการ สามารถชำระเงิน ได้จากหลายบัญชีทั้งกระแสรายวันหรือออมทรัพย์

2.3.3 ด้านการบริการคุ้มครองสมาชิกผู้ถือบัตรและคุ้มครองบัตร ประกันภัยอุบัติเหตุในการเดินทาง ทั้งผู้ถือบัตรและรวมถึงสมาชิกในครอบครัวด้วยเมื่อใช้บริการบัตรเครดิตในการเดินทาง หากบัตรเกิดการสูญหายเมื่อแจ้งให้สถาบันออกบัตรทราบแล้ว ไม่ต้องรับผิดชอบอีกต่อไป มีรูปผู้ถือบัตรพร้อมลายเซ็นเพื่อป้องกันการแอบอ้างใช้บัตร มีบริการประกันชีวิตคุ้มครองเครดิต (กรณีผู้ถือบัตรถึงแก่กรรมสมาชิกในครอบครัวไม่ต้องรับผิดชอบหนี้สินค้างชำระกับสถานออกบัตร) ชดใช้ค่าเสียหายจากการเดินทาง เช่น กระเป๋าเดินทางล่าช้า หรือสูญหาย เป็นต้น

2.3.4 ด้านการแข่งขันเพื่อจูงใจให้กลุ่มเป้าหมายตัดสินใจ ไม่เก็บค่าบริการพิเศษอื่น ๆ นอกเหนือจากค่าธรรมเนียมรายปี วงเงินอนุมัติให้ใช้จ่ายสูง ออกบัตรเสริมได้ไม่จำกัดจำนวน และยกเว้น ค่าธรรมเนียมแรกเข้า รวมทั้งเสียค่าธรรมเนียมรายปีเพียงครั้งเดียว ไม่ต้องมีเงินฝากประจำหรือเป็นลูกค้าของธนาคารมาก่อน อนุมัติการจ่ายเงินตลอด 24 ชั่วโมง สามารถใช้จ่ายได้โดยไม่ต้องง้อบัตรเครดิต แจกของกำนัลเมื่อแรกสมัครเข้าเป็นสมาชิก ให้ความคุ้มครองสินค้าที่ซื้อโดยบัตรเครดิต หากเกิดการสูญหายหรือจากการโจรกรรมหรืออุบัติเหตุเป็นเวลา 90 วัน บริการ

จัดส่งของขวัญหรือใช้สารองที่นึ่งในการชมการแสดงต่างๆ ได้ใช้สื่อโฆษณาเป็นบุคคลผู้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดีในวงสังคม บริการส่งใบสมัครและสามารถสมัครเป็นสมาชิกบัตรโดยทางไปรษณีย์ได้

2.3.5 ด้านการบริการหลังขาย การบริการหลังการขายที่สถาบันผู้ออกบัตรดำเนินการให้แก่สมาชิกผู้ถือบัตร โดยทั่วไปแทบทุกบัตรจะให้บริการหลังการขายที่เหมือนกัน (อ้างในรัชนา กิตติบุญญา 2546: 10-13)

2.4 ประเภทของบัตรเครดิต

บัตรเครดิตเป็นผลิตภัณฑ์ที่อำนวยความสะดวกในการซื้อ โดยที่ลูกค้าไม่จำเป็นต้องพกเงินสดติดตัวเป็นจำนวนมาก หากจะแบ่งประเภทของบัตรเครดิตตามกลุ่มผู้ออกบัตรจะสามารถแบ่งประเภทของบัตรออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ด้วยกันได้แก่

2.4.1 บัตรเครดิตธนาคาร (Bank Card) หมายถึง บัตรเครดิตที่ธนาคารเป็นผู้ออกให้ โดยสามารถนำไปใช้ได้กับร้านค้าหรือสถานบริการที่มีเครื่องหมายรับบัตรเครดิตนั้นทั้งในประเทศ และต่างประเทศซึ่งมีตัวแทนในประเทศไทยตั้งอยู่ เช่น บัตรเครดิตของธนาคารกสิกรไทย ธนาคารเอเซีย ธนาคารกรุงเทพ ฯลฯ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วผู้สมัครบัตรเครดิตกลุ่มนี้จะต้องเปิดบัญชีเงินฝากประจำเพื่อเป็นหลักประกันค่าประกันการใช้บัตร โดยธนาคารจะตัดบัญชีการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตในบัญชีเงินฝากนั้นเมื่อครบกำหนดการชำระเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดรายได้ของผู้ที่มีสิทธิถือบัตรเครดิตว่าจะต้องไม่ต่ำกว่า 15,000 บาท ต่อเดือน และมีอายุไม่ต่ำกว่า 22 ปี

2.4.2 บัตรเครดิตร้านค้า (Retail Charge Card) หมายถึง บัตรเครดิตที่ร้านค้าขนาดใหญ่เป็นผู้ออกให้โดยสามารถนำไปใช้ได้เฉพาะร้านค้าผู้ออกบัตรเท่านั้น เช่น บัตรเครดิตห้างสรรพสินค้าเดอะมอลล์ เซ็นทรัล เทสโก้โลตัส บิ๊กซี ฯลฯ ผู้ออกบัตรจะกำหนดวงเงินในบัตรเครดิตให้กับสมาชิกแต่ละรายไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับฐานะการเงินของบุคคลนั้น โดยจะทำการตัดบัญชีการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตในบัญชีฝากที่สมาชิกได้แจ้งไว้เมื่อครบกำหนดการชำระเงิน

2.4.3 บัตรเครดิตบริษัท (Company Card) หมายถึง บัตรเครดิตที่เป็นผู้ให้บริการด้านบัตรเครดิต โดยเฉพาะซึ่งถือเป็นบริษัทขนาดใหญ่ที่ได้ตรวจสอบแล้วว่ามีความน่าเชื่อถือเป็นผู้ออกให้ โดยสามารถนำบัตรเครดิตไปใช้ได้กับร้านค้าหรือสถานบริการที่มีเครื่องหมายรับบัตรเครดิตนั้นทั้งในและต่างประเทศ เช่น บัตรไดเนอร์สคลับ อเมริกันเอ็กซ์เพรส ฯลฯ โดยผู้ให้บริการจะทำการจัดส่งใบแจ้งยอดบัญชี (Statement) ไปเรียกเก็บเงิน หรือตัดบัญชีการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตในบัญชีเงินฝากที่สมาชิกได้แจ้งไว้เมื่อครบกำหนดการชำระเงิน (พายุพ

ชาวเหลือง 2548: 86-87) ให้ลูกค้าใช้จ่ายได้แม้ไม่มีเงินสดอยู่ในมือ วงเงินขึ้นอยู่กับความสามารถในการจ่ายคืนของลูกค้าไม่ต้องใช้หลักประกัน

2.5 ข้อดีของการมีบัตรเครดิต

2.5.1 ระยะเวลาปลอดดอกเบี้ยประมาณ 45-55 วัน นับตั้งแต่วันใช้จ่ายจนถึงวันครบกำหนดชำระจริง

2.5.2 สามารถผ่อนชำระสินค้าและบริการที่รับบัตรเครดิตได้ โดยจะคิดดอกเบี้ยตามอัตราที่กำหนดไว้

2.5.3 ได้รับบริการพิเศษเพิ่มเติม (บางบัตรเท่านั้น) เช่น สะสมแต้มรางวัล/ไมล์เดินทาง รับส่วนลดจากร้านค้า เบิกเงินสดฉุกเฉิน ฯลฯ

จะเห็นได้ว่า การถือบัตรเครดิตจะได้รับประโยชน์หลายประการ แต่อย่างไรก็ตาม การใช้เครดิตนั้นก็ควรระวังไว้แต่เพียงเฉพาะสิ่งที่จำเป็นจริงๆ เท่านั้น เนื่องจาก หากขาดการวางแผนการใช้จ่ายที่ดีแล้วอาจทำให้ไม่สามารถชำระหนี้บัตรเครดิตได้ทันตามเวลาที่กำหนด ทำให้ต้นทุนที่จะเกิดขึ้นตามมาก็คือ “ดอกเบี้ย” ซึ่งโดยปกติแล้วผู้ให้บริการบัตรเครดิตจะคิดดอกเบี้ยเป็นรายวันกับสมาชิกผู้ถือบัตรนั้น (พายุท ชาวเหลือง 2548: 89)

2.6 สิ่งที่ควรพิจารณาในการสมัครบัตรเครดิต

2.6.1 ค่าธรรมเนียมแรกเข้า และ/หรือ ค่าบริการรายปี สิทธิพิเศษสามารถลดค่าใช้จ่ายลงได้เมื่อสมัครเป็นสมาชิกบัตรเครดิตที่ไม่คิดค่าธรรมเนียมแรกเข้า ค่าบริการรายปี หรือคิดในมูลค่าที่ถูกกว่าสถาบันอื่น ซึ่งมีบางธนาคารที่ไม่คิดค่าธรรมเนียมตลอดชีพ เช่น บัตรเครดิตกรุงไทย, บัตรเครดิตกรุงศรีอยุธยา, บัตรเครดิตยูโอบี รัตนสิน เป็นต้น

2.6.2 สิทธิพิเศษและส่วนลด ควรสมัครบัตรเครดิตที่มอบส่วนลดในร้านค้า ที่มีโอกาสไปใช้บริการบ่อย ๆ สิทธิพิเศษที่สถาบันแต่แห่งให้ กับลูกค้า ถือว่าเป็นส่วนสำคัญเช่นกัน เช่นบัตรเครดิต Cash Citibank ได้รับเงินคืนทุกครั้งที่ใช้ผ่านบัตรเครดิตฯ, บัตรเครดิต HSBC ใช้จ่ายบัตรแล้วสะสมแต้มเพื่อแลกบินฟรีกับสายการบิน, บัตรเครดิต UOB Lady Mastercard เป็นบัตรที่มอบส่วนลดและสิทธิพิเศษสำหรับผู้หญิงโดยเฉพาะ หรือหากคุณเป็นผู้ที่ต้องเดินทางเป็นประจำ คุณอาจจะมองไปที่บริการพิเศษต่างๆ เช่น แด้มและไมล์สะสม การคุ้มครองอุบัติเหตุจากการเดินทาง การรับประกันสินค้าหลังการซื้อหรือสิทธิคุ้มครองในกรณีฉุกเฉิน เป็นต้น

2.6.3 โปรโมชั่น ปัจจุบันธนาคารแต่ละแห่งจะมีโปร โมชันเพื่อเป็นการส่งเสริมการขาย ให้สำหรับลูกค้าใหม่ของธนาคารอยู่เป็นประจำ ผู้สมัครควรจะพิจารณาว่าธนาคารแห่งใดให้โปร โมชันที่คุ้มค่าและเหมาะสมมากที่สุด อย่าลืมดูเงื่อนไขของโปร โมชันนั้นๆ ด้วย

2.6.4 อัตราดอกเบี้ย มีความสำคัญเป็นอันดับสุดท้ายในการพิจารณาสมัครบัตรเครดิต คำตอบคือ การชำระเงินเป็นจำนวนเต็มทุกเดือนก็就不用จ่ายดอกเบี้ย และในปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทยได้เข้ามากำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่ธนาคารแต่ละแห่งจะคิดกับลูกค้าบัตรเครดิต ต้องไม่เกิน 18% ต่อปี ซึ่งทำให้อัตราดอกเบี้ยของธนาคารแต่ละแห่ง ไม่แตกต่างกันมากนัก จะอยู่ที่ประมาณ 17.25%-18% ต่อปี (บัตรเครดิตคืนเงินเชื่อประกันภัย คั่นคืนวันที่ 8 ตุลาคม 2550 จาก [http:// www.silkspan.com](http://www.silkspan.com))

2.7 ข้อควรระวังในการใช้บัตรเครดิต

2.7.1 วางแผนการใช้จ่าย มีหลายต่อหลายคนที่ใช้บัตรเครดิต โดยไม่ได้มีการวางแผนล่วงหน้าทำให้เกิดภาระหนี้สินที่สูงและรวดเร็ว โดยไม่รู้ตัวจนยากที่จะผ่อนชำระยอดเงินได้ เพราะฉะนั้นวิธีการบริหารการใช้บัตรเครดิตต่างๆ คือ

- 1) ควรใช้บัตรเครดิตให้น้อยกว่าเงินที่ได้มาในแต่ละเดือน
- 2) ชำระยอดค้างจ่ายให้เต็มจำนวนและตรงเวลาทุกเดือนเพื่อใช้ประโยชน์จากระยะปลอดดอกเบี้ยนาน 45-55 วัน
- 3) เก็บวงเงินบัตรไว้ใช้ในกรณีฉุกเฉิน เช่น การเดินทางโดยด่วน หรือในกรณีพิเศษอื่น ๆ ซึ่งถ้าเป็นลูกค้าที่ดี สถาบันการเงินจะยินดีขยายวงเงินให้เพียงแค่งูโทรศัพท์ไปเท่านั้น

2.7.2 ใช้บริการเบิกเงินสดล่วงหน้าในกรณีจำเป็นเท่านั้น ในกรณีของวงเงินสดสำรอง ก็เช่นกันต้องมีการวางแผนล่วงหน้า ควรใช้เมื่อจำเป็นเท่านั้นเพราะมีอัตราดอกเบี้ยสูง โดยคิดนับตั้งแต่วันแรกที่มีการเบิกใช้ เพราะฉะนั้นสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ควรจะจ่ายคืน วงเงินนี้ให้เร็วที่สุดเพื่อลดภาระอัตราดอกเบี้ยสูง โดยคิดนับตั้งแต่วันแรกที่เบิกใช้ เพราะฉะนั้นสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ควรจะจ่ายคืนวงเงินนี้ให้เร็วที่สุดเพื่อลดภาระอัตราดอกเบี้ย

2.7.3 สินเชื่อบุคคล ควรใช้วงเงินในกรณีที่ต้องการเงินก้อนเพื่อไปใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น หรือสิ่งที่นับว่าเป็นการลงทุนให้กับครอบครัวที่จำเป็น สิ่งที่สำคัญคือควรพิจารณาความสามารถในการผ่อนชำระของก่อนที่จะเลือกระยะเวลาการชำระคืนตามข้อเสนอของธนาคาร

สรุปได้ว่า การให้สินเชื่อเพื่อการบริโภค โดยการใช้บัตรเครดิตในการซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ โดยการผ่อนชำระเงินในภายหลังถือเป็นการกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายมากขึ้นกว่าเดิม ถึงแม้ว่าผู้ที่มีรายได้น้อยหรือมีรายได้ปานกลางโดยเฉพาะครอบครัวพนักงานที่มีรายได้น้อยมากนักแต่ถือเป็นผู้มีรายได้อาวุ่ สามารถซื้อสินค้าที่สมาชิกในครอบครัวต้องการได้ บางครั้งสินค้าบางอย่างไม่มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวันก็ตาม แต่สินค้าสิ่งนั้นสามารถที่จะอำนวยความสะดวกสบายให้กับสมาชิกในครอบครัวได้เช่น เครื่องปรับอากาศ เครื่องดูดฝุ่น

เป็นต้น การใช้บัตรเครดิตคือ การนำเงินในอนาคตมาใช้ก่อนถ้าครอบครัวพนักงานไม่มีการวางแผนการใช้จ่ายบัตรเครดิตที่ดีจะทำให้เกิดการก่อหนี้คือ รายได้ไม่สมดุลกับรายจ่าย แต่ถ้าครอบครัวพนักงานที่มีการวางแผนการใช้จ่ายบัตรเครดิตที่ดีจะทำให้ครอบครัวพนักงานไม่ต้องนำเงินสดออกมาใช้จ่ายทันที เพื่อการบริโภคสินค้า/บริการ ถ้าครอบครัวพนักงานจัดการในด้วระยะเวลาในการใช้จ่ายให้สัมพันธ์กับรายได้ที่ได้รับหรือสัมพันธ์กับการนำเงินออกมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. หนี้สินและประเภทของหนี้สิน

3.1 ความหมายของหนี้สิน

หนี้ หมายถึง เงินที่ผู้หนึ่งติดค้างอยู่จะต้องจ่ายให้อีกผู้หนึ่ง นิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไป ซึ่งฝ่ายหนึ่งเรียกว่าเจ้าหนี้ มีสิทธิที่จะบังคับบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่าลูกหนี้ให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง (ราชบัณฑิตยสถาน 2525: 168 อ้างใน ประเดิม แสนสิงห์ 2547:7)

หนี้สิน หมายถึง สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ที่มีต่อกิจการหรือพันธะข้อผูกพันที่กิจการมีต่อบุคคลภายนอก อันอาจเกิดจากรายการที่กระทำในอดีตหรือปัจจุบัน ซึ่งกิจการจะต้องจ่ายเงินหรือสินทรัพย์อย่างอื่นนอกจากเงิน หรือการให้บริการในอนาคตตามพันธะข้อผูกพันนั้น ๆ เพื่อปลดภาระนั้นให้หมดไป (คณพร บุญพารอด และศิสปาพร ศรีจันเพชร 2543: 6)

หนี้สิน หมายถึง พันธะผูกพันกิจการอันเกิดจากรายการค้า การกู้ยืม หรือจากการอื่นซึ่งจะต้องชำระคืนในภายหน้าด้วยทรัพย์สินหรือบริการ และนักวิชาการด้านการบัญชีส่วนใหญ่ก็ได้ให้ความหมายของหนี้สินว่าหมายถึงสิทธิเรียกร้องของบุคคลภายนอกที่มีต่อกิจการ อันเป็นข้อผูกพันที่เนื่องมาจากเหตุการณ์ในอดีตและมีผลทำให้กิจการต้องชดใช้ด้วยเงินสด สินค้าหรือบริการในอนาคต

ส่วนผู้ที่ให้ความหมายของหนี้สินในลักษณะของรายการที่ทำให้ส่วนของ เจ้าของลดลงก็ด้วยเหตุผลในทำนองที่ว่าผู้เป็นเจ้าของหนี้คือผู้มีสิทธิเรียกร้องเหนือสินทรัพย์ การชำระหนี้คือภาระผูกพันของกิจการที่จะต้องชดใช้เจ้าหนี้ด้วยเงินสด สินค้าหรือบริการ การชำระหนี้สินจึงเป็นการลดสินทรัพย์ของกิจการลงนั่นเอง (คณพร อ่ำรำไพ 2547: 336)

พระวรภักดี พิบุลย์ (อ้างถึง ดาว นามบัณฑิต 2542: 6 อ้างใน ประเดิม แสนสิงห์ 2547: 7) ได้อธิบายคำว่าหนี้ไว้ว่า ไม่มีคำแปลไว้ในกฎหมาย แต่เป็นที่เข้าใจกันว่า อันว่าหนี้สินนั้นคือ ความผูกพันในกฎหมายระหว่างบุคคลคนเดียวหรือหลายคน ฝ่ายหนึ่งเรียกว่า เจ้าหนี้ มีสิทธิจะ

เรียกให้บุคคลเดียวหรือหลายคน อีกฝ่ายเรียกว่า เจ้าหนี้ มีสิทธิจะเรียกให้บุคคลเดียวหรือหลายคน อีกฝ่ายเรียกว่าลูกหนี้ ให้ชำระเงิน โดยให้ส่งมอบทรัพย์สินหรือให้ทำการ หรือให้จงเว้นอย่างใดอย่างหนึ่ง

ตามความหมายนี้ หนี้จึงมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ต้องมีเจ้าหนี้และลูกหนี้
2. ต้องมีความผูกพันในกฎหมาย
3. ต้องมีวัตถุแห่งหนี้

1.1 ต้องมีเจ้าหนี้และลูกหนี้ หนี้้นั้นต้องมีคู่กรณีอยู่สองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิ เรียกว่า “เจ้าหนี้” อีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้มีหน้าที่ต้องชำระหนี้ เรียกว่า “ลูกหนี้” ด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้ เจ้าหนี้ ย่อมมีสิทธิจะเรียกร้องให้ลูกหนี้ ชำระหนี้ได้ บุคคลสองฝ่ายคือเจ้าหนี้และลูกหนี้ นั้น อาจจะเป็นบุคคลธรรมดาก็ได้ เป็นนิติบุคคลธรรมดาก็ได้ เป็นนิติบุคคลก็ได้ มีหลายคนทีเดียว เรียกว่า เจ้าหนี้ร่วม ลูกหนี้ร่วมก็ได้

1.2 ต้องมีความผูกพันในกฎหมาย ความจำเป็นในการดำรงชีพทำให้บุคคลต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ความตกลงปลงใจทั้งสองฝ่ายที่เรียกว่า “สัญญา” บ้าง เกี่ยวข้องกันด้วยได้มาจัดการให้เองโดยมิได้ร้องขอให้ทำ ที่เรียกว่า “จัดการงานนอกคำสั่ง” บ้าง เกี่ยวข้องกันด้วยไปรับทรัพย์สินของใครไว้โดยปราศจากมูลหนี้ อันจะอ้างไว้ตามกฎหมายที่เรียกว่า “ลาภมิควรได้” บ้างหรือไม่ ก็เข้าไปทำให้เกิด การเสียหายแก่เขาที่เรียกว่า “ละเมิด”

ฉะนั้นมูลหนี้ตามกฎหมายแห่งจึงเกิดจากลักษณะ 4 ประการ คือ

1. สัญญา
2. จัดการงานนอกสั่ง
3. ลาภมิควร
4. ละเมิด

หนี้เกิดแต่สัญญานั้นเป็นหนี้ เกิดจาก “นิติกรรม” คือความตกลงทั้งสองฝ่าย ก่อให้เกิดหนี้ขึ้น ส่วนหนี้ที่เกิดแต่จัดการนอกสั่ง ลาภมิควรได้และละเมิดนั้นเป็นหนี้เกิดจาก “นิติเหตุ” คือคู่กรณี กระทำหรือลคว้นโดยมิได้ตกลงกันมาก่อนเลย หากแต่การกระทำหรือการจคว้นนั้นบังเกิดขึ้น โดยกฎหมายรับรองให้มีสิทธิและหน้าที่ทำให้เกิดหนี้ขึ้น

1.3 ต้องมีวัตถุแห่งหนี้ สิ่งที่น่ามาใช้กันตามมูลหนี้้นั้นกฎหมายเรียกว่า “วัตถุแห่งหนี้” อาจจะเป็นอย่างหนึ่งอย่างใดใน 3 อย่างต่อไปนี้ คือ

1. กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดให้
2. จคว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้

3. ส่งมอบทรัพย์สินให้

ผลแห่งหนี้ เมื่อบุคคลเป็นหนี้สินแล้วครั้นถึงกำหนด ลูกหนี้ต้องนำวัตถุแห่งหนี้มาใช้หนี้ให้แก่ เจ้าหนี้ และการที่ลูกหนี้จะได้ชื่อว่า ชำระหนี้ถูกต้องจะต้องอยู่ในลักษณะดังนี้

1. ชำระหนี้ได้ถูกต้องครบถ้วนตามวัตถุแห่งหนี้
2. ชำระหนี้ตามวันกำหนด
3. ชำระหนี้ด้วยความสุจริต

เมื่อครบ 3 ประการนี้ได้ชื่อว่า ชำระหนี้ถูกต้อง และลูกหนี้ได้หลุดพ้นจากการเป็นหนี้

จึงสรุปได้ว่า หนี้คือ ต้องมีเจ้าหนี้และลูกหนี้ ต้องมีความผูกพันในกฎหมาย และต้องมีวัตถุแห่งหนี้ การชำระหนี้ถูกต้องจะต้องอยู่ในลักษณะดังนี้คือ ชำระหนี้ให้ถูกต้องครบถ้วนตามวัตถุแห่งหนี้ ชำระหนี้ตามวันกำหนด และชำระหนี้ด้วยความสุจริต จึงถือว่าชำระหนี้ถูกต้องและลูกหนี้ได้หลุดพ้นจากการเป็นหนี้ (ประเคิม แสณสิงห์ 2547: 8-9)

3.2 ลักษณะของหนี้สิน

ลักษณะของหนี้สิน สามารถจำแนกประเภทของหนี้สินได้เป็น 2 ประเภท คือ

3.2.1 หนี้สินหมุนเวียน (Current Liabilities)

หนี้สินหมุนเวียน หมายถึง สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้หรือบุคคลภายนอกที่มีต่อกิจการ หรือพันธะทั้งหมดที่เกิดจากการดำเนินงานตามปกติและครบกำหนดที่จะต้องชำระภายในรอบระยะเวลาดำเนินงานตามปกติของกิจการ หรือกำหนดชำระภายในระยะเวลา 1 ปี (คณพรวุฒินันท์และศิลาพัชร ศรีจันเพชร 2543: 6)

หนี้สินหมุนเวียนส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการทำธุรกิจการค้าตามวัฏจักรการค้าดำเนินงานปกติของกิจการ เช่น การซื้อสินค้าเพื่อจำหน่าย ซื้อวัตถุดิบเพื่อการผลิต ซื้อเครื่องมือเครื่องจักรเป็นเงินเชื่อ การติดค้ำค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการดำเนินงานจำพวก ค่าแรงงาน ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า เป็นต้น การชำระหนี้จึงอาจใช้เงินสดหรือสินทรัพย์ที่กิจการมีอยู่หรืออาจทำการก่อหนี้ใหม่เพื่อนำมาชำระหนี้เก่า แต่หนี้ทั้งหมดในส่วนนี้ก็มักจะมีกำหนดเวลาชำระที่ไม่ยาวนานเกินกว่า 1 ปี (คณพรวุฒินันท์ อ่ำราไพ 2547: 337)

3.2.2 หนี้สินระยะยาว (Long-term Liabilities) หมายถึง หนี้สินที่มีกำหนด

ระยะเวลาการชำระเกินกว่า 1 ปี หรือเกินกว่าระยะเวลาการดำเนินงานตามปกติของกิจการ สุดแต่ระยะเวลาการดำเนินงานตามปกติของกิจการ สุดแต่ระยะเวลาใดจะนานกว่า หนี้สินระยะยาวมักจะ เป็นหนี้ที่กิจการก่อขึ้นเพื่อจัดหาเงินทุนที่จะนำมาใช้จ่ายในระยะยาวหรือจัดหาสินทรัพย์ถาวรมาใช้ดำเนินงานในกิจการ เช่น ออกหุ้นกู้จำหน่ายเพื่อนำเงินไปซื้อเครื่องจักร เป็นต้น การชดใช้หรือชำระ

หนี้ กิจการอาจใช้วิธีผ่อนชำระเป็นงวดๆ การสะสมเงินทุนหรือตั้งกองทุนเพื่อไถ่ถอนหุ้นเป็นงวดๆ เป็นต้น

การแบ่งประเภทของหนี้สินยังอาจใช้ลักษณะความแน่นอนของหนี้สินเป็นเกณฑ์ในการแบ่งได้อีกด้วย คือ แบ่งประเภทได้เป็น หนี้สินที่กำหนดมูลค่าได้แน่นอน หนี้สินโดยประมาณ และหนี้สินที่อาจเกิดขึ้น รายละเอียดดังนี้

1. หนี้สินที่กำหนดมูลค่าได้แน่นอน (Definitely Determinable Liabilities) หมายถึง หนี้สินที่เกิดขึ้นแน่นอน กิจการทราบทั้งจำนวนเงินและกำหนดเวลาการชำระหนี้แน่นอน เช่น เงินกู้ยืมธนาคาร เจ้าหนี้การค้า เป็นต้น

2. หนี้สินโดยประมาณ (Estimated Liabilities) หมายถึง หนี้สินที่ทราบแน่ชัดว่าจะเกิดขึ้น แต่ยังไม่ทราบจำนวนหรือกำหนดเวลาที่จะต้องชำระ โดยแน่นอน จึงต้องประมาณขึ้นเพื่อให้มีมูลค่าใกล้เคียงความจริงที่สุดและกันเงินไว้ชำระตามข้อผูกพันที่เกิดขึ้นแล้ว เช่น หนี้ค่าสมนาคุณโดยประมาณ หนี้ค่าประกันคุณภาพโดยประมาณ หนี้ค่าบัตรกำนัลและของขวัญ เป็นต้น

3. หนี้สินที่อาจเกิดขึ้น (Contingent Liabilities) หมายถึง หนี้สินที่ไม่แน่นอนอันอาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต หนี้สินดังกล่าวเพียงแต่ไม่ทราบว่าจะเกิดขึ้นหรือไม่ ถ้าเกิดขึ้นก็จะทราบจำนวนที่ต้องรับภาระ ลักษณะของหนี้สินดังกล่าวคือ 1) เป็นหนี้สินประเภทที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต 2) เป็นหนี้สินประเภทที่อาจจะกำหนดมูลค่าได้หรือไม่ได้ หนี้สินที่อาจเกิดขึ้นอาจเกิดจากการถูกฟ้องร้องเพราะประมาทหรือละเมิดสิทธิ กระประเมินภาษี ย้อนหลังของกรมสรรพากร และการรับประกันคุณภาพสินค้าที่ออกสู่ตลาดใหม่ เป็นต้น

การจัดประเภทของหนี้สินนั้นส่วนใหญ่จะจำแนกโดยใช้กำหนดเวลาของสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ ซึ่งหมายถึงหนี้สินของกิจการ ประกอบด้วย หนี้สินหมุนเวียน และหนี้สินระยะยาว แต่เนื่องจากทั้งหนี้สินหมุนเวียน และหนี้สินระยะยาวนั้น อาจจะมีหนี้สินบางรายการที่เป็นหนี้สินที่แน่นอน หนี้สินโดยประมาณ หรือหนี้สินที่อาจเกิดขึ้น การศึกษาเกี่ยวกับหนี้สินในชั้นสูงขึ้นไปจึงมักจะจำแนกประเภทของหนี้สินละเอียดมากขึ้น โดยหนี้สินหมุนเวียนประกอบด้วยหนี้สินที่แน่นอน หนี้สินโดยประมาณและหนี้สินที่อาจเกิดขึ้น หนี้สินระยะยาวก็มีทั้งหนี้สินที่แน่นอน หนี้สินโดยประมาณ และหนี้สินที่อาจเกิดขึ้น แต่เนื่องจากในที่นี้เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงจะได้กล่าวถึงหนี้สินแต่เพียงกว้างๆ ในลักษณะของหนี้สินที่จำแนกตามกำหนดระยะเวลาของสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้(คลพร อ่ำรำไพ 2547: 337)

ลักษณะของหนี้สินที่อาจเกิดขึ้น

1. หนี้สินที่เกิดจากรายจ่ายเกี่ยวกับด้านสังคม ครอบคลุมพนักงาน อาศัยอยู่ในชุมชน พนักงานมีความสัมพันธ์กับชุมชนของคนที่ตนทำงาน หรือพักอาศัย พนักงานที่อยู่กับ

ชุมชนนั้นได้มีส่วนร่วมด้วยสังคมในหมู่บ้านเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ของหมู่บ้าน เช่น งานบวช งานแต่งงาน งานศพ งานประเพณี ตามเทศกาล เป็นต้น โดยเป็นผู้บริจาคเงินช่วยเหลือ งานทุกงานทุกครั้ง การมีความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างใกล้ชิดเช่นนี้ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เป็นหนี้ อีกประการหนึ่งส่งเงินให้บิดา มารดาที่อยู่ต่างจังหวัด

2. หนี้สินที่เกิดจากการซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย/เครื่องอำนวยความสะดวก/สินค้าด้านเทคโนโลยี ได้แก่ คอมพิวเตอร์ บ้าน ที่ดิน รถยนต์ เป็นต้น(ประเดิม แสนสิงห์ 2547: 23)

นอกจากนี้ อลงกรณ์ ศวัสติภาพ (อลงกรณ์ ศวัสติภาพ ค้นคืนวันที่ 8 ตุลาคม 2550 จาก [http:// www.tsi-thailand.org](http://www.tsi-thailand.org)) ได้เสนอไว้ว่าในปัจจุบันนอกจากปัจจัย 4 ที่จำเป็นกับการดำรงชีพแล้ว ยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ อีกมากมายที่เข้ามามีส่วนสำคัญในการดำรงชีวิตของครอบครัวพนักงาน ไม่ว่าจะเป็น รถยนต์ โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ โน้ต ฯลฯ หลายคนจำเป็นต้องหามาได้ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ซึ่งถ้าไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะครอบครองสิ่งของเหล่านี้ให้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองได้ในทันที นั่นทำให้หลาย ๆ คนต้องมาทำความเข้าใจกับคำว่า “หนี้” แหล่งที่มาของ “หนี้” ในปัจจุบันมาจากสาเหตุและปัญหาของ “หนี้” ส่วนใหญ่ที่หลายครอบครัวกำลังประสบพบเจอคือ

1. “หนี้” จากการใช้บัตรเครดิต
2. “หนี้” จากการรถยนต์ ผ่อนบ้าน
3. “หนี้” จากการใช้จ่ายโดยไม่วางแผนล่วงหน้า หรือการไม่ปฏิบัติตาม

แผนที่วางไว้

4. การนำเงินออมในอนาคตมาใช้ในปัจจุบัน
5. การเพิ่มอำนาจการใช้จ่ายในปัจจุบัน แต่ไม่มีการเพิ่มรายได้

ประเด็นที่สำคัญของการเป็นหนี้สินในปัจจุบันจึงเป็นเรื่องของ “หนี้”

ที่เกี่ยวกับการใช้บัตรเครดิต ซึ่งในปัจจุบันผู้คนจำนวนมากต่างก็นิยมการใช้บัตรเครดิต ซึ่งสาเหตุหลักๆ ที่นิยมทำบัตรเครดิตกันนั้น ก็เกิดจากหลายวัตถุประสงค์ด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการทำเพื่อหวังของแถมซึ่งเป็นโปร โมชันจากบริษัทบัตรเครดิต (ซึ่งในปัจจุบันนั้น ส่วนใหญ่จะกำหนดว่าต้องมีการใช้บัตรเครดิตนั้นก่อนถึงจะมีสิทธิได้ของแถมเหล่านั้น) หรือว่าทำเพราะต้องการความสะดวกสบายในการใช้จ่ายซื้อสินค้า (อลงกรณ์ ศวัสติภาพ ค้นคืนวันที่ 8 ตุลาคม 2550 จาก [http:// www.tsi-thailand.org](http://www.tsi-thailand.org))

สรุปได้ว่า การเกิดหนี้สินของครอบครัวจะเกิดจากปัจจัยอยู่ 2 ด้าน คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคม สาเหตุของการเกิดหนี้สินส่วนมากเกิดจากการมีภาระรับผิดชอบมากกว่ารายได้ อาจเกิดจากซื้อของผ่อน กู้เงินมาใช้จ่าย เล่นแชร์ ซื้อสลากกินแบ่ง

เล่นหวายไต้ดิน ฯลฯ การมีหนี้ของแต่ละครอบครัว ก็จะมีสาเหตุที่แตกต่างกันไป ซึ่งเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายของครอบครัว

4. นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง

นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง ตั้งอยู่ที่ 49/19 หมู่ที่ 5 ถนนสุขุมวิท ต.ทุ่งสุขลา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี จัดตั้งเมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2535 โดยที่รัฐบาลในยุคนั้นตระหนักถึงการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ให้เป็นศูนย์กลางการอุตสาหกรรม เพื่อการนำเงินตราเข้าประเทศ และให้ชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนสินค้าต่างๆเพื่อการส่งออก โดยมีจำนวนนักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนมากที่สุดคือชาวญี่ปุ่น (สำนักงานการนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง 2549: 1)

นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง มีระยะทางห่างจากจุดสำคัญคือสนามบินคอนเมือง 140 กิโลเมตร สนามบินสุวรรณภูมิ 120 กิโลเมตร ท่าเรือแหลมฉบัง 1 กิโลเมตร ท่าเรือมาตาพุด 60 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งสิ้น 3,556 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ในเขตอุตสาหกรรมทั่วไป 1,824 ไร่ เขตอุตสาหกรรมส่งออก 979 ไร่ พื้นที่สาธารณูปโภคและอื่น ๆ 753 ไร่ และมีโรงงานทั้งสิ้นจำนวน 140 โรงงาน จำแนกเป็นโรงงานในเขตอุตสาหกรรมทั่วไป 54 โรงงาน มีพนักงาน จำนวน 12,364 โรงงานในเขตอุตสาหกรรมส่งออก 86 โรงงาน มีพนักงาน จำนวน 35,157 คน และเมื่อจำแนกประเภทอุตสาหกรรมจะพบว่า มีโรงงานอุตสาหกรรมยานยนต์ชิ้นส่วนรถยนต์ 40 โรงงาน คอมพิวเตอร์/อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ 40 โรงงาน เครื่องครัว/ อุปกรณ์พลาสติกขึ้นรูป 25 โรงงาน อุตสาหกรรมคลังสินค้าและบริการขนส่ง 15 โรงงาน อุตสาหกรรมสิ่งทอ เส้นใย สี กระดาษพิมพ์ 20 โรงงาน (สำนักงานการนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง 2549: 1 และ Industrial Estate Authority of Thailand คั่นคืน 25 มิถุนายน 2550 จาก [http:// www.ieat.go.th](http://www.ieat.go.th))

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บรรขง หอมศรีวรานนท์ (2542: 56) ศึกษาเรื่อง ชีวิตทางเศรษฐกิจของแรงงานต่างถิ่นในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาให้ทราบชีวิตทางเศรษฐกิจของแรงงานต่างถิ่นที่ทำงานอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบังและเพื่อเสนอแนะมาตรการนโยบายในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างถิ่น จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นหญิงและชาย ใกล้เคียงกัน ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในวัยแรงงานอายุเฉลี่ย 26 ปี และเป็นโสด ทำงานมาแล้ว 1-3 ปี มีภูมิลำเนาอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการทำงานที่นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จะเช่าบ้าน

อยู่ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 8,100 บาทและยังมีรายได้พิเศษจากโบนัส เฉลี่ย 5,000 บาท/ปี สำหรับรายจ่ายนั้นจะมีค่าใช้จ่ายหลัก ๆ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการยังชีพ ค่าเช่าบ้าน ค่าเลี้ยงดูบุตร ทางสังคม (ทำบุญ, งานศพ, แต่งงาน) ค่าเสี่ยงโชค ส่งกลับไปให้พ่อแม่ญาติพี่น้อง ค่าพักผ่อนหย่อนใจ (เยี่ยมชมวัด, ซื้อของตามห้างสรรพสินค้า) ซึ่งค่าใช้จ่ายของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุดคือ การส่งกลับไปให้พ่อแม่ญาติพี่น้อง เฉลี่ยต่อเดือน 3,400 บาท เมื่อเทียบรายได้และรายจ่ายต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ามีเงินพอใช้จ่ายในแต่ละเดือนแต่ไม่มีเหลือ

ดาว นามบัณฑิต (2542: 58-69) ได้ศึกษาเรื่องสภาพหนี้สินและความคิดเห็นต่อแนวทางการแก้ไขปัญหานี้สินของข้าราชการครู สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อศึกษาภาวะหนี้สินและความคิดเห็นต่อแนวทางการแก้ไขปัญหานี้สินของข้าราชการครู สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู ผลการศึกษาพบว่า สภาพหนี้สินของครูร้อยละ 78.50 แล่งหนี้สินอันดับแรกคือ สหกรณ์ออมทรัพย์ครู อันดับสองคือธนาคาร อันดับสามคือ บุคคลทั่วไป สาเหตุการเกิดหนี้สินมาจากซื้อสร้างที่อยู่อาศัย นำไปใช้จ่ายประจำวัน และการผ่อนรถยนต์ ตามลำดับ ความคิดเห็นต่อแนวทางการแก้ไขคือการจัดตั้งเงินทุนหมุนเวียน

สุลักษณ์ เสี่ยมลักษณ์ (2544: 65-68) ได้ศึกษา ภาวะการมีหนี้สินและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะหนี้สินของข้าราชการตำรวจน้ำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ภาวะการมีหนี้สินและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะหนี้สินของข้าราชการตำรวจน้ำ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีบิดามารดาและญาติพี่น้องให้ความช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่าย เมื่อมีปัญหา มีญาติพี่น้องให้การช่วยเหลือ กลุ่มตัวอย่างมีเงินออมสำหรับซื้อรถยนต์ รถจักรยานยนต์ บิน ได้ในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่มีเงินเดือนละรายได้เสริมรวมรายได้จากครอบครัวแต่ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในครอบครัวและมีหนี้สินจากสินค้าเงินผ่อน การใช้เครดิต และการกินเชื่อ โดยส่วนใหญ่เห็นว่าตนเองไม่ฟุ่มเฟือย การเป็นหนี้สินนั้นจะเป็นหนี้สหกรณ์ออมทรัพย์ หนี้ธนาคาร และผู้ปล่อยกู้ตามลำดับ ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีหนี้สินของข้าราชการตำรวจน้ำ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง สถานภาพสมรส เงินเดือน รายได้

เกษรา มานันตพงศ์ (2546: 72-76) ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครู สังกัดสถาบัน เทคโนโลยีราชชมงคล (R.I.T) ภาคเหนือ การวิจัยครั้งนี้ปรากฏผลว่า (1) ลักษณะพื้นฐานของครอบครัวข้าราชการครู ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง และสถานภาพของครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัว แต่จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (2) รายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (3) วงจรชีวิตครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (4) การใช้บัตรเครดิต จำนวนบัตรเครดิตที่ใช้ ระยะเวลาชำระคืน และการจดบันทึกการใช้บัตรเครดิตไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ แต่มูลค่าการใช้จ่ายบัตรเครดิตต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (5) รูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัวข้าราชการครู มีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ โดยภาพรวมครอบครัวข้าราชการครูมีรูปแบบการดำเนินชีวิตในการใช้จ่ายทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลางและ (6) การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวข้าราชการครูมีความสัมพันธ์กับการจัดการรายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ทิพพาศรี อินทะกุล (2547: 67) ศึกษามูลเหตุภาวะหนี้สินและความต้องการในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในโครงการเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครูมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามูลเหตุภาวะหนี้สินและความต้องการในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในโครงการเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู และเปรียบเทียบความต้องการในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู โดยจำแนกตามเพศ อายุ อาขุราชากร และระดับเงินเดือน ผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษามูลเหตุ ภาวะหนี้สินและความต้องการในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู สังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในโครงการเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู มูลเหตุสำคัญที่ทำให้มีหนี้สินของข้าราชการครูในโครงการเงินทุนหมุนเวียน ส่วนใหญ่มีหนี้สินหลังจากเข้ารับราชการครู มูลเหตุสำคัญที่ทำให้ข้าราชการครูมีหนี้สินเนื่องจากนำไปซื้อหรือสร้างบ้าน มีความสำคัญเป็นลำดับแรก และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซื้อหรือผ่อนรถยนต์หรือจักรยานยนต์ ลงทุนทำอาชีพเสริม เพื่อพัฒนาตนเอง เพื่อการศึกษานูตร เพื่อเลี้ยงดูบิดา มารดา ซื้อหรือผ่อนเครื่องใช้ไฟฟ้าและอันดับสุดท้ายเพื่อการรักษาตนเอง จากมูลเหตุที่ทำให้เกิดหนี้สินที่พบดังกล่าว น่าจะเป็นเพราะเมื่อเข้ารับราชการครูแล้วโดยทั่วไปคนจะเข้าใจว่าเป็นอาชีพที่มั่นคง เป็นอาชีพที่มีเกียรติและศักดิ์ศรี เป็นที่น่ายกย่องนับถือของบุคคลทั่วไป ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ข้าราชการครูจะต้องทำตัวให้สมเกียรติและศักดิ์ศรี ที่จะทำให้เป็นที่ยกย่องนับถือของบุคคลทั่วไป และเป็นที่ยอมรับในสังคม จึงจำเป็นต้องกู้ยืมเงินเพื่อมีบ้าน นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ตำรวจ จงเจริญ (2544: 207) ศึกษาวิจัยปัญหาหนี้สินข้าราชการครู 2544 ปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการครูในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่มีหนี้สินที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ โดยเลือกสุ่มข้าราชการครูเพื่อมาเป็นตัวอย่างทั้งสิ้น 800 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบ 2 ชั้น ถือเป็นอุปสรรคสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้ประสิทธิภาพ การทำงาน และความศรัทธาในอาชีพครูลดลงอย่างมาก และเป็นอุปสรรคต่อการ

ปฏิรูปการศึกษาของชาติในปัจจุบัน เพื่อแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู จากการศึกษาข้อมูลพบว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้ตัวอย่างกลุ่มนี้จำเป็นต้องกู้ยืมเงินหรือสร้างหนี้ ประกอบด้วยเหตุผล 3 ประการคือ 1) เพื่อการจัดหาที่อยู่อาศัย 2) เพื่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และ 3) เพื่อการใช้จ่ายในการศึกษาบุตร สำหรับสาเหตุรองลงมาและเชื่อว่ามีส่วนสำคัญในการสร้างหนี้สินของข้าราชการครู ได้แก่ การจัดหาพาหนะและเครื่องใช้ไฟฟ้าเพื่ออำนวยความสะดวกและ ส่งเสริมฐานะทางสังคม การใช้จ่ายเพื่อยกระดับตนเองในทางการศึกษา การนำไปใช้หนี้ที่มีอยู่เดิม และนำไปส่งเสียเลี้ยงดูบิดา-มารดา

ห้องศรี นิติมานพ (2547: 83-86) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถานะทางเศรษฐกิจกับ หนี้สินของครอบครัวข้าราชการศูนย์กลางสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัย หนี้สินของครอบครัว จากการศึกษาพบว่า ครอบครัวข้าราชการจำนวน 250 ครอบครัว มีครอบครัว ที่มีหนี้สิน จำนวน 186 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 74.40 และครอบครัวที่ไม่มีหนี้สิน จำนวน 64 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 25.60 ครอบครัวข้าราชการที่มีหนี้สินมีการกู้เงินจากแหล่งเงินกู้ต่างๆ มากกว่า 1 แห่ง โดยกู้จากสหกรณ์ออมทรัพย์สูงสุด คิดเป็นร้อยละ 39.89 รองลงมา จากธนาคาร ของรัฐบาล คิดเป็นร้อยละ 17.10 จากธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 16.32 จากแหล่งขาย สินค้าเงินผ่อนต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 10.88 จากบุคคลอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 5.95 จากบริษัท เงินทุนหลักทรัพย์ต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 4.16 จากแหล่งอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 3.63 และจาก สวัสดิการที่ทำงานคิดเป็นร้อยละ 2.07 ครอบครัวข้าราชการที่หนี้สินมีการกู้ยืมจากแหล่งกู้ มากกว่า 1 แห่ง และในการกู้แต่ละแห่งก็เพื่อวัตถุประสงค์หลายอย่าง การกู้ยืมจากธนาคารต่าง ๆ เพื่อซื้ออสังหาริมทรัพย์ บ้าน ที่ดิน มากที่สุด จากสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อซื้อรถยนต์ มากที่สุด และจากแหล่งสินค้าเงินผ่อนเพื่อซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ มากที่สุด

ประเคิม แสนสิงห์ (2547: 52-57) ศึกษาภาวะหนี้สินของข้าราชการครู โรงเรียน มัธยมศึกษา อำเภอนาทม จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่าภาวะหนี้สินของข้าราชการครูเกิดจาก แหล่งหนี้คือ อันดับที่ 1 สหกรณ์ออมทรัพย์ครู มากที่สุด อันดับที่ 2 ธนาคารของรัฐ และอันดับที่ 3 เป็นหนี้กับบุคคลทั่วไป สาเหตุแห่งการเป็นหนี้สินของข้าราชการครูส่วนมากเกิดจาก อันดับที่ 1 การใช้จ่ายเพื่อชีวิตประจำวันมากที่สุด รองลงอันดับที่ 2 มาใช้จ่ายเพื่อซื้อหรือสร้างที่อยู่อาศัย อันดับที่ 3 การใช้จ่ายเพื่อพัฒนาตนเอง อันดับที่ 4 ใช้จ่ายในหน้าที่การงาน อันดับที่ 5 ใช้จ่ายเพื่อ การศึกษาของตนเอง อันดับที่ 6 ใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของบุตร ประเภทหนี้ด้านสินค้าฟุ่มเฟือยและ สิ่งอำนวยความสะดวก อันดับที่ 1 ซื้อคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล อันดับที่ 2 ซื้อเครื่องซักผ้า อันดับที่ 3 ซื้อเครื่องรับโทรทัศน์ อันดับที่ 4 ซื้อผู้เขียน อันดับที่ 5 ซื้อเครื่องเล่น DVD/VCD อันดับที่ 6 ซื้อเครื่องเสียง หนี้สินข้าราชการครูเกี่ยวกับด้านสังคม อันดับ 1 อุปการะบิดามารดา

อันดับที่ 2 ช่วยงานประเพณีชุมชน อันดับที่ 3 ช่วยญาติพี่น้อง อันดับที่ 4 ช่วยงานวัดงานบุญ งานสาธารณะ อันดับที่ 5 ชดใช้หนี้สินแทนบิดามารดา อันดับที่ 6 ช่วยเพื่อนหรือเพื่อนบ้าน

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐร่วมกับศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ (2550: 1-8) ได้ทำการสำรวจเรื่องทัศนคติของประชาชนต่อเศรษฐกิจพอเพียง:กรณีศึกษาตัวอย่างประชาชน 18 จังหวัด การสำรวจครั้งนี้กระทำขึ้นระหว่างวันที่ 3 มกราคม – 15 มกราคม 2550 จาก 18 จังหวัดทั่วประเทศ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี สุพรรณบุรี พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง เชียงใหม่ กำแพงเพชร แพร่ นครราชสีมา ร้อยเอ็ด นครพนม นครศรีธรรมราช ตรัง กระบี่ ชลบุรี ระยอง และปราจีนบุรี ผลสำรวจ พบว่าประเด็นที่คนส่วนใหญ่มีความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันว่าเป็นเศรษฐกิจพอเพียง คือ การมีคุณธรรม (91.57%) ของกลุ่มตัวอย่างตอบว่า เรื่องนี้อยู่ในเศรษฐกิจพอเพียงขณะที่ (89.72%) ตอบว่าการมีความรู้ ความพอประมาณ (86.52%) การมีเหตุผล (86.43%) และการไม่ก่อหนี้ (81.39%) จากผลการสำรวจนี้ สามารถพิจารณาได้ว่า คนส่วนใหญ่มองว่า เศรษฐกิจพอเพียง คือ การพึ่งตนเอง และตีความ “การพึ่งตนเอง” ว่า ตนเองมีเท่าไร ก็ใช้เท่านั้น ไม่ควรใช้เงินเกินความจำเป็น หรือใช้เงินมากเกินไป จนเป็นสาเหตุของการก่อหนี้ ผลสรุปจากการสำรวจความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ฉบับนี้ พบว่า คนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในเศรษฐกิจพอเพียงในระดับหนึ่ง แต่ความเข้าใจนั้น อาจมีแตกต่างกัน ไม่ได้ไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่เป็นประเด็นปัญหาสำคัญ จากการสำรวจในครั้งนี้

วุฒิชัย เชื้อวงศ์พรหม (2543: 131-142) ทำการศึกษาเรื่องการใช้บัตรเครดิตใน

สังคมไทย ศึกษาพฤติกรรมการใช้บัตรเครดิต ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการนั้น ความถี่ของจำนวนครั้ง และจำนวนเงินโดยเฉลี่ยต่อเดือนที่ผู้ใช้บัตรนำไปซื้อสินค้าหรือบริการ มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ แต่ในกรณีของความถี่ในการใช้บัตรเครดิตตามสถานที่หรือประเภทธุรกิจ และความถี่จำแนกตามประเภทการชำระค่าสินค้าหรือบริการ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่ใช้บัตรเครดิตในการซื้อสินค้ามากกว่าการซื้อบริการ ศึกษาจำนวนบัตรเครดิตที่พกพาของผู้ใช้บัตรทอง และผู้ใช้บัตรเงินนั้นพบว่า มีจำนวนเฉลี่ยแตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้ใช้บัตรทองมีจำนวนบัตรเครดิตที่พกพาเฉลี่ยสูงกว่าผู้ถือบัตรเงิน ผู้ใช้บัตรทองสามารถเลือกหาสิ่งต่าง ๆ ที่อำนวยความสะดวกในการซื้อสินค้าและบริการได้มากกว่าผู้ใช้บัตรเงิน เนื่องจากผู้ใช้บัตรทองจะมีแหล่งเงินที่หลากหลาย และสามารถอำนวยความสะดวกในการจับจ่ายใช้สอยได้มากกว่าผู้ใช้บัตรเงิน ทำให้บัตรทองมีโอกาสเลือกวิถีทางในการจับจ่ายใช้สอยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของในการดำเนินชีวิต

อมรรัตน์ พลอยบุษย์ (2547: 67-79) ทำการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี มีความเป็นอิสระกับเพศ อายุ สถานะภาพ การศึกษา และรายได้ แสดงว่ากลุ่มผู้ถือบัตรเครดิต มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงในการบริโภค ที่ไม่ขึ้นอยู่กับเพศ อายุ สถานะภาพ การศึกษา และรายได้ซึ่งจากการสำรวจและทดสอบ พบว่า ต่างก็มีพฤติกรรมในการบริโภคเปลี่ยนแปลงไปเมื่อมีบัตร มากกว่าไม่เปลี่ยนแปลง คือเปลี่ยนแปลงไปเมื่อมีบัตร มีจำนวน 62 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 62.62 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และไม่เปลี่ยนแปลงเมื่อมีบัตร มีจำนวน 37 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 37.37 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด สาเหตุที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้บัตรมากที่สุด คือ ใช้จ่ายได้มากขึ้น มีจำนวน 32.32 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จากการศึกษาพบว่า การเพิ่มอำนาจในการจับจ่ายใช้สอยความสะดวก และการให้บริการที่ดีของสถาบันผู้ออกบัตรเครดิตกับร้านค้าที่รับบริการ โดยเฉพาะการคิดดอกเบี้ยหรือค่าธรรมเนียมที่ถูก เป็นปัจจัยที่ทำให้พฤติกรรมในการบริโภคของกลุ่มผู้ถือบัตรเครดิตเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 โดยมีค่าสัมสิทธิ์แห่งการกำหนดเท่ากับ 0.424

สวนดุสิตโพลได้ทำการสำรวจความคิดเห็นด้านความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ปริยานุช พิบูลสรารุช 2549: 4-5 ค้นคืนวันที่ 24 มิถุนายน 2550 จาก <http://www.sufficiencyeconomy.org>) พบว่าปัจจุบัน การรับรู้มีอยู่ 2 ประเภทคนที่รู้เข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างชัดเจนและนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต คนที่ไม่เข้าใจปรัชญาอย่างลึกซึ้งเพราะไม่ได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง สิ่งที่ประชาชนเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง การรู้จักพอดี พอประมาณ ไม่โลภ ร้อยละ 52.76 การกินอยู่อย่างประหยัดเหมาะสมกับฐานะ ร้อยละ 32.76 การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าเพียงพอ ร้อยละ 5.05 ความมีเหตุผล/การใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล ร้อยละ 3.94 การดำรงชีวิตความเป็นอยู่ที่พึ่งพาตนเองได้ ร้อยละ 2.67 การกินดี อยู่ดีมีรายได้สมดุลกับรายจ่าย ร้อยละ 1.81 ประชาชน กว่าร้อยละ 80 สามารถนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ได้กับทุกเรื่องในชีวิตประจำวัน เช่น การประหยัด การรู้จักคิด เพิ่มความรอบคอบให้กับตนเอง (ปริยานุช พิบูลสรารุช 2549: 5 ค้นคืนวันที่ 24 มิถุนายน 2550 จาก <http://www.sufficiencyeconomy.org>)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) วิธีการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล รายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ในการศึกษาครั้งนี้คือครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี จำนวน 47,521 ครอบครัว ประกอบด้วย

กลุ่มยานยนต์/ชิ้นส่วนรถยนต์	มีจำนวน	13,578	ครอบครัว
กลุ่มคอมพิวเตอร์/อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์	มีจำนวน	8,456	ครอบครัว
กลุ่มเครื่องครัว/อุปกรณ์/พลาสติกขึ้นรูป	มีจำนวน	8,456	ครอบครัว
อุตสาหกรรมคลังสินค้าและบริการขนส่ง	มีจำนวน	5,478	ครอบครัว
รวม		47,521	ครอบครัว

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือครอบครัวของพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี โดยพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นคนในครอบครัวเป็นผู้ให้ข้อมูล กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multistage random sampling) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1.2.1 กำหนดหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างคือพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ซึ่งใช้การกำหนดหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจาก ประชากรจำนวนทั้งสิ้น 47,521 ครอบครัว ใช้สูตรการคำนวณของ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 399 คน โดยกำหนดให้มีระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ และให้ค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5 เปอร์เซ็นต์ ($e = .05$) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างคำนวณได้จากสูตรของ Taro Yamane ดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

N = ขนาดของประชากร = 47,521 คน
e = ความคลาดเคลื่อนเท่าที่จะยอมรับได้ = 0.05

แทนค่า

$$n = \frac{47,521}{1 + 47,521 \times 0.05^2}$$

n = 399 คน

1.2.2 จำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรของโรงงานแต่ละ

ประเภท

1.2.3 จำนวนกลุ่มตัวอย่างพนักงานในแต่ละโรงงาน ซึ่งจะได้โรงงานละ 2-5 คน

ตามประเภทโรงงาน ดังตารางที่ 3.1

1.2.4 สุ่มตัวอย่างอย่างง่ายโดยการจับสลากรายชื่อพนักงานที่มีครอบครัวของแต่ละโรงงาน โดยการสุ่มแบบไม่แทนที่ ให้ได้จำนวนตามต้องการในแต่ละโรงงาน

ตารางที่ 3.1 การคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงงาน โดยเทียบสัดส่วนมีดังนี้

ประเภทของโรงงาน	ประชากร (ครอบครัว)	จำนวน โรงงาน	จำนวนตัวอย่าง แต่ละโรงงาน (ครอบครัว)	กลุ่มตัวอย่าง (ครอบครัว)
กลุ่มยานยนต์/ชิ้นส่วนรถยนต์	13,578	40	3	120
กลุ่มคอมพิวเตอร์/อุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์	8,456	40	2	80
กลุ่มเครื่องครัว/อุปกรณ์/พลาสติก ขึ้นรูป	8,456	25	3	75
อุตสาหกรรมคลังสินค้าและ บริการขนส่ง	5,478	15	3	45
อุตสาหกรรมสิ่งทอเส้นใย/สี/ กระดาษพิมพ์และอื่น ๆ	11,553	20	5	100
รวม	47,521	140	16	420

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ลักษณะเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นและพัฒนาขึ้นเอง แบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ครอบคลุมพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย อายุ เพศ วุฒิการศึกษา สถานภาพสมรสของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวนอัตราพึงพิงในครอบครัว รายได้ของครอบครัว เป็นแบบสอบถามชนิดมีตัวเลือกให้ และเติมคำหรือเติมข้อความในช่องว่าง

ส่วนที่ 2 หนี้สินของครอบครัวและการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต เป็นแบบสอบถามชนิดมีตัวเลือก ให้เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ เกี่ยวกับสภาพการมีหนี้สิน การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต แหล่งเงินกู้ การชำระหนี้สิน

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว เป็นแบบตรวจสอบรายการวัดระดับการปฏิบัติ 3 ระดับ คือ ปฏิบัติทุกครั้ง ปฏิบัติบางครั้ง และไม่ปฏิบัติ จำนวน 30 ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

การปฏิบัติ	คะแนน
ปฏิบัติทุกครั้ง	2
ปฏิบัติบางครั้ง	1
ไม่ปฏิบัติ	0

การกำหนดระดับการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว ใช้การนำคะแนนทุกข้อมารวมกันหารด้วยจำนวนข้อเพื่อหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) แล้วประเมินว่าครอบครัวของพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี มีการวางแผนในระดับใด ตามเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย

1.50 -2.00 หมายถึง ปฏิบัติในระดับมาก

1.00-1.49 หมายถึง ปฏิบัติในระดับปานกลาง

ต่ำกว่า 1.00 หมายถึง ปฏิบัติในระดับน้อย

ส่วนที่ 4 การดำเนินชีวิตของครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ใช้สอบถามรูปแบบการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการให้คะแนนดังนี้

5 คือ มากที่สุด	หมายถึง มีการปฏิบัติ/มีความคิดเห็นในเรื่องนั้นมากที่สุด
4 คือ มาก	หมายถึง มีการปฏิบัติ/มีความคิดเห็นในเรื่องนั้นมาก
3 คือ ปานกลาง	หมายถึง มีการปฏิบัติ/มีความคิดเห็นในเรื่องนั้นปานกลาง
2 คือ น้อย	หมายถึง มีการปฏิบัติ/มีความคิดเห็นในเรื่องนั้นน้อย
1 คือ น้อยที่สุด	หมายถึง มีการปฏิบัติ/มีความคิดเห็นในเรื่องนั้นน้อยที่สุด

ในการแปลผลระดับคะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถามที่เป็นข้อความเชิงบวก ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การตัดสินคะแนนเฉลี่ยของประคอง กรรณสูตร (2542) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.50-5.00 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ/ความคิดเห็นด้วยในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ/ความคิดเห็นด้วยในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00-2.49 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ/ความคิดเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

ส่วนการแปลผลระดับคะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถามที่เป็นข้อความเชิงลบในเรื่องการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านภูมิคุ้มกันด้านวัตถุ/ ภูมิคุ้มกันบพพร้อม และภูมิคุ้มกันด้านสังคม/ภูมิคุ้มกันบพพร้อม (แบบสอบถามส่วนที่ 4 ข้อที่ 8-12 เป็นข้อความเชิงลบ) ผู้วิจัยกลับคะแนนเป็นค่าระดับความคิดเห็นในเชิงบวก และใช้เกณฑ์ตัดสินคะแนนเฉลี่ยเช่นเดียวกับแบบสอบถามที่เป็นข้อความเชิงบวก

2.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามที่ใช้สอบถามครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ดังนี้

2.2.1 การหาความตรงเชิงเนื้อหา (Validity) ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามตามแนวความคิดในการศึกษา แล้วนำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหา จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความตรงของเนื้อหาแบบสอบถามในแต่ละข้อว่าตรงตามจุดมุ่งหมายในการศึกษาครั้งนี้หรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยได้พิจารณาจากสอดคล้องของความเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งสามท่าน ได้ค่าความคิดเห็นสอดคล้องกับแบบสอบถามค่า IOC = 1 ของแบบสอบถามทั้ง 4 ส่วน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิมีข้อเสนอในเรื่องการปรับการใช้คำที่

เป็นพูดให้เป็นภาษาเขียนในบางข้อ ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับแก้ไขแล้วนำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้งก่อนการนำไปทดสอบความเที่ยงของแบบสอบถาม

2.2.2 การหาความเที่ยง (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบ (Pretest) กับครอบครัวพนักงานในกลุ่มบริษัท โตไคเค็นปูน จำนวน 30 ราย ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างแต่มีลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ศึกษาจริง มาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงโดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) แบบสอบถามในส่วนที่ 3 การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.87 และส่วนที่ 4 การดำเนินชีวิตของครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.85 จากนั้นนำผลการวิเคราะห์มาปรับปรุงแบบสอบถามและนำไปปรึกษาคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้งก่อนการดำเนินการเก็บข้อมูลต่อไป

3. การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัย เป็นผู้ดำเนินการส่งแบบสอบถามและเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยมีการดำเนินการดังนี้

3.1.1 ดำเนินการขอหนังสือในการขอความอนุเคราะห์การเก็บข้อมูล จากประธานกรรมการประจำสาขาวิชามนุษย์นิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ไปยังประธานกรรมการการบริหารนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

3.1.2 ประสานงานกับผู้จัดการฝ่ายบุคคลของโรงงานต่าง ๆ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอส่งแบบสอบถามและนัดวันรับแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเองภายในเวลาที่กำหนด

3.1.3 ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปจำนวน 420 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์คืนมา 320 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 76.10

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ในการวิเคราะห์ข้อมูล และใช้สถิติดังนี้

4.1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์จำนวนและร้อยละ

4.2 หนี้สินของครอบครัวพนักงานและการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ

4.3 การวางแผนค่าใช้จ่ายของครอบครัวพนักงาน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ

4.4 การดำเนินชีวิตของครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.5 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงาน ใช้สถิติวิเคราะห์ สหสัมพันธ์ และสถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple regression analysis)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาหนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ปัจจัยที่มีต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี จำนวน 320 คน ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษาเป็น 5 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 หนี้สินของครอบครัวพนักงานและการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต

ส่วนที่ 3 การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวพนักงาน

ส่วนที่ 4 การดำเนินชีวิตของครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ส่วนที่ 5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงาน

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

สถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ อายุ เพศ สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษา อายุของบุคคลที่ใช้จ่ายจากรายได้ของครอบครัว ด้วยค่าร้อยละ ส่วนจำนวนรายได้ประจำของครอบครัว รายได้เสริม ของสมาชิกในครอบครัว รายจ่ายรวมของครอบครัว อัตราพึงพิง วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รายละเอียดดังตารางที่ 4.1 - 4.4

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของกรอบครัวพนักงานจำแนกตามลักษณะพื้นฐานด้านประชากร

(n = 320)

ลักษณะพื้นฐานด้านประชากร	จำนวน	ร้อยละ
อายุ ($\bar{X}$ = 33.8 ปี, SD = 8.386 ปี สูงสุด = 60 ปี ต่ำสุด = 21 ปี)		
21 – 30 ปี	108	33.8
31 – 40 ปี	146	45.6
41 – 50 ปี	55	17.2
51 – 60 ปี	11	3.4
เพศ		
ชาย	175	54.7
หญิง	145	45.3
สถานภาพสมรส		
คู่	172	53.8
โสด	136	42.5
หม้าย/ หย่า	12	3.8
วุฒิการศึกษา		
ประถมศึกษาตอนต้น	9	2.8
ประถมศึกษาตอนปลาย	22	6.9
มัธยมศึกษาตอนต้น	36	11.3
มัธยมศึกษาตอนปลาย	77	24.1
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)	27	8.4
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)	57	17.8
ปริญญาตรี	91	28.4
ปริญญาโท	1	0.3

จากตารางที่ 4.1 พบว่า อายุ ของกลุ่มตัวอย่างมีอายุอยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปี จำนวนมากที่สุด ร้อยละ 45.6 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 21-30 ปี ร้อยละ 33.8 ช่วงอายุ 41-50 ปี ร้อยละ 17.2 และช่วงอายุ 51-60 ปี น้อยที่สุดร้อยละ 3.4 และ อายุเฉลี่ย 33.8 ปี อายุต่ำสุด 21 ปี อายุมากที่สุด 60 ปี ส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 54.7 เพศหญิง ร้อยละ 45.3 สถานภาพสมรสคู่แล้วมากที่สุดร้อยละ 53.8 โสด ร้อยละ 42.5 และหม้าย/หย่าร้อยละ 3.8 ส่วนวุฒิการศึกษาสูงสุด ระดับ

ปริญญาตรี ร้อยละ 28.4 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 24.1 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ร้อยละ 17.8 ระดับปริญญาโทน้อยที่สุดร้อยละ 0.3

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรายได้ประจำ รายได้เสริม รายได้รวมและรายจ่ายรวมต่อเดือนของครอบครัวพนักงาน

(n = 320)

รายการ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม
รายได้เฉลี่ยของสมาชิก รวมกัน/เดือน	2,598	55,000	22,865.87	12,400.07	20,000.00	20,000.00
รายได้เสริมเฉลี่ยของ สมาชิกรวมกัน/เดือน (เฉพาะครอบครัวที่มี รายได้เสริม 45 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 14.06 ของ ครอบครัวพนักงาน)	1,600	40,000	3,563.81	5,706.76	3,040	3,000
รายได้รวมเฉลี่ยของ สมาชิก/เดือน	6,000	83,000	26,429.68	14,074.21	25,000.00	20,000.00
รายจ่ายรวมในครอบครัว เฉลี่ย/เดือน	2,000	40,000	15,673.64	8,002.70	14,000.00	10,000.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่าค่าเฉลี่ยของรายได้ของสมาชิกรวมกัน 22,865.87 บาท/เดือน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 12,400.074 ค่าสูงสุด 55,000 บาท ค่าต่ำสุด 2,598 บาท ค่ามัธยฐาน 20,000 บาท ค่าฐานนิยม 20,000 บาท ค่าเฉลี่ยของรายได้เสริมเฉลี่ยของสมาชิกรวมกัน 3,563.81 บาท/เดือน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5,706.76 ค่ามัธยฐาน 3,040 ค่าฐานนิยม 3,000 (เฉพาะครอบครัวที่มีรายได้เสริม 45 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 14.06 ของครอบครัวพนักงาน) ค่าเฉลี่ยรายได้รวมเฉลี่ยของสมาชิกรวมกัน 26,429.68 บาท/เดือน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 14,074.21 สูงสุด 83,000 บาท ค่าต่ำสุด 6,000 บาท ค่ามัธยฐาน 25,000 บาท ค่าฐานนิยม 20,000 บาท และค่าเฉลี่ยรายจ่ายรวมในครอบครัวเฉลี่ยรวมกัน 15,673.64 บาท/เดือน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 8,002.70 สูงสุด 40,000 บาท ค่าต่ำสุด 2,000 บาท ค่ามัธยฐาน 14,000.00 ค่าฐานนิยม

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละ ของอัตราพึงพิงของครอบครัวพนักงาน

(n = 320)

อัตราพึงพิง	จำนวน (ครอบครัว)	ร้อยละ
อัตราพึงพิง ($\bar{X} = 1.10$ คน ,SD=1.28 คน)	254	79.37
ไม่มีอัตราพึงพิง	66	20.63

จากตารางที่ 4.3 พบว่าครอบครัวพนักงานมีบุคคลที่เป็นอัตราพึงพิงจำนวน 254 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 79.37 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวนผู้พึงพิงทั้งสิ้น 352 คน ค่าเฉลี่ย 1.10 คน/ครอบครัว ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.28 คน ครอบครัวที่ไม่มีอัตราพึงพิง จำนวน 66 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 20.63 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของจำนวนอัตราพึงพิงของครอบครัวพนักงาน

(n = 320)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
อายุต่ำกว่า 15 ปี ($\bar{X} = 0.80$ คน , SD = 1.01 คน)		
1 - 2 คน	166	51.87
3 - 4 คน	11	3.43
5 - 6 คน	1	0.31
7 - 8 คน	0	0
9 - 10 คน	1	0.31
อายุมากกว่า 60 ปี ($\bar{X} = 0.30$ คน , SD = 0.66 คน)		
1 - 2 คน	64	20.00
3 - 4 คน	11	3.43

จากตารางที่ 4.4 พบว่าครอบครัวพนักงาน 179 ครอบครัว (ร้อยละ 55.94) มีผู้พึงพิงที่อายุต่ำกว่า 15 ปี โดยส่วนใหญ่ (166 ครอบครัว) ผู้พึงพิงที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี จำนวน 1-2 คน ค่าเฉลี่ย 0.80 คน/ครอบครัว ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.01 คน ส่วนอีก 141 ครอบครัว (ร้อยละ

44.06) ไม่มีผู้พึ่งพิงอายุต่ำกว่า 15 ปี ครอบครัวพนักงาน 75 ครอบครัว (ร้อยละ 23.44) มีผู้พึ่งพิงที่อายุมากกว่า 60 ปี โดยส่วนใหญ่ 64 ครอบครัว มีผู้พึ่งพิงที่อายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 1-2 คน ค่าเฉลี่ย 0.30 คน/ครอบครัว ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.66 ครอบครัวที่ไม่มีผู้พึ่งพิง ที่อายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 245 คน (ร้อยละ 76.56)

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์หนี้สินของครอบครัวพนักงานและการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต

ผลการวิเคราะห์หนี้สินของครอบครัวพนักงานและการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต ผู้วิจัย
วิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ดังตารางที่ 4.5 - 4.7

ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละของครอบครัวพนักงานจำแนกตาม การมีหนี้สิน แหล่งเงิน
ที่เป็นหนี้และสาเหตุของการเป็นหนี้ และวัตถุที่ก่อให้เกิดหนี้สิน

(n = 320)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ครอบครัว		
มีหนี้สิน	262	81.9
ไม่มีหนี้สิน	58	18.1
แหล่งเงินที่เป็นหนี้สิน		
ธนาคาร	158	49.4
บริษัททางการเงิน	115	35.9
แหล่งเงินกู้ยืมระบบ	47	14.7
เพื่อน	27	8.4
พี่น้อง	25	7.8
จากร้านค้า	20	6.3
สวัสดิการพนักงานของบริษัท	17	5.3
อื่นๆ	9	2.8

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
สาเหตุของการเป็นหนี้สิน		
นำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน	119	37.2
ปลูกบ้าน/ซื้อบ้าน	103	32.2
ซื้อรถยนต์	94	29.4
ส่งให้ลูกเรียน	62	19.4
ซื้อรถจักรยานยนต์	40	12.5
อื่น ๆ	13	4.1
ในแต่ละเดือนนำเงินชำระผ่อนส่ง		
รถจักรยานยนต์	66	20.6
อื่น ๆ ได้แก่ กู้ยืมคิซิตอล	41	12.8
โทรศัพท์	31	9.7
โทรทัศน์	24	7.5
คอมพิวเตอร์	22	6.9
เครื่องซักผ้า	16	5.0
ตู้เย็น	12	3.8
เครื่องปรับอากาศ	6	1.9
วิทยุ	2	0.6

จากตารางที่ 4.5 พบว่าครอบครัวพนักงานที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีหนี้สินร้อยละ 81.9 ไม่มีหนี้สินร้อยละ 18.1 แหล่งที่เป็นหนี้สินมากที่สุดคือธนาคาร (ร้อยละ 49.4) รองลงมา บริษัททางการเงิน (ร้อยละ 35.9) และ แหล่งเงินกู้นอกระบบ (ร้อยละ 14.7) สาเหตุของการเป็นหนี้สินพบว่ามีสาเหตุจากการกู้เพื่อนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน (ร้อยละ 37.2) รองลงมาคือกู้เพื่อนำไปปลูกบ้าน/ซื้อบ้าน (ร้อยละ 32.2) ซื้อรถยนต์ (ร้อยละ 29.4) ส่งให้ลูกเรียน (ร้อยละ 19.4) ซื้อรถจักรยานยนต์ (ร้อยละ 12.5) และในแต่ละเดือนมีการนำเงินผ่อนส่งรถจักรยานยนต์มากที่สุด (ร้อยละ 20.6) รองลงมาผ่อนส่งโทรศัพท์ (ร้อยละ 9.7) โทรทัศน์ (ร้อยละ 7.5) คอมพิวเตอร์ (ร้อยละ 6.9) เครื่องซักผ้า (ร้อยละ 5.0) ตู้เย็น (ร้อยละ 3.8) เครื่องปรับอากาศ (ร้อยละ 1.9) และ วิทยุ (ร้อยละ 0.6)

ตารางที่ 4.6 จำนวน และร้อยละของจำนวนครอบครัวพนักงานที่มีหนี้สิน จำนวนมีหนี้สิน 262 ครอบครัว (ร้อยละ 81.9)

(n = 320)

รายการ		จำนวน	ร้อยละ
1,000 – 25,000	บาท	85	26.6
25,001 – 50,000	บาท	43	13.4
50,001 – 75,000	บาท	4	1.3
75,001 – 100,000	บาท	23	7.2
100,001 – 250,000	บาท	22	6.9
250,001 – 500,000	บาท	46	14.4
500,001 – 750,000	บาท	11	3.4
750,001 – 1,000,000	บาท	16	5.0
มากกว่า 1,000,000	บาท	12	3.7
ค่าเฉลี่ยจำนวนหนี้สิน		207,795.9	บาท
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		333,591.5	บาท
ค่าต่ำสุด		1,000.0	บาท
ค่าสูงสุด		1,710,000.0	บาท

จากตารางที่ 4.6 พบว่า หนี้สินของครอบครัวพนักงานซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง มีหนี้สินสูงสุด จำนวน 1,000 - 25,000 บาท (ร้อยละ 26.6) รองลงมา 250,001 – 500,000 บาท (ร้อยละ 14.4) 25,001 – 50,000 บาท (ร้อยละ 13.4) และ 50,001 – 75,000 บาท น้อยที่สุด (ร้อยละ 1.3) ค่าเฉลี่ยจำนวนหนี้สินเท่ากับ 207,795.9 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 333,591.5 บาท ค่าต่ำสุด 1,000 บาท ค่าสูงสุด 1,710,000.0 บาท

ตารางที่ 4.7 จำนวน และ ร้อยละของการใช้บัตรเครดิตของครอบครัวพนักงาน

(n = 320)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ครอบครัว		
ไม่มีบัตรเครดิต	186	58.1
มีบัตรเครดิต	134	41.9
ครอบครัวถือบัตรเครดิต		
จำนวน 1 ใบ	88	65.7
จำนวน 2 ใบ	23	17.2
จำนวน 3 ใบ	13	9.7
จำนวน 4 ใบ และมากกว่า	10	7.4
สาเหตุที่ใช้บัตรเครดิต		
สามารถซื้อสินค้า/บริการได้ก่อนแล้วชำระ เงินภายหลัง	92	32.3
สามารถผ่อนชำระค่าใช้จ่ายได้	77	27.0
สะดวกและปลอดภัยไม่ต้องพกพาเงินสดมาก	58	20.4
ถอนเงินจำตู้ ATM ได้	51	17.9
อื่น ๆ	7	2.4
ใช้บัตรเครดิตเพื่อจ่ายในเรื่อง		
ซื้อของใช้ประจำวัน	89	47.8
ใช้แทนเงินสด	60	32.3
รับประทานอาหารนอกบ้าน	16	8.6
นันทนาการ	11	5.9
อื่น ๆ	10	5.4

(กลุ่มตัวอย่างตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างไม่ใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต (ร้อยละ 58.1) มีการใช้บัตรเครดิต (ร้อยละ 41.9) ครอบครัวมีบัตรเครดิตจำนวน 1 ใบมากที่สุด (ร้อยละ 65.7) รองลงมา 2 ใบ (ร้อยละ 17.2) มี 3 ใบ (ร้อยละ 9.7) และตั้งแต่ 4 ใบ ขึ้นไป (ร้อยละ 7.4) สาเหตุที่ใช้

บัตรเครดิตเพราะสามารถซื้อสินค้า/บริการได้ก่อนแล้วชำระ เงินภายหลัง (ร้อยละ 32.3) รองลงมาสามารถผ่อนชำระค่าใช้จ่ายได้ (ร้อยละ 27.0) สะดวกและปลอดภัยไม่ต้องพกพาเงินสดมาก (ร้อยละ 20.4) ถอนเงินจากตู้ ATM ได้ (ร้อยละ 17.9) และส่วนใหญ่ใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตในเรื่องการซื้อของใช้ประจำวัน (ร้อยละ 47.8) รองลงมา ใช้แทนเงินสด (ร้อยละ 32.3) นันทนาการและรับประทานอาหารนอกบ้าน (ร้อยละ 5.9)

ตารางที่ 4.8 จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ของจำนวนเงิน/เดือนที่ใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตและระยะเวลาที่ชำระคืนของครอบครัวพนักงาน

(n = 134)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1,000 บาท และต่ำกว่า	15	11.2
1,001 – 2,000 บาท	33	24.6
2,001 – 3,000 บาท	26	19.4
3,001 – 4,000 บาท	16	11.9
4,001 – 5,000 บาท	15	11.2
5,001 – 6,000 บาท	2	1.5
6,001 – 7,000 บาท	2	1.5
7,001 – 8,000 บาท	6	4.5
8,001 – 9,000 บาท	1	0.7
9,001 – 10,000 บาท	9	6.7
มากกว่า 10,000 บาท	9	6.7
ค่าเฉลี่ยการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตเท่ากับ		
1,942.19 บาท/ เดือน ค่าสูงสุด 40,000 ต่ำสุด		
600 บาท/เดือน		
ระยะเวลาที่ชำระเงินคืนตามบัตรเครดิต		
จ่ายครบจำนวนที่ใช้ในแต่ละเดือน	76	56.7
จ่ายตามจำนวนขั้นต่ำที่เรียกเก็บ	56	41.8
จ่ายหลังกำหนด	2	1.5

จากตารางที่ 4.8 พบว่าการใช้บัตรเครดิตของครอบครัวพนักงาน ในแต่ละเดือนมากที่สุด 1,001 - 2,000 บาท (ร้อยละ 24.6) รองลงมา 2,001 - 3,000 บาท (ร้อยละ 19.4) น้อยที่สุด 8,001 - 9,000 บาท (ร้อยละ 0.7) ค่าเฉลี่ยการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตของพนักงาน 134 ครอบครัว ค่าเฉลี่ยมี เท่ากับ 1,942.19 บาท/เดือน ค่าสูงสุด 40,000 บาท/เดือน ค่าสุด 600 บาท/เดือน และส่วนใหญ่มีการชำระเงินคืนตามบัตรเครดิตครบในแต่ละเดือน (ร้อยละ 56.72) จ่ายตามจำนวนเงินขั้นต่ำที่เรียกเก็บ (ร้อยละ 41.79) และจ่ายหลังกำหนด (ร้อยละ 1.49)

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวพนักงาน

การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวพนักงานเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพนักงานที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยให้พนักงานตอบคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรม เกี่ยวกับการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวว่า ปฏิบัติทุกครั้ง ปฏิบัติบางครั้งหรือไม่ปฏิบัติ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการให้คะแนนการปฏิบัติตามเกณฑ์แล้ว หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการปฏิบัติกิจกรรมแต่ละข้อ และหาคะแนนรวมของกลุ่มตัวอย่างแต่ละครอบครัว แล้วจำแนกครอบครัวเป็นวางแผนระดับมาก ปานกลาง และน้อย รายละเอียดดังตารางที่ 4.9 - 4.10

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปฏิบัติกิจกรรมการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวของพนักงาน

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	(n = 320)
			ระดับ
1. มีการจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย ทุกเดือน	.79	.682	น้อย
2. มีการกำหนดเป้าหมายในการใช้จ่ายเงินในแต่ละเดือน	1.27	.663	ปานกลาง
3. มีการกำหนดขอบเขตในการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ค่าใช้จ่ายเดินทาง ค่าใช้จ่ายเพื่ออำนวยความสะดวก	1.17	.672	ปานกลาง
4. มีการจัดทำงบประมาณรายรับ - รายจ่ายแบบสมดุลทุกเดือน	.76	.710	น้อย

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ
5. มีการกำหนดความต้องการในการซื้อสิ่งของ ล่วงหน้าและจัดลำดับความสำคัญ	1.23	.639	ปานกลาง
6. มีการจัดสรรเงินรายได้เพื่อการใช้ในกิจกรรม ต่าง ๆ เป็นหมวดหมู่	1.05	.672	ปานกลาง
7. มีการคำนวณเงินรายได้ล่วงหน้าก่อนการ วางแผนการจ่าย	1.37	.650	ปานกลาง
8. มีการคำนวณเปรียบเทียบรายรับ-รายจ่าย ในแต่ละเดือนที่ผ่านมาเพื่อการวางแผน การใช้จ่ายในเดือน	1.10	.677	ปานกลาง
9. มีการตั้งข้อตกลงในการใช้จ่ายเงินให้กับสมาชิก ในครอบครัว	1.06	.702	ปานกลาง
10. สมาชิกแต่ละคนในครอบครัวต้องรับผิดชอบ ในการใช้จ่ายตามที่ได้รับการจัดสรร	1.08	.686	ปานกลาง
11. หัวหน้าครอบครัวได้ปลูกฝังให้สมาชิกใน ครอบครัวรู้จักการออมเพื่อเป็นพื้นฐานในการ ใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน	1.32	.706	ปานกลาง
12. มีการกำหนดค่าโทรศัพท์มือถือ โทรศัพท์บ้าน ทุกเดือน	1.00	.790	ปานกลาง
13. สมาชิกในครอบครัวมีการออมเงินจากเงินที่ เหลือจากการใช้จ่ายในแต่ละวัน	1.05	.658	ปานกลาง
14. มีการจัดสรรเงินเพื่อใช้ในการรักษาพยาบาล เมื่อสมาชิกในครอบครัวเจ็บป่วย	.93	.742	น้อย
15. เปรียบเทียบรายจ่ายที่เกิดขึ้นจริงกับ งบประมาณที่ตั้งไว้	.98	.704	น้อย
16. มีการจัดสรรเงินเกี่ยวกับการท่องเที่ยวตาม สถานที่พักผ่อนและตากอากาศ	.74	.655	น้อย

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ
17. มีการจัดสรรเงินเพื่อใช้ในการซ่อมแซมที่พืักอาศัยและอุปกรณ์ของใช้ต่าง ๆ ภายในบ้าน	.83	.652	น้อย
18. เมื่อจะมีการซื้อสินทรัพย์รายการใหญ่ ๆ เช่น รถยนต์ จักรยานยนต์ บ้าน ที่ดิน ท่านได้มีการสะสมเงินจำนวนหนึ่งที่มาพอไว้ก่อน	1.22	.778	ปานกลาง
19. มีการจัดลำดับความสำคัญของรายการที่จ่ายในแต่ละเดือน	1.34	.637	ปานกลาง
20. มีการจัดสรรค่าใช้จ่ายส่วนตัว เช่น เครื่องสำอาง เครื่องประดับ เสริมสวย เป็นต้น ในแต่ละเดือน	.95	.720	น้อย
21. มีกิจกรรมภายในครอบครัว เช่น แข่งขันการออมเงิน ว่าแต่ละเดือนใครมากกว่า เพื่อปลูกฝังการออมให้กับสมาชิกในครอบครัว	.51	.648	น้อย
22. ในครอบครัวมีการจัดสรรเงินสำหรับภาษีสังคัม และการทำบุญต่าง ๆ ในแต่ละเดือน	.64	.633	น้อย
23. ครอบครัวของท่านมีการจัดสรรค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า เป็นต้น ในแต่ละเดือน	1.28	.748	ปานกลาง
24. มีการจัดสรรค่านันทนาการ เช่น การกีฬา การบันเทิง เป็นต้น ในแต่ละอาทิตย์	.55	.611	น้อย
25. เปรียบเทียบรายจ่ายในแต่ละเดือน ของสมาชิกในครอบครัว	.86	.660	น้อย
26. สมาชิกในครอบครัวของท่านเมื่อได้เงินโบนัส จะจัดเป็นส่วนเงินออมทั้งหมด	.85	.700	น้อย

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ
27. สมาชิกในครอบครัวของท่านเมื่อตัดสินใจซื้อ สินค้าจะดูหลาย ๆ ร้าน และเทียบราคาก่อน ตัดสินใจซื้อสินค้านั้น	1.32	.679	ปานกลาง
28. มีการกำหนดค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าบำรุงรักษา รถยนต์/รถจักรยานยนต์ ในแต่ละเดือน	.99	.697	น้อย
29. มีการจัดสรรเงินเพื่อไปซื้อสลากออมสิน	.47	.662	น้อย
30. มีการกำหนดสัดส่วนเงินออมต่อรายได้เอาไว้ ล่วงหน้า	.93	.700	น้อย
รวม	.99	.36	น้อย

จากตารางที่ 4.9 การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ปฏิบัติการวางแผนการใช้จ่ายโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 0.99 และเมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า การปฏิบัติกิจกรรมการวางแผน การใช้จ่ายของครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง-น้อย โดยกิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 5 อันดับ อันดับแรก คือ มีการคำนวณเงินรายได้ล่วงหน้าก่อนการวางแผนการจ่าย การจัดลำดับความสำคัญของรายการที่จ่ายในแต่ละเดือน หัวหน้าครอบครัวได้ปลูกฝังให้สมาชิกในครอบครัวรู้จักการออมเพื่อเป็นพื้นฐานในการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน สมาชิกในครอบครัวเมื่อตัดสินใจซื้อสินค้าจะดูหลาย ๆ ร้าน และเทียบราคาก่อน ตัดสินใจซื้อสินค้านั้น มีการจัดสรรค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า ในแต่ละเดือน โดยมี ค่าเฉลี่ย 1.37 1.34 1.32 1.32 และ 1.28 ตามลำดับ ส่วนกิจกรรมที่ปฏิบัติน้อยและเป็นอันดับสุดท้ายคือการจัดสรรเงินเพื่อไปซื้อสลากออมสิน ค่าเฉลี่ย 0.47

ตารางที่ 4.10 จำนวนและร้อยละ ของระดับการปฏิบัติในการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว พนักงานตัวอย่าง

ระดับการปฏิบัติ ในการวางแผนการใช้จ่าย	ค่าเฉลี่ย (คะแนน)	จำนวน (ครอบครัว)	ร้อยละ
ระดับน้อย	น้อยกว่า 1.00	172	53.8
ระดับปานกลาง	1.00 -1.49	121	37.8
ระดับมาก	1.50 – 2.00	27	8.4

จากตารางที่ 4.10 พบว่าการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวที่เป็นกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีการปฏิบัติในการวางแผนการใช้จ่ายโดยรวมอยู่ในระดับน้อย มากที่สุด ร้อยละ 53.8 ระดับปานกลาง ร้อยละ 37.8 และระดับมาก ร้อยละ 8.4

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์การดำเนินชีวิตของครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

การดำเนินชีวิตของครอบครัวตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการใช้ข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรายละเอียดดังตารางที่ 4.11 และ 4.12

ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการปฏิบัติในการดำเนินชีวิตตามแนวคิด
เศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวพนักงานโดยภาพรวม

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	ระดับ การปฏิบัติ
ภูมิคุ้มกันด้านสังคม/ภูมิคุ้มกันบกพร่อง	4.20	.88	มาก
ภูมิคุ้มกันด้านวัตถุ/ภูมิคุ้มกันบกพร่อง	4.12	.79	มาก
การมีทุนชีวิต	3.92	1.25	มาก
เงื่อนไขคุณธรรม/เงื่อนไขการดำเนินชีวิต	3.68	.67	มาก
เงื่อนไขหลักวิชา-ความรู้	3.58	.88	มาก
ความมีเหตุผล	3.46	.71	ปานกลาง
ความพอประมาณ	3.38	.71	ปานกลาง
การมีภูมิคุ้มกันที่ดี	3.10	.64	ปานกลาง
รวม	3.68	.43	มาก

จากตารางที่ 4.11 พบว่า การดำเนินชีวิตของครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงนั้นครอบครัวในด้าน ภูมิคุ้มกันด้านสังคม/ภูมิคุ้มกันบกพร่อง อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.20 ภูมิคุ้มกันด้านวัตถุ/ ภูมิคุ้มกันบกพร่อง อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.12 การมีทุนชีวิต อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.92 เงื่อนไขคุณธรรม/เงื่อนไขการดำเนินชีวิต ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.68 ด้านเงื่อนไขหลักวิชา- ความรู้ พบว่าอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.58 ด้านความมีเหตุผล อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.46 ด้านความพอประมาณ อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.38 และ การมีภูมิคุ้มกันที่ดี อยู่ในระดับ ปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.10

ตารางที่ 4.12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการปฏิบัติในการดำเนินชีวิตตามแนวคิด
เศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวพนักงานจำแนกรายด้าน

(n = 320)

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	ระดับ การปฏิบัติ
การมีทุนชีวิต			
1. สมาชิกในครอบครัวของท่านได้ศึกษาที่ โรงเรียนรัฐบาลมากกว่าโรงเรียนเอกชน	3.92	1.25	มาก
มีภูมิคุ้มกันที่ดี			
2. สมาชิกในครอบครัวของท่าน รู้จักใช้ เวลาว่างหลังเลิกงาน โดยการออก กำลังกาย เล่นดนตรี เป็นต้น	2.88	0.94	ปานกลาง
3. ครอบครัวของท่านจะไปทำบุญที่วัด ในวันพระ หรือวันหยุดทางศาสนา เดือน 1-2 ครั้ง	3.00	1.15	ปานกลาง
4. สมาชิกในครอบครัวของท่านได้มีการ ตรวจสุขภาพประจำปี ปีละ 1 ครั้ง	3.36	1.25	ปานกลาง
5. ครอบครัวของท่านได้เก็บเงินออมไว้ ทุกเดือน	2.93	1.18	ปานกลาง
6. สมาชิกในครอบครัวของท่านมีสุขภาพ กายและสุขภาพทางใจที่เข้มแข็ง	3.82	0.91	มาก
7. ครอบครัวของท่านได้ใช้เวลาว่างให้เกิด ประโยชน์โดยการหารายได้เสริมหลัง เลิกงาน	2.65	1.19	ปานกลาง
ภูมิคุ้มกันด้านวัตถุ/ภูมิคุ้มกันบกระรอง			
8. ในครอบครัวของท่านซื้อเสื้อผ้าตาม แฟชั่นนิยมเสมอ เพราะเสื้อผ้าที่มีอยู่ ไม่ทันสมัย	3.90	0.99	มาก

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	ระดับ การปฏิบัติ
9. เมื่อเห็นเพื่อมีกระเป๋าและรองเท้าใหม่ ทำให้ต้องซื้อตามเพื่อนเพราะกลัว ไม่ทันสมัยนิยม	4.14	.95	มาก
10. ครอบครัวของท่านต้องกู้ยืมเงินมาซื้อ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ เพื่อที่จะได้ทันสมัยมากขึ้น	4.34	.93	มาก
ภูมิคุ้มกันด้านสังคม/ภูมิคุ้มกันบกพร่อง			
11. สมาชิกในครอบครัวมักชอบทะเลาะ เบาะแว้งกัน เช่น เรื่องเงิน เรื่องความ เป็นอยู่ของครอบครัว เป็นต้น	3.99	1.12	มาก
12. สมาชิกในครอบครัวของท่านชอบเล่น การพนัน เช่น เล่นไพ่ เล่นหวย เล่น พนันบอล เป็นต้น ทำให้เกิดการระแวง กลัวคนอื่นรู้ และมาทำลายคน	4.42	0.96	มาก
เงื่อนไขคุณธรรม/เงื่อนไขการดำเนินชีวิต			
13. ในวันหยุด ครอบครัวของท่านทำ กิจกรรมร่วมกัน เช่น ไปทำบุญที่วัด ไปทำบุญที่สถานเลี้ยงเด็กกำพร้า มากกว่าไปห้างสรรพสินค้า	2.53	1.06	ปานกลาง
14. สมาชิกในครอบครัวมีความเอื้ออาทร ต่อกันในครอบครัวและสังคม	3.59	0.92	มาก
15. ครอบครัวของท่านมีการปลูกฝังเกี่ยวกับ ค่านิยมและความคิดให้สมาชิกใน ครอบครัวรู้จักการช่วยเหลือต่อเพื่อนใน สังคมเดียวกัน	3.56	0.93	มาก

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	ระดับ การปฏิบัติ
16. สมาชิกในครอบครัวของท่านได้ ประกอบอาชีพสุจริต ขยันอดทนและ ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต	3.56	0.95	มาก
17. ครอบครัวของท่านสอนให้สมาชิกมี คุณธรรม จริยธรรมที่ดี เป็นคนดีของ สังคม	4.23	0.98	มาก
18. ครอบครัวของท่านได้มีการปลูกฝัง จิตสำนึกพอเพียงปรับเปลี่ยนค่านิยมให้ ถูกหลาน	3.82	0.99	มาก
19. เมื่อชุมชนของท่านที่อาศัยอยู่ต้องการให้ ครอบครัวของท่านช่วยเหลือ ครอบครัวของท่านยินดีและให้ ความสำคัญเสมอ	3.76	0.91	มาก
20. ครอบครัวของท่านร่วมกันรักษาสิทธิ และหน้าที่ของพลเมืองไทย เช่น การใช้ สิทธิ ไปออกเสียงเลือกตั้ง	4.05	0.99	มาก
21. ครอบครัวของท่านได้จัดกิจกรรม สังสรรค์ทุกครั้งวันหยุดงานพร้อมกันเพื่อ สร้างความกลมเกลียวในครอบครัว	3.23	1.11	ปานกลาง
22. หัวหน้าครอบครัวสอนสมาชิกใน ครอบครัวให้รู้จักทำงานหาเงินเลี้ยง ตนเองไม่ให้พึ่งคนอื่น	3.94	0.92	มาก
เงื่อนไขหลักวิชา-ความรู้			
23. สมาชิกครอบครัวของท่านนำ เทคโนโลยีมาใช้ให้เหมาะสม ไม่สร้าง ความเดือดร้อนแก่สังคม	3.53	1.02	มาก

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	ระดับ การปฏิบัติ
24. สมาชิกครอบครัวของท่านนำความรู้ที่ เรียนมา มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม	3.65	0.97	มาก
ความพอประมาณ			
25. ครอบครัวของท่านมีรายได้สมดุลกับ รายจ่าย	3.23	0.98	ปานกลาง
26. สมาชิกในครอบครัวใช้จ่ายเงินเพียงพอ ต่อรายรับที่ได้	3.29	1.02	ปานกลาง
27. ครอบครัวของท่านนิยมใช้ผลิตภัณฑ์ ที่ทำจากภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น แชมพู มะกรูด กระเป๋จากผักตบชวา เป็นต้น ไม่ใช่ผลิตภัณฑ์ที่มียี่ห้อจาก ต่างประเทศ	2.93	1.02	ปานกลาง
28. ครอบครัวของท่านที่อยู่อาศัยเหมาะกับ สถานภาพของครอบครัว ไม่ฟุ่มเฟือย จนเกินกำลังของครอบครัว	3.69	0.95	มาก
29. สมาชิกครอบครัวของท่านรู้จักความ พอประมาณ พอเหมาะกับสภาพของ ตนเอง เช่น ไม่ฟุ่มเฟือย การกินที่อยู่ใน ระดับพอประมาณ เป็นต้น	3.78	0.88	มาก
มีเหตุมีผล			
30. ในครอบครัวของท่านเมื่อเจอปัญหา อุปสรรคเข้ามาในชีวิตจะใช้สติปัญญา คิดอย่างรอบคอบในการแก้ไขปัญหา นั้น	3.75	0.88	มาก

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	ระดับ การปฏิบัติ
31. เมื่อเกิดปัญหาขัดแย้งในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวจะใช้เหตุผลในการ วิเคราะห์สาเหตุนั้น	3.58	0.924	มาก
32. ครอบครัวของท่านใช้จ่ายอย่างประหยัด ลดการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออก	3.54	0.95	มาก
33. เมื่อต้องการสิ่งของในการดำเนินชีวิต เช่น รถยนต์รถจักรยานยนต์ เป็นต้น ต้องคำนึงถึงเหตุผล และความจำเป็น ในการซื้อ	3.84	1.02	มาก
34. ในวันหยุดหัวหน้าครอบครัวจะชวน สมาชิกในครอบครัวไปรับประทานอาหาร อาหารที่ร้านอาหาร อาทิตย์ละ 1 ครั้ง จะได้เป็นการสร้างความสามัคคีใน ครอบครัว	2.64	1.15	ปานกลาง
รวม	3.68	.43	มาก

จากตารางที่ 4.12 ความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่างในการดำเนินชีวิตของครอบครัวตาม
แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแต่ละด้านรายละเอียดรายด้านพบว่า

ด้านการมีทุนชีวิตนั้นสมาชิกในครอบครัวศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลมากกว่าโรงเรียน
เอกชน อยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ย 3.92

ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ตีพบว่าสมาชิกในครอบครัวมีสุขภาพกายสุขภาพทางใจที่เข้มแข็ง
ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.82 ส่วนการใช้เวลาว่างของครอบครัวให้เกิดประโยชน์โดยหารายได้เสริมหลัง
เลิกงานอยู่ในระดับปานกลางมี ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ 2.65

ส่วนภูมิคุ้มกันด้านวัตถุ/ภูมิคุ้มกันบกระองพบว่ามีอยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ
โดยในครอบครัวของพนักงานต้องกู้ยืมเงินมาซื้อ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ เพื่อที่จะได้

ทันสมัยมากขึ้นนั้นพบว่ามีความถี่สูงสุด คือ 4.34 ส่วนกิจกรรมครอบครัวของพนักงานซื้อเสื้อผ้าตามแฟชั่นนิยมเสมอ เพราะเสื้อผ้าที่มีอยู่ไม่ทันสมัยมีความถี่ 3.9

ด้านภูมิคุ้มกันด้านสังคม/ภูมิคุ้มกันบกร่องพบว่ากิจกรรมอยู่ในระดับมากทุกรายการโดยสมาชิกในครอบครัวของท่านชอบเล่นการพนัน มีความถี่ 4.42 สมาชิกในครอบครัวมักชอบทะเลาะเบาะแว้งกัน มีความถี่ 3.99

ด้านเงื่อนไขคุณธรรม/เงื่อนไขการดำเนินชีวิต พบว่าสมาชิกในครอบครัวของพนักงานได้ประกอบอาชีพสุจริต ขยันอดทนและปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตในระดับมาก ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ 3.56 กิจกรรมในวันหยุด ครอบครัวของพนักงานทำกิจกรรมร่วมกันอยู่ในระดับปานกลางที่มีความถี่ต่ำสุด 2.53

ด้านเงื่อนไขหลักวิชาความรู้พบว่าอยู่ในระดับมากโดยสมาชิกครอบครัวของท่านนำความรู้ที่เรียนมา มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมค่าเฉลี่ย 3.65 สมาชิกครอบครัวของพนักงานนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เหมาะสม ไม่สร้างความเคียดแค้นแก่สังคมค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3.53

ด้านความพอประมาณพบว่า โดยสมาชิกในครอบครัวรู้จักความพอประมาณ พอเหมาะกับสภาพของตนเอง ในระดับมากมีความถี่สูงสุด 3.78 ส่วน ครอบครัวของพนักงานนิยมใช้ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากภูมิปัญญาชาวบ้านอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2.93 และ ครอบครัวของพนักงานมีรายได้สมดุลกับรายจ่าย ค่าเฉลี่ย 3.23

ส่วนด้านความมีเหตุผลพบว่าเมื่อต้องการสิ่งของในการดำเนินชีวิต ครอบครัวต้องคำนึงถึงเหตุผล และความจำเป็นในการซื้อในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3.84 ส่วนในวันหยุดหัวหน้าครอบครัวจะชวนสมาชิกในครอบครัวไปรับประทานอาหารที่ร้านอาหาร อาทิตย์ละ 1 ครั้ง จะได้เป็นการสร้างความสามัคคีในครอบครัวนั้นอยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2.64

ส่วนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงาน

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เป็นตัวแปรพยากรณ์ คือ รายได้ของครอบครัว รายจ่ายของครอบครัว การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต การดำเนินชีวิตของครอบครัว และ อัตราการพึ่งพิง กับ ตัวแปรตาม คือ หนี้สินของครอบครัว และการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนั้น ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรพยากรณ์และตัวแปรหนี้สิน ดังตารางที่ 4.13 - 4.15

ตารางที่ 4.13 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เป็นตัวแปรพยากรณ์กับตัวแปรตาม

(n=320)

ตัวแปร		X1	X2	X3	X4	X5	X6
1. รายได้ของครอบครัว	(X1)	-					
2. รายจ่ายของครอบครัว	(X2)	.296*	-				
3. การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว	(X3)	.136*	.060	-			
4. การดำเนินชีวิตของครอบครัว	(X4)	.067*	.044	.523	-		
5. การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต	(X5)	.091*	.327	.057	.015	-	
6. อัตราพึงพิงของครอบครัว	(X6)	.120*	.101	.136	.067	.091*	-
7. หนี้สินของครอบครัว	(Y1)	.351*	.296	.095	.079	.254*	.063

*** p-value < .01

จากตารางที่ 4.13 พิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรพยากรณ์และตัวแปรตาม

1. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวพยากรณ์กับตัวแปรตาม มีความสัมพันธ์กับตัวแปรพยากรณ์ทางบวกมีค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่าง .003-.351 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 จำนวน 2 คู่ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างหนี้สินของครอบครัว กับตัวแปรรายได้ของครอบครัว (X1) และ การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต (X5)

2. ความสัมพันธ์ของตัวแปรพยากรณ์ด้วยกัน คือรายได้ของครอบครัว รายจ่ายของครอบครัว การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต การดำเนินชีวิตของครอบครัว และ อัตราการพึงพิง พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.015 - 0.327 ซึ่งมีค่าไม่เกิน .80 แสดงว่าไม่มีความเป็น multicollinearity (ความร่วมมือเส้นตรงพหุคูณ) ตัวแปรพยากรณ์ทุกตัวจึงสามารถนำเข้าวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ เพื่อพยากรณ์หนี้สินของครอบครัวพนักงาน

ตารางที่ 4.14 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณ (R) ระหว่างตัวพยากรณ์ที่ได้รับเลือกเข้าสู่สมการถดถอย ค่าอำนาจในการพยากรณ์ (R^2) ค่าอำนาจการพยากรณ์ที่เพิ่มขึ้น (R^2 change) ในการพยากรณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงาน

Model	ตัวแปรพยากรณ์	R	R^2	(R^2 change)	F	P-value
1	รายได้ของครอบครัว (X1)	.35	.12	-	44.68	.000
2	รายได้ของครอบครัว (X1) การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต (X5)	.38	.14	.02	7.40	.007

จากตารางที่ 4.14 เมื่อวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า ใน Model ที่ 1 ตัวแปร รายได้ของครอบครัวสามารถอธิบายความผันแปรของหนี้สินของครอบครัวพนักงานได้ร้อยละ 12.1 ($R^2 = .121$) Model ที่ 2 เมื่อนำตัวแปร การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต เข้าสมการอีกหนึ่งตัว พบว่า การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตสามารถเพิ่มการอธิบายความผันแปรของหนี้สินของครอบครัวพนักงานได้อีก ร้อยละ 2 (R^2 change = .02) ดังนั้นรายได้ของครอบครัวและการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตรวมกันมีอำนาจการพยากรณ์หนี้สินของครอบครัวพนักงานได้ร้อยละ 14 ($R^2 = .14$)

ตารางที่ 4.15 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบ (B) และคะแนนมาตรฐาน (Beta) และผลการทดสอบความมีนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์ถดถอยที่ใช้พยากรณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงาน

ตัวแปรพยากรณ์	B	Beta	t	P-value
รายได้ของครอบครัว (X1)	8.31	.35	6.68	.00
การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต (X5)	12.82	.15	2.72	.007
$R^2 = .14$	F (6,367) = 13.64***	Intecept	284778.40	

จากตารางที่ 4.15 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบ (B) และคะแนนมาตรฐาน (Beta) และผลการทดสอบความมีนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์ถดถอยที่ใช้พยากรณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานพบว่าตัวพยากรณ์ที่มีค่า Beta มากที่สุด คือ รายได้ของครอบครัว (Beta = 0.351) รองลงมาการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต (Beta = 0.151) แสดงว่ารายได้ของ

ครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของพนักงานที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง รองลง การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของพนักงานที่เป็นกลุ่มตัวอย่างคือรายได้ของครอบครัวและ การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ

ครอบครัวของพนักงานจำเป็นต้องใช้เงินเพื่อการเลี้ยงดูสมาชิกให้สามารถเจริญเติบโตได้ นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งหากครอบครัวไม่สามารถจัดการเรื่องการเงินได้ดี เพื่อให้สามารถใช้จ่ายได้อย่างเพียงพอก็จะเกิดปัญหาอันไม่สงบสุขในครอบครัวได้ ซึ่งการจัดการการเงินที่ดีของครอบครัวจะต้องมีการวางแผนการใช้จ่าย การหารายได้ การควบคุมหรือการดำเนินการตามแผนที่กำหนดและการประเมินผลการใช้จ่ายเพื่อการปรับปรุงแก้ไข จะได้ไม่เกิดหนี้สินตามมา จึงเป็นสาเหตุที่สำคัญในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. สรุปการวิจัย
  - 1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย
  - 1.2 วิธีดำเนินการวิจัย
  - 1.3 ผลการวิจัย
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ
  - 3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
  - 3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาหนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

1.1.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ในการศึกษาครั้งนี้คือครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรม
แหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี จำนวน 47,521 ครอบครัว ประกอบด้วย

กลุ่มยานยนต์/ชิ้นส่วนรถยนต์	มีจำนวน	13,578	ครอบครัว
กลุ่มคอมพิวเตอร์/อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์	มีจำนวน	8,456	ครอบครัว
กลุ่มเครื่องครัว/อุปกรณ์/พลาสติกขึ้นรูป	มีจำนวน	8,456	ครอบครัว
อุตสาหกรรมคลังสินค้าและบริการขนส่ง	มีจำนวน	5,478	ครอบครัว
รวม		47,521	ครอบครัว

กลุ่มตัวอย่าง คือครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง
จังหวัดชลบุรีโดยที่พนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี เป็นผู้ให้ข้อมูล จำนวน
320 คน กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน
(multistage random sampling)

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) เครื่องมือ
ที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นและพัฒนาขึ้นเอง แบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบ
แบบสอบถาม/หัวหน้า ครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี
ประกอบด้วย อายุ เพศ วุฒิการศึกษา สถานภาพสมรสของผู้ตอบแบบสอบถาม/หัวหน้าครอบครัว
จำนวนอัตราพึงพิงในครอบครัว รายได้ของครอบครัว เป็นแบบสอบถามชนิดมีตัวเลือกให้ หรือ
เติมคำหรือเติมข้อความในช่องว่าง

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามหนี้สินของครอบครัวและการใช้จ่ายผ่านบัตร
เครดิต เป็นแบบสอบถามชนิดมีตัวเลือก ให้เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ เกี่ยวกับสภาพการมีหนี้สิน
การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต แหล่งเงินกู้ การชำระหนี้สิน ฯลฯ

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว
เป็นแบบตรวจสอบรายการวัดระดับการปฏิบัติ 3 ระดับ คือ ปฏิบัติทุกครั้ง ปฏิบัติบางครั้ง และ
ไม่ปฏิบัติ จำนวน 30 ข้อ

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามการดำเนินชีวิตของครอบครัวตามแนวคิด
เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ใช้สอบถาม
รูปแบบการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 34 ข้อ

แบบสอบถามชุดนี้ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหา จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับครอบครัวพนักงานในกลุ่มบริษัท โตโกเค็นบุ่น จำนวน 30 ราย ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างแต่มีลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ศึกษาจริง ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม เกี่ยวกับการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว 0.87 และความเที่ยงของแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 0.85

1.2.3 การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัย เป็นผู้ดำเนินการส่งแบบสอบถามและเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเองโดยมีการดำเนินการประสานงานกับผู้จัดการฝ่ายบุคคลของโรงงานต่าง ๆ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอส่งแบบสอบถามและนัดวันรับแบบสอบถามกลับคืน ตามเวลาที่กำหนดได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 320 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 76.10

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้นำโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้วิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย มัชยฐาน ฐานนิยม ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และสถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า อายุ ของกลุ่มตัวอย่างมีอายุอยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปี จำนวนมากที่สุด ร้อยละ 45.6 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 21-30 ปี ร้อยละ 33.8 ช่วงอายุ 41-50 ปี ร้อยละ 17.2 และช่วงอายุ 51-60 ปี น้อยที่สุดร้อยละ 3.4 และ อายุเฉลี่ย 33.8 ปี อายุน้อยที่สุด 21 ปี อายุมากที่สุด 60 ปี ส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 54.7 เพศหญิง ร้อยละ 45.3 สถานภาพสมรสแล้วมากที่สุดร้อยละ 53.8 โสด ร้อยละ 42.5 และหม้าย/หย่าร้อยละ 3.8 ส่วนวุฒิการศึกษาสูงสุด ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 28.4 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 24.1 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ร้อยละ 17.8 ระดับปริญญาโทน้อยที่สุดร้อยละ 0.3

1.3.2 รายได้ของครอบครัว พบว่าค่าเฉลี่ยของรายได้ของสมาชิกรวมกัน 22,865.87 บาท/เดือน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 12,400.07 ค่าสูงสุด 55,000 บาท ค่าต่ำสุด 2,598 บาท ค่ามัชยฐาน 20,000 บาท ค่าฐานนิยม 20,000 บาท ค่าเฉลี่ยของรายได้เสริมเฉลี่ยของสมาชิกของครอบครัวที่มีรายได้เสริมรวมกัน 3,563.81 บาท/เดือน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5,706.76 ค่ามัชยฐาน 3,040 ค่าฐานนิยม 3,000 ค่าเฉลี่ยรายได้รวมเฉลี่ยของสมาชิก

รวมกัน 26,429.68 บาท/เดือน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 14,074.21 สูงสุด 83,000 บาท
ค่าต่ำสุด 6,000 บาท ค่ามัธยฐาน 25,000 บาท ค่าฐานนิยม 20,000 บาท

1.3.3 รายจ่ายของครอบครัว พบว่าค่าเฉลี่ยรายจ่ายรวมในครอบครัวเฉลี่ยรวมกัน
15,673.64 บาท/เดือน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 8,002.69 สูงสุด 40,000 บาท ค่าต่ำสุด
2,000 บาท ค่ามัธยฐาน 14,000.00 ค่าฐานนิยม

1.3.4 การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่าพฤติกรรมการ
วางแผนการใช้จ่ายโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 0.99 และเมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่า
การปฏิบัติกิจกรรมการวางแผน การใช้จ่ายของครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง-น้อย โดยกิจกรรม
ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 5 อันดับ อันดับแรก คือ มีการคำนวณเงินรายได้ล่วงหน้าก่อนการวางแผนการจ่าย
การจัดลำดับความสำคัญของรายการที่จ่ายในแต่ละเดือน หัวหน้าครอบครัวได้ปลูกฝังให้สมาชิก
ในครอบครัวรู้จักการออมเพื่อเป็นพื้นฐานในการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน สมาชิกในครอบครัวเมื่อ
ตัดสินใจซื้อสินค้าจะดูหลายๆ ร้าน และเทียบราคาก่อนตัดสินใจซื้อสินค้านั้น มีการจัดสรรค่า
สาธารณูปโภค เช่น ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า ในแต่ละเดือน โดยมี ค่าเฉลี่ย 1.37 1.34 1.32 1.32 และ
1.28 ตามลำดับ ส่วนกิจกรรมที่ปฏิบัติน้อยและเป็นอันดับสุดท้ายคือการจัดสรรเงินเพื่อไปซื้อ
สลากออมสิน ค่าเฉลี่ย 0.47

1.3.5 การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต ครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ไม่ใช้จ่าย
ผ่านบัตรเครดิต (ร้อยละ 58.1) มีการใช้บัตรเครดิต ร้อยละ 41.9 ครอบครัวมีบัตรเครดิตจำนวน 1 ใบ
มากที่สุด ร้อยละ 65.7 รองลงมา 2 ใบ ร้อยละ 17.2 มี 3 ใบ ร้อยละ 9.7 และตั้งแต่ 4 ใบขึ้นไป
ร้อยละ 7.4

การใช้บัตรเครดิตของครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละเดือน มากที่สุด
1,001 - 2,000 บาท ร้อยละ 24.6 รองลงมา 2,001 - 3,000 บาท ร้อยละ 19.4 น้อยที่สุด 8,001 -
9,000 บาท ร้อยละ 0.7 ค่าเฉลี่ยการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตของ 134 คน ค่าเฉลี่ยการใช้จ่ายผ่านบัตร
เครดิต เท่ากับ 1,942.19 บาท/เดือน ค่าสูงสุด 40,000 ค่าต่ำสุด 600 บาท/เดือน และส่วนใหญ่มีการ
ชำระเงินคืนตามบัตรเครดิตครบในแต่ละเดือน ร้อยละ 56.7 จ่ายตามจำนวนเงินขั้นต่ำที่เรียกเก็บ
ร้อยละ 41.7 และจ่ายหลังกำหนด ร้อยละ 1.4

สาเหตุที่ใช้บัตรเครดิตเพราะสามารถซื้อสินค้า/บริการได้ก่อนแล้วชำระ เงิน
ภายหลัง ร้อยละ 32.3 รองลงมา สามารถผ่อนชำระค่าใช้จ่ายได้ ร้อยละ 27.0 สะดวกและปลอดภัย
ไม่ต้องพกพาเงินสดมาก ร้อยละ 20.4 ถอนเงินจากตู้ ATM ได้ ร้อยละ 17.9 และส่วนใหญ่ใช้จ่าย
ผ่านบัตรเครดิตในเรื่องการซื้อของใช้ประจำวัน ร้อยละ 47.8 รองลงมา ใช้แทนเงินสด ร้อยละ 32.3
นัดทานอาหารและรับประทานอาหารนอกบ้าน ร้อยละ 5.9

1.3.6 การดำเนินชีวิตของครอบครัว โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก การดำเนินชีวิตของครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงนั้นครอบครัวในด้านภูมิคุ้มกันด้านสังคม/ภูมิคุ้มกันบกพร่อง อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.20 ภูมิคุ้มกันด้านวัตถุ/ภูมิคุ้มกันบกพร่อง อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.12 การมีทุนชีวิต อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.92 เงื่อนไขคุณธรรม/เงื่อนไขการดำเนินชีวิต ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.68 ด้านเงื่อนไขหลักวิชา-ความรู้ พบว่าอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.58 ด้านความมีเหตุผล อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.46 ด้านความพอประมาณ อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.38 และ การภูมิคุ้มกันที่ดี อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.10

1.3.7 อัตราพึ่งพิงของครอบครัวพนักงาน พบว่าครอบครัวพนักงานมีบุคคลที่เป็นอัตราพึ่งพิงจำนวน 254 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 79.37 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวนผู้พึ่งพิงทั้งสิ้น 352 คน ค่าเฉลี่ย 1.10 คน/ครอบครัว ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.28 คน ครอบครัวที่ไม่มีอัตราพึ่งพิง จำนวน 66 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 20.63 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ครอบครัวพนักงาน 179 ครอบครัว (ร้อยละ 55.94) มีผู้พึ่งพิง ที่อายุต่ำกว่า 15 ปี โดยส่วนใหญ่ (166 ครอบครัว) ผู้พึ่งพิงที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี จำนวน 1-2 คน ค่าเฉลี่ย 0.80 คน/ครอบครัว ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.01 คน ส่วนอีก 141 ครอบครัว (ร้อยละ 44.06) ไม่มีผู้พึ่งพิงอายุต่ำกว่า 15 ปี ครอบครัวพนักงาน 75 ครอบครัว (ร้อยละ 23.44) มีผู้พึ่งพิง ที่อายุมากกว่า 60 ปี โดยส่วนใหญ่ 64 ครอบครัว มีผู้พึ่งพิงที่อายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 1-2 คน ค่าเฉลี่ย 0.30 คน/ครอบครัว ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.66 ครอบครัวที่ไม่มีผู้พึ่งพิง ที่อายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 245 คน ร้อยละ 76.56

1.3.8 หนี้สินของครอบครัวพนักงานซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่าครอบครัวพนักงานที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีหนี้สินร้อยละ 81.9 ไม่มีหนี้สินร้อยละ 18.1 แหล่งที่เป็นหนี้สินมากที่สุดคือธนาคาร ร้อยละ 49.4 รองลงมา บริษัททางการเงิน ร้อยละ 35.9 และแหล่งเงินกู้นอกระบบ ร้อยละ 14.7 สาเหตุของการเป็นหนี้สินพบว่า มีสาเหตุจากการกู้เพื่อนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ร้อยละ 37.2 รองลงมาคือกู้เพื่อนำไปปลูกบ้าน/ซื้อบ้าน ร้อยละ 32.2 ซื้อรถยนต์ ร้อยละ 29.4 ส่งให้ลูกเรียน ร้อยละ 19.4 ซื้อรถจักรยานยนต์ ร้อยละ 12.5 และในแต่ละเดือนมีการนำเงินผ่อนส่งรถจักรยานยนต์มากที่สุด ร้อยละ 20.6 รองลงมาผ่อนส่งโทรศัพท์ ร้อยละ 9.7 โทรศัพท์ ร้อยละ 7.5 คอมพิวเตอร์ ร้อยละ 6.9 เครื่องซักผ้า ร้อยละ 5.0 ตู้เย็น ร้อยละ 3.8 เครื่องปรับอากาศ ร้อยละ 1.9 และ วิทยุ ร้อยละ 0.6

ครอบครัวพนักงานซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง มีหนี้สินสูงสุดในจำนวน 1,000 - 25,000 บาท ร้อยละ 26.6 รองลงมา 250,001 - 500,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 14.4 25,001 -

50,000 บาท ร้อยละ 13.4 และ 50,001 – 75,000 บาท น้อยที่สุด ร้อยละ 1.3 ค่าเฉลี่ยจำนวนหนี้สินเท่ากับ 207,795.99 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 333,591.5 บาท ค่าต่ำสุด 1,000 บาท ค่าสูงสุด 1,710,000 บาท

1.3.9 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงาน โดยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณ พบว่า รายได้ของครอบครัวและการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตมีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงาน โดยสามารถร่วมกันมีอำนาจการพยากรณ์หนี้สินของครอบครัวพนักงานได้ร้อยละ 14 ($R^2 = .14$)

เมื่อพิจารณาจากสมมติฐานสรุปได้ดังนี้

1) รายได้ของครอบครัวมีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 1

2) รายจ่ายของครอบครัวไม่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2

3) การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวไม่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 3

4) การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตมีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรีอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 4

5) การดำเนินชีวิตของครอบครัวตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไม่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 5

6) อัตราพึงพิงของครอบครัวไม่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรีอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 6

2. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่กล่าวมามีประเด็นที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

2.1 หนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีหนี้สินร้อยละ 81.9 ไม่มีหนี้สินร้อยละ 18.1 มีหนี้สินสูงสุดในจำนวน 1,000 - 25,000 บาท ร้อยละ 26.6 ซึ่งโดยส่วนใหญ่ เป็นหนี้สินกับธนาคาร ร้อยละ 49.4 รองลงมา บริษัททางการเงิน ร้อยละ 35.9 โดยที่สาเหตุของการเป็นหนี้สินพบว่ามีสาเหตุจากการกู้เพื่อนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ปลูกบ้าน ซื้อรถยนต์ ร้อยละใกล้เคียงกันคือ 37.2 32.2 และ 29.4 ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ผ่องศรี นิติมานพ (2547) ที่ศึกษาเกี่ยวกับสถานะทางเศรษฐกิจกับสภาพหนี้สินของครอบครัวข้าราชการศูนย์กลางสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จังหวัดปทุมธานี ที่พบว่าครอบครัวข้าราชการมีหนี้สินร้อยละ 74.40 และไม่มีหนี้สินร้อยละ 25.60 และมีการกู้จากสหกรณ์ออมทรัพย์ และธนาคาร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของทิพพาศรี อินทะมูล (247: 67) ที่ศึกษาเรื่องภาวะหนี้สินของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่พบว่ามูลเหตุการเป็นหนี้สินคือการซื้อบ้านหรือที่อยู่อาศัย การผ่อนรถยนต์ หรือจักรยานยนต์

นอกจากนี้ การเป็นหนี้สินของพนักงานในนิคมแหลมฉบังที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ อาจมีสาเหตุจากการที่พนักงานในนิคมแห่งนี้เป็นผู้ที่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี มากที่สุดเป็นวัยแรงงานซึ่งต้องมีค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันสูงทั้งจากการทำงาน ซึ่งต้องมีค่าใช้จ่ายประจำวัน ค่าการเดินทาง และการเช่าที่อยู่อาศัยหรือการสร้างที่อยู่อาศัย และการเลี้ยงดูครอบครัวซึ่งพบว่ามีอัตราพึงพิงร้อยละ 79.37 ซึ่งการเป็นหนี้สินดังกล่าวนี้เป็นความจำเป็นในการดำรงชีวิตของครอบครัว โดยเฉพาะการซื้อบ้าน พนักงานส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาจากภาคอื่น ๆ ซึ่งไม่มีบ้านเป็นของตนเอง และบ้านที่ซื้อในราคาที่พักที่พนักงานจะผ่อนส่งได้จะอยู่ห่างชุมชนหรือห่างจากโรงงาน (ฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลอ่าวอุดม 2547) ซึ่งจำเป็นต้องซื้อรถยนต์ อันเป็นผลที่ต้องเป็นหนี้สิน โดยที่สาเหตุของการเป็นหนี้สินส่วนใหญ่ของประชาชนในประเทศไทยนั้น มาจากการที่บุคคลต้องการ ความสะดวกสบาย จีบจ่ายจัดซื้อเพื่อจะได้มาซึ่งสิ่งที่คิดว่าจะช่วยให้อำนาจชีวิต โดยเฉพาะในครอบครัวมีความสุขสบายมากขึ้น มูลเหตุภาวะหนี้สินของครอบครัวพนักงานส่วนใหญ่คือการซื้อหรือสร้างที่อยู่อาศัย นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซื้อ/ผ่อนรถยนต์/จักรยานยนต์ ลงทุนทำอาชีพเสริม ซึ่งการเป็นหนี้สินส่งผลต่อภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้มีรายจ่ายมากกว่ารายได้ทำให้มีหนี้สินที่เกิดขึ้น นอกจากนี้สภาพหนี้สินบางอย่างนั้นเกิดจากการได้รับการจูงใจและมีทัศนคติของความต้องการในสิ่งนั้น โดยไม่ประมาณตน แต่หากพิจารณาค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นทั้งหมดโดยภาพรวมแล้วทุกครอบครัวจะมีรายจ่ายเกิดขึ้นในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือส่วนหนึ่งจะ

เป็นรายจ่ายที่เกิดขึ้นประจำและอีกส่วนหนึ่งจะเป็นรายจ่ายที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว (วรรณิ ชลนภาสถิตย์ 2545) ประกอบกับกลุ่มตัวอย่างพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมแหลมฉบัง มีอายุ ช่วง 31-40 ปีมากที่สุด เป็นครอบครัวที่ต้องมีรายจ่ายสูง เป็นครอบครัวระยะเริ่มต้นของชีวิต ครอบครัวเป็นระยะของการสร้างและตั้งต้นครอบครัวใหม่และในบางครอบครัว เป็นระยะ ครอบครัวขยายตัว ระยะที่ครอบครัวมีสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้นในครอบครัว นับเป็นระยะของวงจร ชีวิตครอบครัวที่ยาวนานและยาวนานมากกว่าระยะอื่นเริ่มตั้งแต่การให้กำเนิดบุตรคนแรกและสิ้นสุด ลงเมื่อบุตรคนสุดท้ายแยกจากบ้านหรือครอบครัวไปมีชีวิตของตนเอง ช่วงระยะนี้คู่สมรสต้อง ปรับตัวต่อบทบาทใหม่ของการเป็นพ่อแม่ ในระยะครอบครัวขยายเป็นระยะที่มีภาระการใช้จ่ายสูง เพราะบุตรแต่ละคนมีความต้องการที่ไม่เหมือนกัน ในขณะที่รายได้ของครอบครัวเพิ่มขึ้นไม่มากนัก รายจ่ายส่วนใหญ่ ได้แก่ อาหาร เสื้อผ้า ค่ารักษาพยาบาลและการศึกษาของบุตร ถ้าครอบครัวไม่มี การวางแผนการจัดการรายได้ที่ดีคือ ให้รายได้สมดุลกับรายจ่าย จะทำให้ครอบครัวมีปัญหาเรื่อง เงินไม่พอใช้จ่าย เพื่อให้เกิดภาวะสมดุลของรายได้จึงต้องก่อหนี้ขึ้นเพื่อให้สมาชิกมีการดำเนินชีวิต ที่ดี (จิตตินันท์ เคะคุปต์ 2545: 10-13)

ในส่วนของการดำเนินชีวิต ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครอบครัวพนักงาน ในนิคมแหลมฉบังที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง โดยที่มีทุนชีวิต เงื่อนไข คุณธรรม/เงื่อนไขการดำเนินชีวิต และเงื่อนไขหลักวิชา-ความรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้อง กับการศึกษาของปรียานุช พิบูลสราวุธ (2549) ซึ่งสำรวจความคิดเห็นของประชาชนด้านความรู้ ความเข้าใจต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประชาชนจะมีความรู้ในการใช้จ่ายอย่างพอเพียงและ การดำรงตนอย่างมีเหตุผลร้อยละ 52.76 ซึ่งการที่พนักงานมีทุนชีวิต และความรู้มีเหตุผลนั้นจะส่งผล ต่อการดำเนินชีวิตที่พอเพียงได้ในระดับหนึ่งทั้งนี้เพราะความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย ความมี เหตุผลซึ่งหมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียง จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบด้วยเช่นกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ก้นคืน วันที่ 25 มิถุนายน 2550 จาก <http://www.doage.go.th>) ซึ่งส่งผลต่อการเป็นหนี้สินที่เป็นสิ่งจำเป็น ต่อการดำรงชีวิตของพนักงาน

เมื่อพิจารณาในส่วนของรายได้ของครอบครัวพนักงานนั้น ค่าเฉลี่ยของรายได้รวม เฉลี่ยของสมาชิก/เดือนเท่ากับ 26,429.68 บาท ส่วนค่าเฉลี่ยรายจ่ายรวมในครอบครัวเฉลี่ย/ เดือน 15,673.64 บาท และพบว่าครอบครัวมีการปฏิบัติเพื่อการวางแผนการใช้จ่ายในระดับน้อยและ พบว่ามีการจัดสรรเงินเพื่อการออมเงินน้อยที่สุด ซึ่งส่งผลให้มีเงินใช้จ่ายเมื่อจำเป็นน้อย และ ครอบครัวส่วนใหญ่ที่มีบัตรเครดิตใช้จะมีเหตุผลการใช้บัตรเครดิต ด้วยเหตุผลสามารถซื้อสินค้า/

บริการ ได้ก่อนแล้วชำระ เงินภายหลัง และสามารถจ่ายเงินได้ครบตามจำนวนที่ธนาคารเรียกเก็บ สอดคล้องกับการศึกษาของวุฒิชัย เชื้อวงศ์พรหม (2543: 131-142) ซึ่งศึกษาเรื่องการ ใช้บัตรเครดิต ในสังคมไทยที่พบว่าผู้บริโภคใช้บัตรเครดิตในการซื้อสินค้ามากกว่าบริการอื่น นอกจากนี้จาก การศึกษาคั้งนี้พบว่าครอบครัวของพนักงานที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีรายได้มากกว่ารายจ่าย การเป็นหนี้สินนั้นเป็นสภาพของการสร้างความมั่นคงในครอบครัวและเป็นหนี้สินในระบบคือ การผ่อนชำระหนี้ตามวงเงินที่ตนเองสามารถจ่ายได้ ในลักษณะหนี้สินที่กำหนดมูลค่าได้แน่นอน (คณพร อ่ำราไพ 2547: 337) และการใช้บัตรเครดิตของพนักงานที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนั้นก็เป็นการ ใช้จ่ายล่วงหน้าที่สามารถจ่ายคืนได้ทั้งนี้เพราะบัตรเครดิตเป็นความสะดวกสบายในการจับจ่าย ซื้อสินค้าในปัจจุบัน (อสงกรณ์ สวัสดิภาพ สันสิ้นวันที่ 8 ตุลาคม 2550 จาก <http://rrr.tsi-thailand.org>)

2.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรม แหลมฉบัง จังหวัดชลบุรีของพนักงานกลุ่มตัวอย่างพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินที่เป็นไปตาม สมมติฐานคือ รายได้ของครอบครัวและ การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 รายได้เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลที่สามารถพยากรณ์หนี้สินของกลุ่มตัวอย่างได้ปัจจัยหนึ่ง โดยมีอำนาจ การพยากรณ์หนี้สินได้ร้อยละ 12 ทั้งนี้เพราะการที่พนักงานมีรายได้มากน้อยนั้นมีผลต่อการเป็น หนี้สิน หากมีรายได้สูงกว่ารายจ่ายการเป็นหนี้ก็ไม่เกิดขึ้น รายได้เฉลี่ยครอบครัวของพนักงานที่เป็น กลุ่มตัวอย่าง 22,865.87 บาท ต่อเดือนโดยมีรายได้เฉลี่ยสูงสุด 55,000 บาท/ครอบครัว ส่วนรายได้ เฉลี่ยต่ำสุด 2,598 บาท ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างจะมีตำแหน่งการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันในแต่ละ โรงงาน และการได้ค่าจ้างนั้นขึ้นกับลักษณะงาน โดยที่โรงงานในนิคมอุตสาหกรรมนั้นมีการดำเนินการ ผลิตผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ บรรยงค์ หอมศรีวรานนท์ (2542: ข) ซึ่งพบว่ารายได้เฉลี่ยของพนักงานในโรงงานนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบังนั้น แตกต่างกันตาม ค่าจ้าง สวัสดิการโดยมีรายได้เฉลี่ย 8,100 บาทต่อครอบครัว และปัจจัยของรายได้ขึ้นอยู่กับอายุ การศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ และรายได้นั้นจะเป็นตัวกำหนดรายจ่าย หากการ ใช้จ่ายที่เกินรายได้ แล้วย่อมส่งผลต่อการเป็นหนี้สินได้ เช่นเดียวกัน (วรรณิ ชลนภาสถิตย์ 2545: 84)

การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตมีอำนาจการพยากรณ์การมีหนี้สินของพนักงานกลุ่ม ตัวอย่างได้เพียงร้อยละ 2 สอดคล้องกับการศึกษาของอมรรัตน์ พลอยบุญย์ (2547) ซึ่งศึกษาในเรื่อง พฤติกรรมการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตของพนักงานใน โรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและเพิ่มอำนาจการ ในการ จับจ่ายใช้สอยมากขึ้นและการให้บริการที่ดีของผู้ออกบัตรมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการ ใช้บัตรเครดิต เพิ่มขึ้น ส่งผลต่อการ ใช้จ่ายเงินล่วงหน้าและเป็นหนี้สินตามมา นอกจากนี้การศึกษาคั้งนี้ยังพบว่า

การใช้จ่ายบัตรเครดิตของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบังมีเหตุผลในการใช้คือสามารถซื้อสินค้าได้ก่อนและชำระเงินภายหลัง สามารถผ่อนชำระค่าใช้จ่ายภายหลัง นับเป็นการใช้บัตรเครดิตซึ่งเป็นการใช้เงินล่วงหน้า ซึ่งส่งผลต่อการใช้จ่ายของพนักงานในขณะที่ไม่ยังมีเงินในขณะซื้อสินค้า ประกอบกับเหตุผลการใช้บัตรเครดิตของพนักงานนั้นเป็นความสะดวกสบายไม่จำเป็นที่จะต้องพกเงินในคราวละมากส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบริโภคได้ ซึ่งหากการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตโดยไม่ระมัดระวังและวางแผนการใช้จ่ายย่อมเกิดหนี้สินตามมาได้ ประกอบกับปัจจุบันนี้ในสังคมไทยพบว่าหนี้สินที่เกิดขึ้นกับครอบครัว และประชาชนในประเทศไทยนั้นมาจากสาเหตุจากการใช้บัตรเครดิต (อสงกรณ์ สวัสดิภาพ ค้นคืนวันที่ 8 ตุลาคม 2550 จาก [http:// www.tsi-thailand.org](http://www.tsi-thailand.org))

2.3 การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัวไม่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัว พนักงาน ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน การวางแผนค่าใช้จ่ายโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 0.99 พบว่ามีการจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย ทุกเดือน อยู่ในระดับน้อย มีการจัดสรรเงินเพื่อไปซื้อสลากออมสิน อยู่ในระดับน้อย และมีกิจกรรมภายในครอบครัว เช่น การแข่งขันการออมเงินว่าแต่ละเดือนใครมากกว่า เพื่อปลูกฝังการออมให้กับสมาชิกในครอบครัว อยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการวางแผนการใช้จ่ายที่ครอบครัวต้องทำบันทึก จดรายละเอียดการดำเนินการ ใช้เงินนั้นอาจมีความยุ่งยากมากและเสียเวลาในการดำเนินการเพื่อการวางแผนการใช้จ่าย ประกอบกับพนักงานที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนั้นเป็นพนักงานเพศชาย ที่อยู่ในโรงงานชิ้นส่วนยานยนต์มากที่สุด ซึ่งปฏิบัติงานด้านช่างมากกว่าด้านธุรการหรือด้านการเงินการบัญชี จึงไม่มีความใส่ใจหรือความละเอียดในการจดบันทึกการใช้จ่าย การคำนวณเงินเปรียบเทียบกับรายรับรายจ่ายและการจัดสรรเงินเพื่อการใช้จ่ายในแต่ละเดือน ซึ่งวรรณิ ชลนภาสถิตย์ (2545: 84) ได้กล่าวว่าการทำงบประมาณการเงินในครอบครัวนั้นเป็นเรื่องยุ่งยากที่สุดสำหรับทุกครอบครัว ถ้าสมาชิกไม่ให้ความร่วมมือหรือมีเวลาเพียงพอ และการทำงบประมาณเงินสดนั้นขึ้นกับปัจจัยของครอบครัวที่มีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะอาชีพ อายุ วุฒิการศึกษาของคนในครอบครัว รูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัวเป็นสำคัญด้วย

2.4 การดำเนินชีวิตของครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไม่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงาน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน แม้ว่าโดยภาพรวม การดำเนินชีวิตของครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงพบว่ามีกรปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดก็ตาม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเป็นหนี้สินของพนักงานนั้นเป็นหนี้สินที่เกิดจากความจำเป็นในการใช้จ่ายที่ไม่ใช่ความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิตประจำวัน เพราะเป็นหนี้สินจากการซื้อบ้าน ซึ่งรถยนต์ที่จำเป็นสำหรับครอบครัว ในลักษณะการสร้างความมั่นคงของครอบครัว พบว่าในส่วนของ การดำเนินชีวิตตาม

หลักเศรษฐกิจพอเพียงในด้านภูมิคุ้มกันด้านวัตถุ/ภูมิคุ้มกันบกพร่อง และด้านภูมิคุ้มกันด้านสังคม/ภูมิคุ้มกันบกพร่อง อยู่ในระดับการปฏิบัติมากที่สุด ซึ่งแสดงว่าครอบครัวของพนักงานนั้น ไม่มีพฤติกรรมการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ไม่เล่นการพนัน ไม่ซื้อของใช้ที่ไม่จำเป็นและไม่กู้ยืมเงินเพื่อการซื้อเครื่องอำนวยความสะดวก ซื้อเสื้อผ้าตามแฟชั่น เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อความรู้ความเข้าใจที่มีต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพบว่าประชาชนร้อยละ 80 มีความสามารถในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่นการประหยัด การรู้จักคิด การเพิ่มความรอบคอบให้ตนเอง และพบว่าประชาชนร้อยละ 52.76 รู้จักความพอดีพอประมาณไม่โลภ (ปริยานุช พินุลสราวุธ 2549: 5 ค้นคืนวันที่ 24 มิถุนายน 2550 จาก <http://www.sufficiencyeconomy.org>)

2.5 อัตราพึ่งพิงของครอบครัว ไม่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรีอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 6 ทั้งนี้เนื่องจากอัตราการพึ่งพิงของครอบครัวพนักงานที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนั้นมีร้อยละ 79.37 มีจำนวน 1-2 คนมากที่สุด และเป็นกลุ่มอายุต่ำกว่า 15 ปีมากที่สุด ซึ่งอัตราพึ่งพิงของครอบครัวนั้นจะอยู่ในวัยเรียน ซึ่งส่วนใหญ่จะมีค่าใช้จ่ายที่เป็นค่าเล่าเรียน ค่าใช้จ่ายประจำวันมากกว่าส่วนอื่น เพราะการเรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลายนั้น บริษัทต่างในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบังจะมีสวัสดิการการช่วยเหลือด้านค่าเล่าเรียน เนื่องจากพนักงานในโรงงานทุกโรงงานหรือสถานประกอบการที่มีคนงานตั้งแต่ 15 คนขึ้นไปต้องประกันพนักงานในระบบการประกันสังคมทุกคนตามกฎหมายและในสวัสดิการของผู้ประกันตนนั้น จะได้รับสิทธิการช่วยเหลือบุตรด้านค่าเล่าเรียนและค่าส่งเคราะห์บุตร จากกองทุนสงเคราะห์บุตรให้ทุกเดือน (กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ค้นคืนวันที่ 30 พฤศจิกายน 2550 จาก <http://www.sso.go.th>) ดังนั้นการใช้จ่ายด้านค่าเล่าเรียนบุตรจะไม่ส่งผลต่อการเป็นหนี้สินของพนักงาน

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 จากการศึกษาพบว่าครอบครัวพนักงาน ในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง มีหนี้สินกับธนาคารมากกว่าสถาบันการเงินอื่น สาเหตุที่เป็นหนี้ เนื่องจากนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ปลูกบ้าน ซื้อรถยนต์ กลุ่มผู้บริหารนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง ควรมีนโยบายดำเนินงานประสานงานกับบริษัทในนิคมอุตสาหกรรม ในเรื่องสวัสดิการพนักงาน อาทิ การจัดสวัสดิการด้านที่พักอาศัย ด้านอาหารกลางวันให้กับพนักงานทุกคน หรือการเพิ่มเบี้ยขยันให้มากขึ้น เพื่อการ

กระตุ้นให้พนักงานได้มีเงินเพียงพอต่อการใช้จ่ายประจำวันและส่งเสริมการออมและลดรายจ่ายของครอบครัว ซึ่งบริษัทต่าง ๆ ควรได้มีการอบรมพนักงานให้มีความเข้าใจและตระหนักต่อการใช้จ่ายเพื่อการเก็บออมเงินไว้ใช้จ่ายในวันข้างหน้า

3.2 พนักงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง มีการวางแผนการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมในระดับมาก ฝ่ายพัฒนาบุคลากรของโรงงานในนิคมอุตสาหกรรมควรดำเนินการพัฒนาส่งเสริมความรู้ให้กับพนักงานด้านการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้มากขึ้น ดังนี้

ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล อาทิ เน้นให้สมาชิกในครอบครัวของพนักงาน รู้จักใช้เวลาว่างหลังเลิกงาน โดยการออกกำลังกาย เล่นดนตรี เป็นต้น

ให้ครอบครัวของพนักงานได้เก็บเงินออมไว้ทุกเดือน ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยการหารายได้เสริมหลังเลิกงาน เป็นต้น

3.3 ฝ่ายพัฒนาบุคลากรของโรงงานในนิคมอุตสาหกรรม ควรดำเนินการพัฒนาความรู้ให้กับพนักงานในเรื่องการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต และการสมัครบัตรเครดิต เพื่อมิให้เกิดการเป็นหนี้สินเกินตัว เพราะหลงเชื่อการให้รางวัลของบัตรเครดิตในลักษณะต่าง ๆ และใช้จ่ายสะดวก อันจะส่งผลต่อการเป็นหนี้สินและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานลดลง

4. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

4.1 การศึกษาแบบการทดลองเปรียบเทียบหนี้สินและการใช้จ่ายระหว่างกลุ่มที่ได้รับความรู้เรื่องการวางแผนการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การให้ความรู้ด้านการออมเงินกับกลุ่มที่ไม่ได้รับความรู้ด้านการวางแผนการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การให้ความรู้ด้านการออมเงิน

4.2 การศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตระหว่างกลุ่มที่มีหนี้สินและไม่มีหนี้สิน โดยการใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึก

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม (2550) *การประกันสังคม* คำนับวันที่ 30 พฤศจิกายน 2550
จาก <http://www.sso.go.th>
- กรุงเทพประกันชีวิต (2550) *การออมVSการลงทุน* คำนับวันที่ 8 ตุลาคม 2550
จาก <http://www.thatmutulfund.com>
- การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (2548) *รายงานประจำปี 2548* จัดทำโดย
การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร
- เกษรา มานันตพงศ์ (2546) “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการจัดการรายได้ของครอบครัวข้าราชการครู
สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล (R.I.T) ภาคเหนือ” วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- จิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2545) “เศรษฐศาสตร์ครอบครัวกับวงจรชีวิตครอบครัว” ใน *ประมวลสาระ
ชุดวิชาเศรษฐศาสตร์ครอบครัว* หน่วยที่ 4 หน้า 1-49 นนทบุรี มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- จิรพรรณ ชีรานนท์ (2525) “การคลังของครอบครัว” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการ
ทรัพยากรครอบครัวและชุมชน* หน่วยที่ 6 หน้า 1-20 นนทบุรี สาขาวิชา
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2550) *รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทยปี 2550* คำนับวันที่ 24
มิถุนายน 2550 จาก <http://www.thairath.co.th/news.php>
- จิราภา เต็งไทรรัตน์และคณะ (2547) *จิตวิทยาทั่วไป* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ณรงค์ศักดิ์ ธนวิบูลย์ชัย และ พูนศิริ วัจนะภูมิ (2545) “แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์
ครอบครัว” ใน *ประมวลสาระชุดวิชาเศรษฐศาสตร์ครอบครัว* หน่วยที่ 1 หน้า 5-38
นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- คณพร บุญพารอด และ ศิลปาพร ศรีจันเพชร (2543) “ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหนี้สินหมุนเวียน”
ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการบัญชีชั้นกลาง 2* หน่วยที่ 9 หน้า 6-46 นนทบุรี
สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

- ดลพร อ่ำรำไพ (2547) “หนี้สิน” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการบัญชีขั้นต้นฉบับปรับปรุง*
หน่วยที่ 14 หน้า 336 นนทบุรี สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช
- ดาว นามบัณฑิต (2542) “การศึกษาสภาพหนี้สินและความคิดเห็นต่อแนวทางแก้ไขปัญหาหนี้สิน
ของข้าราชการครูสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู” วิทยานิพนธ์
ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ทิพาศรี อินทะกุล (2547) “การศึกษามูลเหตุภาวะหนี้สินและความต้องการในการแก้ไขปัญหา
หนี้สินของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในโครงการ
เงินทุนหมุนเวียนเพื่อการแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู” วิทยานิพนธ์
ปริญญาบริหารอาชีวและเทคนิคศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
พระนครเหนือ
- ทวีรัสมิ์ ธนาคม (2524) *ครอบครัวสัมพันธ์* จัดทำโดยสมาคมกหนดศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย
กรุงเทพมหานคร วิทยาลัยกิจการพิมพ์
- ธนาคารกสิกรไทย (2550) *บัตรเครดิต* ค้นคืนวันที่ 30 มิถุนายน 2550 จาก
<http://www.kasikomresearch.com>
- บัตรเครดิตสินเชื่อประกันภัย (2550) *บัตรเครดิต* ค้นคืนวันที่ 8 ตุลาคม 2550 จาก
<http://www.silkspan.com>
- ปริญานุษ พิบูลสรารุช (2549) *ทฤษฎีความพอเพียงกับการบริหารทรัพยากรบุคคล โครงการวิจัย
เศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์* ค้นคืนวันที่ 24 มิถุนายน
2550 จาก <http://www.sufficiencyeconomy.org>
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ จูติพร ศิริพันธ์พันธเสน และ สุวัจนรา เปี่ยมญาติ (2549) *สังเคราะห์
องค์ความรู้เกี่ยวกับ เศรษฐกิจพอเพียง* กรุงเทพมหานคร สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย
- ประเดิม แสนสิงห์ (2547) “การศึกษาภาวะหนี้สินของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา
อำเภอท่ามะตูม จังหวัดสุรินทร์” ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารการศึกษา)
- ปิยะฉัตร รัตนวิบูลย์ (2542) “การวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้จ่ายของบัตรเครดิต กรณีศึกษา
เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนและข้าราชการ” วิทยานิพนธ์
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- ผ่องศรี นิติมานพ (2547) “ความสัมพันธ์ระหว่างสถานะทางเศรษฐกิจกับหนี้สินของครอบครัว
ข้าราชการศูนย์กลางสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จังหวัดปทุมธานี” วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ฝ่ายการพยาบาลโรงพยาบาลอ่าวอุดม จังหวัดชลบุรี (2547) *สรุปสถิติผู้เข้ารับการรักษาใน
โรงพยาบาลอ่าวอุดม 2547* ชลบุรี โรงพยาบาลอ่าวอุดม
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการ (2550) *เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงอะไร* กรุงเทพมหานคร ผู้จัดพิมพ์
สถาบันไทยพัฒนา
- พูนศิริ วัจนะภูมิ สุชาดา สดาวรวงศ์ และ สุภมาส อังสุโชติ (2547) “รายงานการวิจัยเรื่อง ตัวแปร
ที่สัมพันธ์กับเงินออมของครอบครัวข้าราชการครูที่สอนในระดับช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร
และปริมณฑล” มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (อัดสำเนา)
- พ่ายัพ ขาวเหลือง (2548) *การวางแผนและบริหารเงินส่วนบุคคลด้วย Excel* กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์ เค ที พี คอมพ์ แอนด์ คอนซัลท์
- เพ็ญญา ไร่ปิ่น (2528) *เศรษฐศาสตร์ครอบครัว* วิทยาเขตพระนครใต้ กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์พื้นนี้พับบลิชชิง
- บรรยง หอมศรีวรานนท์ (2543) “ชีวิตทางเศรษฐกิจของแรงงานต่างถิ่นในนิคมอุตสาหกรรม
แหลมฉบัง” รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา
- รัชนา กิตติบุญญา (2546) “การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อการตัดสินใจเป็น
สมาชิกและการต่ออายุสมาชิกระหว่างบัตรเครดิตซีทีแบงก์ วีซ่า และ บัตรเครดิต
อเมริกันเอ็กซ์เพรส ในเขตกรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจ
มหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ราชบัณฑิตยสถาน (2525) *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525* กรุงเทพมหานคร
อักษรเจริญทัศน์
- เรืองอุไร ศรีนิลทา และ รัชณี ลาซโรจน์ “หน่วยที่ 2 รู้ใช้ รู้จ่าย” ใน *เอกสารการสอนรายวิชาการ
จัดการกิจการของครอบครัว* นนทบุรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี (2550) *บัตรเครดิต* ค้นคืนวันที่ 30 มิถุนายน 2550 จาก

<http://www.wikipedia.org/wikj>

- วรรณิ ชลนภาสติคย์ (2545) “การจัดการการเงินครอบครัว” ใน *ประมวลสาระชุดวิชา เศรษฐศาสตร์ครอบครัว* หน้าที่ 9 หน้า 84-89, 159-165 นนทบุรี มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาราช สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
- วรรณิ ชลนภาสติคย์ (2545) “การวางแผนและควบคุมการเงินของครอบครัว” ใน *ประมวลสาระ ชุดวิชาเศรษฐศาสตร์ครอบครัว* หน้าที่ 10 หน้า 92-123 นนทบุรี มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาราช สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
- วารุณี วาษา (2545) *การจัดการบ้านเรือน* กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช
- วาริ พงษ์เวช (2542) *พจนานุกรมอังกฤษ-ไทยว่าด้วยเศรษฐศาสตร์การธนาคารและธุรกิจ* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ดวงกมล
- วรรณุช แสงนันทนวล (2550) *เศรษฐกิจพอเพียงพอเพียง อีกรูมมอง* ค้นคืนวันที่ 30 มีนาคม 2550 จาก <http://www.nidambell.net/report/se>
- วันเพ็ญ ปันราช (2532) “แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัวและชุมชน และชุมชนกับงานสาธารณสุข” ใน *เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา 250 211 การพยาบาล2 วิชา 250 212 การพยาบาล3* หน้า 12 สำนักพิมพ์ขอนแก่น ภาควิชาการพยาบาล สาธารณสุขศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- วุฒิชัย เชื้อวงศ์พรหม (2543) *การใช้บัตรเครดิต* วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยศึกษา)
- ศิรินุช อินละคร (2548) *การเงินบุคคล* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2540) *บรรณาธิการ สถาบันครอบครัว : มุมมองของนักสวัสดิการสังคม* กรุงเทพมหานคร สมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย
- สุขใจ น้ำผุด (2543) *กลยุทธ์การบริหารการเงินบุคคล* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ (2549) *จากเศรษฐกิจพอเพียงสู่สุขภาพพอเพียง* พิมพ์ครั้งที่ 2 จัดพิมพ์โดย สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ นนทบุรี สหมิตรพรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง
- สุลักษณ์ เสงี่ยมลักษณ์ (2544) *ภาวะการณ์มีหนี้สินและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะหนี้สินของข้าราชการตำรวจน้ำ* สารนิพนธ์หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
- สุเมธ ดันติเวชกุล (2543) “การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ” *วารสารข้าราชการ* 45 (มีนาคม-เมษายน 2543) : 1-6

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ *หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง* ค้นคืนวันที่ 25 มิถุนายน 2550 จาก <http://www.doage.go.th/report/se>
- สำนักงานการนิคมแหลมฉบัง (2549) *รายชื่อโรงงานนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง ชลบุรี*
สำนักงานการนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง
- ตำรวจ จงเจริญ (2544) “การศึกษาวิจัยปัญหาหนี้สินข้าราชการครู 2544”
วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ ปีที่ 43 ฉบับที่ 1 / 2546
- เสรี พงศ์พิศ (2549) *เศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาที่ยั่งยืน* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์พลังปัญญา
- หนังสือพิมพ์ไทยรัฐร่วมกับศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ (2550) *ทัศนคติของประชาชนต่อเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาตัวอย่างประชาชน 18 จังหวัด* ค้นคืนวันที่ 25 มิถุนายน 2550 จาก <http://www.thairath.co.th>
- อลงกรณ์ สวัสดิภาพ (2548) *การบริหารภาระหนี้สิน ตอนที่ 1 บัตรเครดิต* ค้นคืนวันที่ 8 ตุลาคม 2550 จาก [http:// www.tsi-thailand.org](http://www.tsi-thailand.org)
- อมรรัตน์ พลอยบุษย์ (2547) “พฤติกรรมการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดปทุมธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- Friedman, Marilyn M (1989). *Family Nursing Theory and Assessment*. Australia Prentice –Hall .
- Friedman, Marilyn M and other (2003). *Family Nursing Research Theory and Practice*
New Jersey Prentice – Hall.
- Industrial Estate Authority of Thailand ค้นคืนวันที่ 25 มิถุนายน 2550 จาก <http://www.ieat.go.th>.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือ (แบบสอบถาม)

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ (แบบสอบถาม)

1. ชื่อ รงศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ ตั้งทางธรรม
 ประวัติการศึกษา PHD (Economic)
 สถานที่ทำงาน สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
 ประสบการณ์หรือความชำนาญ
 การงบประมาณ การเศรษฐศาสตร์ การวิเคราะห์ระบบการเงินการคลัง
2. ชื่อ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทนา โรจน์รุ่งศิริ
 ประวัติการศึกษา D.M.C (Doctoral of Management Science)
 M.B.A (Financial)
 B.B.A (Financial and Banking)
 สถานที่ทำงาน คณะศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
 ประสบการณ์หรือความชำนาญ
 วิทยาการ อาจารย์ผู้สอนในวิชาบัญชี การคลัง การงบประมาณ
 การธนาคาร
 ผู้ตรวจสอบบัญชี
3. ชื่อ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรพรรณ นันทแพทย์
 ประวัติการศึกษา D.B.A (Finance)
 สถานที่ทำงาน ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะบริหารธุรกิจ
 มหาวิทยาลัยศรีปทุม
 ประสบการณ์หรือความชำนาญ
 วิทยาการ อาจารย์ผู้สอนในวิชาบัญชี การคลัง การงบประมาณ
 การธนาคาร
 บริหารธุรกิจ และผู้ตรวจสอบบัญชี

ที่ ศษ 0522.21/ ๑1146

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
 ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
 จังหวัดนนทบุรี 11120

๖ กันยายน 2550

เรื่อง ขอบริเวณเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย
 เรือน
 สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการวิทยานิพนธ์จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย ข้าพเจ้า นางสาวปิยรัตน์ พรหมงาม นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
 วิชาเอกการพัฒนาคอร์ปครัวและสังคม สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
 ได้รับอนุมัติ ให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคม
 อุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ตามโครงการวิทยานิพนธ์ที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล
 และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไว้ชั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือ
 ที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย
 ทางสาขาวิชาฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบัญชี ได้โปรด
 พิจารณาตรวจสอบและให้ข้อคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษา สำหรับรายละเอียด
 อื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอบุณ
 มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ปรีดิตร ช้างสิงห์)

รักษาการแทนประธานกรรมการประจำสาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์

สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์

โทร. 0-2503-3573

โทรสาร 0-2503-3639

ภาคผนวก ข

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานในนิคมอุตสาหกรรม แหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินของครอบครัวพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์ ให้ท่านตอบแบบสอบถามทุกข้อเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์
2. ข้อมูลที่ท่านได้กรอกในแบบสอบถามนี้ผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับ ไม่มีผลกระทบต่อตัวท่านแต่อย่างใด เนื่องจากการวิเคราะห์ข้อมูลจะวิเคราะห์ในภาพรวม และในแบบสอบถามจะไม่มีการระบุชื่อผู้ตอบแบบสอบถาม
3. ในกรณีที่ท่านรับแบบสอบถามไปแล้ว ท่านไม่ประสงค์จะตอบ เป็นสิทธิของท่าน ขอได้กรุณานำแบบสอบถามคืนที่ผู้ประสานการนำส่งแบบสอบถามต่อไป
4. เมื่อท่านตอบแบบสอบถามเสร็จแล้วขอความกรุณา นำส่งคืนที่ผู้ประสานการนำส่งแบบสอบถามภายใน วันที่ 15 ตุลาคม 2550

ด้วยความขอบพระคุณยิ่ง

ปิยรัตน์ พรหมงาม

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขามนุษยนิเวศศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

ส่วนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ใน ( ) ที่ตรงกับความเป็นจริง หรือเติมค่าในช่องว่างให้สมบูรณ์

1. ท่านอายุ.....ปี
2. ท่านเพศ ( ) 1. ชาย ( ) 2. หญิง
3. สถานภาพสมรส ( ) 1. คู่ ( ) 2. โสด ( ) 3. หม้าย/หย่า
4. วุฒิการศึกษา ( ) 1. ประถมศึกษาตอนต้น (ป.4)
( ) 2. ประถมศึกษาตอนปลาย (ป.6)
( ) 3. มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3)
( ) 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6)
( ) 5. ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)
( ) 6. ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)
( ) 7. ปวท.
( ) 8.ปริญญาตรี
( ) 9.ปริญญาโท
5. สมาชิกทุกคนในครอบครัวของท่านมีรายได้ประจำ (เงินเดือน) รวมกัน
เดือนละ.....บาท
รายได้เสริมของสมาชิกครอบครัวรวมกันเฉลี่ยเดือนละ.....บาท
6. ในครอบครัวของท่านมีบุคคลที่ไม่มีรายได้เป็นของตนเองและใช้จ่ายจากรายได้ของ
ครอบครัว
( ) 1. อายุต่ำกว่า 15 ปี ..... คน
( ) 2. อายุมากกว่า 60 ปี ..... คน
7. รายจ่ายรวมในครอบครัวเฉลี่ย เดือนละ ..... บาท (รวมที่จ่ายบัตรเครดิตด้วย)

ส่วนที่ 2 หนี้สินของครอบครัวและการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ใน ( ) ที่ตรงกับความเป็นจริง หรือเติมคำในช่องว่างให้สมบูรณ์

1. ปัจจุบันท่านและครอบครัวมีหนี้สินหรือไม่
 ( ) 1. มี ( ) 2. ไม่มี
 (หากท่านมีกรุณาตอบข้อ2-6 ถ้าไม่มีหนี้สินข้ามไปตอบข้อที่7)
2. ครอบครัวของท่านมีหนี้สินเป็นจำนวนเงิน.....บาท
3. แหล่งเงินที่ท่านเป็นหนี้สินคือ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 ( ) 1. ธนาคาร ( ) 2. แหล่งเงินกู้นอกระบบ
 ( ) 3. เพื่อน ( ) 4. ที่น้อง
 ( ) 5. จากร้านค้า ( ) 6. สวัสดิการพนักงานของบริษัท
 ( ) 7. บริษัททางการเงิน (เช่น easy bye บริษัทไฟแนนต่าง ๆ ฯลฯ)
 ( ) 8. อื่น ๆ (ระบุ).....
4. สาเหตุที่ท่านต้องมีหนี้สินคือ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 ( ) 1. ปลูกบ้าน/ซื้อบ้าน ( ) 2. ซื้อรถยนต์
 ( ) 3. ซื้อรถจักรยานยนต์ ( ) 4. ส่งให้ลูกเรียน
 ( ) 5. นำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน
 ( ) 6. อื่น ๆ (ระบุ).....
5. ในแต่ละเดือนท่านนำเงินไปชำระค่าผ่อนส่งอะไรบ้างหรือไม่มี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 ( ) ไม่มี ( ) มี
 ( ) 1. ตู้เย็น ( ) 2. โทรทัศน์
 ( ) 3. วิทยุ ( ) 4. คอมพิวเตอร์
 ( ) 5. โทรศัพท์มือถือ ( ) 6. เครื่องซักผ้า
 ( ) 7. แอร์ ( ) 8. รถจักรยานยนต์
 ( ) 9. อื่นๆ (ระบุ).....
6. ในแต่ละเดือนท่านจะต้องส่งเงินเพื่อผ่อนชำระหนี้เงินกู้ ทั้งหมดจำนวน.....บาท

7. ในกรณีที่ท่านไม่สามารถจ่ายเงินเพื่อชำระเงินกู้ตามกำหนดได้ ท่านมีวิธีการดำเนินการอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ( ) 1. ขอผ่อนผันกับแหล่งกู้ ( ) 2. หาแหล่งกู้ใหม่เพื่อส่งเงินกู้รายเดิมให้ทัน
( ) 3. อื่น ๆ (ระบุ) .....
8. ท่านใช้บัตรเครดิตหรือไม่
- ( ) 1. ใช่ ( ) 2. ไม่ใช่
(หากท่านใช้กรุณาตอบข้อ 8-12 ถ้าไม่ใช้ข้ามไปตอบส่วนที่ 3)
9. ปัจจุบันครอบครัวท่านถือบัตรเครดิตจำนวน.....ใบ
10. สาเหตุที่ท่านใช้บัตรเครดิต (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ( ) 1. สามารถผ่อนชำระค่าใช้จ่ายได้
( ) 2. สะดวกและปลอดภัยไม่ต้องพกพาเงินสดมาก
( ) 3. สามารถซื้อสินค้า/บริการได้ก่อนแล้วชำระเงินภายหลัง
( ) 4. ถอนเงินจากตู้ ATM ได้
( ) 5. อื่น ๆ (ระบุ).....
11. ในกรณีที่ท่านใช้บัตรเครดิต ท่านใช้เพื่อจ่ายในเรื่องใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ( ) 1. ชื้อของใช้ประจำวัน
( ) 2. รับประทานอาหารนอกบ้าน
( ) 3. ใช้เป็นประจำแทนเงินสด
( ) 4. นันทนาการ (การบันเทิง / การกีฬา)
( ) 5. อื่น ๆ (ระบุ).....
12. การใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต (ทุกใบรวมกัน) ต่อเดือนประมาณเดือนละ.....บาท
13. ระยะเวลาที่ชำระเงินคืนตามบัตรเครดิต
- ( ) 1. จ่ายครบจำนวนที่ใช้ในแต่ละเดือน ตามเวลาที่กำหนด
( ) 2. จ่ายตามจำนวนขั้นต่ำที่เรียกเก็บ ตามเวลาที่กำหนด
( ) 3. จ่ายหลังกำหนด

ส่วนที่ 3 การวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ใน ( ) ที่ท่านได้ปฏิบัติทุกครั้ง ถ้าเป็นบางครั้งหรือไม่เลย
ให้ทำเครื่องหมาย / ใน ( ) ให้ตรงกับความเป็นจริง

ข้อ ที่	รายการ	ปฏิบัติ ทุกครั้ง	ปฏิบัติ บางครั้ง	ไม่ ปฏิบัติ
1	มีการจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย ทุกเดือน			
2	มีการกำหนดเป้าหมายในการใช้จ่ายเงินในแต่ละเดือน			
3	มีการกำหนดขอบเขตในการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ค่าใช้จ่ายเดินทาง ค่าใช้จ่ายเพื่อ อำนวยความสะดวก ฯลฯ			
4	มีการจัดทำงบประมาณรายรับรายจ่ายแบบสมดุลทุกเดือน			
5	มีการกำหนดความต้องการ ในการซื้อสิ่งของล่วงหน้าและ จัดลำดับความสำคัญ			
6	มีการจัดสรรเงินรายได้เพื่อการใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ เป็น หมวดหมู่			
7	มีการคำนวณเงินรายได้ล่วงหน้าก่อนการวางแผนการจ่าย			
8	มีการคำนวณเปรียบเทียบรายรับ-รายจ่าย ในแต่ละเดือนที่ ผ่านมาเพื่อการวางแผน การใช้จ่ายในเดือนต่อไป			
9	มีการตั้งข้อตกลงในการใช้จ่ายเงินให้กับสมาชิกใน ครอบครัว			
10	สมาชิกแต่ละคนในครอบครัวต้องรับผิดชอบ ในการใช้จ่าย ตามที่ได้รับการจัดสรร			
11	หัวหน้าครอบครัวได้ปลูกฝังให้สมาชิกในครอบครัวรู้จัก การออม เพื่อเป็นพื้นฐานในการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน			
12	มีการกำหนดค่าโทรศัพท์มือถือ โทรศัพท์บ้าน ทุกเดือน			
13	สมาชิกในครอบครัวมีการออมเงินจากเงินที่เหลือจากการใช้ จ่ายในแต่ละวัน			

ข้อ ที่	รายการ	ปฏิบัติ ทุกครั้ง	ปฏิบัติ บางครั้ง	ไม่ ปฏิบัติ
14	มีการจัดสรรเงินเพื่อใช้ในการรักษาพยาบาล เมื่อสมาชิกในครอบครัวล้มป่วย			
15	เปรียบเทียบรายจ่ายที่เกิดขึ้นจริงกับงบประมาณที่ตั้งไว้			
16	มีการจัดสรรเงินเกี่ยวกับการท่องเที่ยวตามสถานที่พักผ่อนและตากอากาศ			
17	มีการจัดสรรเงินเพื่อใช้ในการซ่อมแซมที่พักอาศัยและอุปกรณ์ของใช้ต่าง ๆ ภายในบ้าน			
18	เมื่อจะมีการซื้อสินทรัพย์รายการใหญ่ ๆ เช่น รถยนต์ จักรยานยนต์ บ้าน ที่ดิน ท่านได้มีการสะสมเงินจำนวนหนึ่งที่มาพอไว้ก่อน			
19	มีการจัดลำดับความสำคัญของรายการที่จ่ายในแต่ละเดือน			
20	มีการจัดสรรค่าใช้จ่ายส่วนตัว เช่น เครื่องสำอาง เครื่องประดับ เสริมสวย เป็นต้น ในแต่ละเดือน			
21	มีกิจกรรมภายในครอบครัว เช่น แข่งขันการออมเงิน ว่าแต่ละเดือนใครมากกว่า เพื่อปลูกฝังการออมให้กับสมาชิกในครอบครัว			
22	ในครอบครัวมีการจัดสรรเงินสำหรับภาษีสังคม และ การทำบุญต่าง ๆ ในแต่ละเดือน			
23	ครอบครัวของท่านมีการจัดสรรค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า เป็นต้น ในแต่ละเดือน			
24	มีการจัดสรรค่านันทนาการ เช่น การกีฬา การบันเทิง เป็นต้น ในแต่ละอาทิตย์			
25	เปรียบเทียบรายจ่ายในแต่ละเดือน ของสมาชิกในครอบครัว			
26	สมาชิกในครอบครัวของท่านเมื่อได้เงินโบนัสจะจัดเป็นส่วนเงินออมทั้งหมด			
27	สมาชิกในครอบครัวของท่านเมื่อตัดสินใจซื้อสินค้าจะดูหลาย ๆ ร้าน และเทียบราคาก่อน ตัดสินใจซื้อสินค้านั้น			

ข้อ ที่	รายการ	ปฏิบัติ ทุกครั้ง	ปฏิบัติ บางครั้ง	ไม่ ปฏิบัติ
28	มีการกำหนดค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าบำรุงรักษา รถยนต์/ รถจักรยานยนต์ ในแต่ละเดือน			
29	มีการจัดสรรเงินเพื่อไปซื้อสลากออมสิน			
30	มีการกำหนดสัดส่วนเงินออมต่อรายได้เอาไว้ล่วงหน้า			

ส่วนที่ 4 การดำเนินชีวิตของครอบครัวตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความในข้อคำถามให้เข้าใจและทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับ

ครอบครัวของท่านปฏิบัติตามสภาพความเป็นจริง

- 5 หมายถึง มากที่สุด คือ การปฏิบัติที่มีการดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ มากที่สุด
 4 หมายถึง มาก คือ การปฏิบัติที่มีการดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ มาก
 3 หมายถึง ปานกลาง คือ การปฏิบัติที่มีการดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ ปานกลาง
 2 หมายถึง น้อย คือ การปฏิบัติที่มีการดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ น้อย
 1 หมายถึง น้อยที่สุด คือ การปฏิบัติที่มีการดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ น้อยที่สุด

ข้อ	ข้อคำถาม	5	4	3	2	1
1	การมีทุนชีวิต สมาชิกในครอบครัวของท่านได้ศึกษาที่โรงเรียนรัฐบาล มากกว่าโรงเรียนเอกชน					
2	มีภูมิคุ้มกันที่ดี สมาชิกในครอบครัวของท่านรู้จักใช้เวลาว่างหลังเลิกงาน โดยการออกกำลังกาย เล่นดนตรี เป็นต้น					
3	ครอบครัวของท่านจะไปทำบุญที่วัด ในวันพระ หรือวันหยุด ทางศาสนา เดือน 1-2 ครั้ง					
4	สมาชิกในครอบครัวของท่านได้มีการตรวจสุขภาพประจำปี ปีละ 1 ครั้ง					
5	ครอบครัวของท่านได้เก็บเงินออมไว้ทุกเดือน					
6	สมาชิกในครอบครัวของท่านมีสุขภาพกายและสุขภาพทางใจ ที่เข้มแข็ง					
7	ครอบครัวของท่านได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์โดยการหา รายได้เสริมหลังเลิกงาน					
8	ภูมิคุ้มกันด้านวัตถุ/ภูมิคุ้มกันบกพร่อง ในครอบครัวของท่านซื้อเสื้อผ้าตามแฟชั่นนิยมเสมอ เพราะ เสื้อผ้าที่มีอยู่ไม่ทันสมัย					

ข้อ	ข้อความ	5	4	3	2	1
9	เมื่อเห็นเพื่อนมีกระเป๋าและรองเท้าใหม่ทำให้ต้องซื้อตามเพื่อนเพราะกลัวไม่ทันสมัย					
10	ครอบครัวของท่านต้องกู้ยืมเงินมาซื้อ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ เพื่อที่จะได้ทันสมัยมากขึ้น					
11	ภูมิคุ้มกันด้านสังคม/ภูมิคุ้มกันบกพร่อง สมาชิกในครอบครัวมักชอบทะเลาะเบาะแว้งกัน เช่น เรื่องเงิน เรื่องความเป็นอยู่ของครอบครัว เป็นต้น					
12	สมาชิกในครอบครัวของท่านชอบเล่นการพนัน เช่น เล่นไพ่ เล่นหวย เล่นพนันบอล เป็นต้น ทำให้เกิดการระแวงกลัวคนอื่นรู้ และมาทำลายคน					
13	เงื่อนไขคุณธรรม/เงื่อนไขการดำเนินชีวิต ในวันหยุด ครอบครัวของท่านทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น ไปทำบุญที่วัด ไปทำบุญที่สถานเลี้ยงเด็กกำพร้า มากกว่าไปห้างสรรพสินค้า					
14	สมาชิกในครอบครัวมีความเชื่ออาถรรพณ์ต่อคนในครอบครัวและสังคม					
15	ครอบครัวของท่านมีการปลูกฝังเกี่ยวกับค่านิยมและความคิดให้สมาชิกในครอบครัวรู้จักการช่วยเหลือเพื่อนในสังคมเดียวกัน					
16	สมาชิกในครอบครัวของท่านได้ประกอบอาชีพสุจริต ขยันอดทนและปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต					
17	ครอบครัวของท่านสอนให้สมาชิก มีคุณธรรม จริยธรรม ที่ดีเป็นคนดีของสังคม					
18	ครอบครัวของท่านได้มีการปลูกฝังจิตสำนึกพอเพียงปรับเปลี่ยนค่านิยมให้ลูกหลาน					
19	เมื่อในชุมชนของท่านที่อาศัยอยู่ต้องการให้ครอบครัวของท่านช่วยเหลือ ครอบครัวของท่านยินดีและให้ความสำคัญเสมอ					

ข้อ	ข้อความ	5	4	3	2	1
20	ครอบครัวของท่านร่วมกันรักษาสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองไทย เช่น การใช้สิทธิไปออกเสียงเลือกตั้ง					
21	ครอบครัวของท่านได้จัดกิจกรรมสังสรรค์ทุกครั้งที่คุณว่างพร้อมกันเพื่อสร้างความกลมเกลียวในครอบครัว					
22	หัวหน้าครอบครัวสอนสมาชิกในครอบครัวให้รู้จักทำงานหาเงินเลี้ยงตนเองไม่ให้พึ่งคนอื่น					
23	เงื่อนไขหลักวิชา-ความรู้ สมาชิกครอบครัวของท่านนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เหมาะสมไม่สร้างความเดือดร้อนแก่สังคม					
24	สมาชิกครอบครัวของท่านนำความรู้ที่เรียนมา มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม					
25	ความพอประมาณ ครอบครัวของท่านมีรายได้สมดุลกับรายจ่าย					
26	สมาชิกในครอบครัวใช้จ่ายเงินเพียงพอต่อรายรับที่ได้					
27	ครอบครัวของท่านนิยมใช้ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น แชมพูมะกรูด สบู่มะขาม กระเป๋จากผักตบชวา เป็นต้น ไม่ใช่ผลิตภัณฑ์ที่มียี่ห้อจากต่างประเทศ					
28	ครอบครัวของท่านที่อยู่อาศัยเหมาะกับสภาพของครอบครัว ไม่ฟุ่มเฟือย จนเกินกำลังของครอบครัว					
29	สมาชิกครอบครัวของท่านรู้จักความพอประมาณ พอเหมาะกับสภาพของตนเอง เช่น ไม่ฟุ่มเฟือย การกินที่อยู่ในระดับพอประมาณ เป็นต้น					
30	มีเหตุมีผล ในครอบครัวของท่านเมื่อเจอปัญหา อุปสรรคเข้ามาในชีวิตจะใช้สติปัญญาคิดอย่างรอบคอบในการแก้ไขปัญหา					
31	เมื่อเกิดปัญหาขัดแย้งในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวจะใช้เหตุผลในการวิเคราะห์สาเหตุ					
32	ครอบครัวของท่านใช้จ่ายอย่างประหยัด ลดการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออก					

ข้อ	ข้อความ	5	4	3	2	1
33	เมื่อต้องการสิ่งของในการดำเนินชีวิต เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ เป็นต้น ต้องคำนึงถึงเหตุผล และความจำเป็น ในการซื้อ					
34	ในวันหยุดหัวหน้าครอบครัวจะชวนสมาชิกในครอบครัวไป รับประทานอาหารที่ร้านอาหาร อาทิตย์ละ 1 ครั้ง จะได้เป็น การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว					

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวปิยรัตน์ พรหมงาม
วันเดือนปีเกิด	9 กุมภาพันธ์ 2521
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี
ประวัติการศึกษา	ได้ศึกษาสำเร็จตามหลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต สถาบันราชภัฏสวนดุสิต พ.ศ.2543
สถานที่ทำงาน	บริษัท สยามฮาร์เวสต์ จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ตำแหน่ง	หัวหน้าแผนกควบคุมคุณภาพ